IOANNIS MILTONI
Angli

PRO POPVLO ANGLICANO

DEFENSIO,

Contra

CLAVDII ANONYMI, aliàs SALMASII,

DEFENSIONEM

REGIAM.

LONDINI,
Typis DV GARDIANIS,
Anno Domini 1651.

PRÆFATIO.

Ametſi vereor, ſi in defendendo Populo Anglicano tam ſim profuſus verborum, vacuus rerum, quàm eſt pleriſque viſus in defenſione regiâ Salmaſius, ne verboſiſſimi ſimul & ineptiſſimi defenſoris nomen meritus eſſe videar, tamen cùm in mediocri quavis materia tractanda nemo ſibi adeò properandum eſſe exiſtimet, quin exordio ſaltem aliquo pro dignitate ſuſcepti à ſe operis uti ſoleat, id ego in re omnium ferè maxima dicenda ſi non omittam, neque nimis aſtringam, ſpero equidem, duas propemodùm res, quas magnoperè vellem, aſſecuturum me eſſe; alteram, ut cauſæ huic nobiliſſimæ, & ſeculorum omnium memoriâ digniſſimæ nulla ex parte, quantum in me eſt, deſim; alteram, ut reprehenſam in adverſario futilitatem & redundantiam, devitaſſe tamen ipſe nihilo minus judicer. Dicam enim res neque parvas neque vulga-

res, regem potentiſſimum, oppreſſis legibus, religione afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à ſuo populo, qui ſervitutem longam ſervierat, bello victum; inde in cuſtodiam traditum; & cùm nullam omnino meliùs de ſe ſperandi materiam vel dictis vel factis præberet, à ſummo demùm regni Concilio capite damnatum; & pro ipſis Regiæ foribus ſecuri percuſſum. Dicam etiam, quod ad levandos magna ſuperſtitione hominum animos multum contulerit, quo jure, præſertim apud nos, judicatum hoc atque peractum ſit; meoſque cives fortiſſimos & integerrimos, deque univerſis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbiſſimis maledicorum, ſive noſtratium, ſive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inaniſſimi Sophiſtæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum ſe gerit, facilè defendam. Quæ enim ullius regis alto ſolio ſedentis majeſtas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cum excuſſâ illâ veteri ſuperſtitione, quæ diu invaluerat, ipſum regem, ſeu potiùs de rege hoſtem, qui ſolus mortalium impunitatem ſibi divino jure vendicabat, ſuis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium ſupplicio affeciſſet, eodem ſontem ipſum afficere non vereretur. At quid

ego

ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipſa per ſe penè vocem edunt, & præſentem ubique teſtantur Deum. Qui, quoties ſuæ ſapientiſſimæ menti complacitum eſt, ſuperbos & effrænatos reges, ſupra humanum modum ſeſe attollentes, ſolet deturbare, & totâ ſæpè cum domo funditus evertit. Illius nos manifeſtò numine ad ſalutem & libertatem propè amiſſam ſubitò erecti, illum ducem ſecuti, & impreſſa paſſim divina veſtigia venerantes, viam haud obſcuram, ſed illuſtrem, illius auſpiciis commonſtratam & patefactam ingreſſi ſumus. Hæc ego omnia dignè ſatis explicare, & quod omnes fortaſſe gentes legant atque ætates, monumentis tradere, ſi diligentiâ ſolùm meâ, cujuſmodicunque eſt, meis tantùm viribus ſperem me poſſe, fruſtra ſim. Quæ enim oratio tam auguſta atque magnifica, quod tam excellens ingenium huic oneri ſubeundo par eſſe queat, ut cùm illuſtrium virorum aut civitatum res geſtas vix reperiatur tot ſeculis qui luculentè poſſit ſcribere, opinetur quiſquam hæc, non hominum, ſed omnipotentis planè Dei glorioſè & mirabiliter facta ullis ſe verbis aut ſtylo aſſequi poſſe? Quod quidem munus ut ſuſciperem, tametſi ſummi in republica noſtrâ viri ſuâ authoritate perfecerunt, mihique hoc negó-

tium datum eſſe voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magna cum gloria geſſere, ea, quod certè proximum eſt, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ferrum & apparatus belli nihil poteſt, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento eſſe exiſtimo, me ſcilicet eorum ſuffragiis eum eſſe præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortiſſimis liberatoribus haud pœnitendam operam navarem, quin & ipſe ab ineunte adoleſcentia iis eram ſtudiis incenſus, quæ me ad optima quæque ſi minùs facienda, at certè laudanda incitatum ferebant, his tamen diffiſus adminiculis ad divinam opem recurro: Deumque Opt. Max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm proſperè quamque piè noſtri illi ad libertatem clariſſimi duces regios faſtus, & dominatum impotentem acie fregerunt, dein memorabili tandem ſupplicio extinxerunt, quamque facili negotio nuper unus de multis ipſum regem veluti ab inferis reſurgentem, inque illo libro poſt mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo ſe venditantem redarguit atque ſummovit, tam ego feliciter tamque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque diſcutiam. Qui alienigena cùm ſit, & quamvis

vis id millies neget, Grammaticus, non eâ ſtipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio eſſe maluit; non reipub. ſolùm immiſcere ſe auſus, ſed alienæ: cum neque modeſtiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret ſanè tantum arbitrum, præter arrogantiam Grammaticam. Et ſanè hæc quæ jam Latinè utcunque ſcripſit, ſi inter Anglos, & noſtro ſermone protuliſſet, vix eſſet, credo, qui de reſponſo laborandum eſſe judicaret; ſed partim trita, & refutationibus jam crebris exploſa negligeret, partim tyrannica & fœda; viliſſimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias ſecutus ipſe partes, averſaretur. Nunc cùm inter exteros, & noſtrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgeſcat, ſunt illi quidem qui res noſtras perperam intelligunt, edocendi; hic ſuo more (quandoquidem tanta maledicendi aliis libidine fertur) ſuo inquam more ac modo erit tractandus. Quod ſiquis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, noſtroque omnium ſilentio inflatum volitare paſſi ſimus, de aliis ſanè neſcio, de me audacter poſſum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus cauſam tuerer tam bonam, diu quærenda aut inveſtiganda fuiſſe, ſi otium & valetudinem (quæ quidem ſcri-

bendi laborem ferre poſſit) nactus eſſem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodùm utar, carptim hæc cogor, & interciſis penè ſingulis horis vix attingere, quæ continenti ſtylo atque ſtudio perſequi debuiſſem. Vnde hoc ſi minùs dabitur, cives meos præſtantiſſimos, patriæ conſervatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt, defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris inſolentiâ, & profeſſoriæ linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum ſpero. Peſſimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, ſi arguta ſervitus, libertas muta eſſet; & haberent tyranni qui pro ſe dicerent, non haberent qui tyrannos debellare poſſunt: miſerum eſſet, ſi hæc ipſa ratio, quo utimur Dei munere, non multo plura ad homines conſervandos, liberandos, &, quantum natura fert, inter ſe æquandos, quàm ad opprimendos & ſub unius imperio malè perdendos argumenta ſuppeditaret. Cauſam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & ſeculorum omnium optimorum ſtudia, atque doctrinam nobiſcum ſtare.

Agè nunc jam, ſatis præfati, quoniam cum

cum criticis res eſt, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid ait, Defenſio regia pro Carolo I. ad Car. II. *Magnum ſanè præſtas, O quiſquis es! patrem defendis ad filium; mirum ni cauſam obtineas. Verùm ego te falſo aliàs ſub nomine, nunc ſub nullo latitantem, Salmaſi, ad alia voco ſubſellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & ſophῶs, quod in palæſtra tua literaria captare miſerè ſoles, fortaſſe non audies. Sed cur ad regem filium defenſio hæc regia? non opus eſt tortore, confitentem habemus reum*; Sumptibus *inquit* Regiis; *O te venalem oratorem & ſumptuoſum! Siccine defenſionem pro Carolo patre, tuâ ſententiâ, rege optimô, ad Carolum filium regem pauperrimum noluiſti niſi ſumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus eſſe voluiſti, qui* regiam defenſionem *dixeris; non enim ampliùs tua quam vendidiſti, ſed legitimè jam* regia defenſio *eſt*; *centenis nimirum Iacobæis emta, ingenti pretio ab egentiſſimo Rege: non enim ignota loquimur; novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui crumenam illam teſſellis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus porrigentem vidit, in ſpeciem quidem ut Sacellanum Regis miſſum cum munere, re verâ ut ipſum munus am-*

plecterere ; & unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipſum, crepant fores, prodit hiſtrio in proſcenium.

Date operam & cum ſilentio animadvertite,

Vt pernoſcatis quid ſibi Eunuchus velit.

Nam quicquid eſt, præter ſolitum cothurnatus incedit. Horribilis nuper nuntius aures noſtras atroci vulnere, ſed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in perſonâ regis ſacrilegorum hominum nefariâ conſpiratione admiſſo. *Profectò nuntius iſte horribilis aut gladium multo longiorem eo quem ſtrinxit Petrus habuerit oportet, aut aures iſtæ auritiſſimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non ſtolidas ne offendiſſe quidem potuit. Ecquæ enim vobis ſit injuria, ecquis veſtrûm læditur, ſi nos hoſtes & perduelles noſtros, ſive plebejos, ſive nobiles, ſive reges morte multamus? At iſta mitte, Salmaſi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam* horribilem *habeo quem apportem* nuntium;*quique omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere ſi non perculerit, mirabor*; de parricidio *apud Hollandos* in perſona *Ariſtarchi*, nefariâ *Salmaſii audaciâ* admiſſo

miſſo: *te magnum ſcilicet Criticum* ſumptibus regiis *conductum, ut defenſionem regiam ſcriberes, non ſolùm putidiſſimo exordio, præficarum funebribus nugis & naniis ſimillimo nullius, non fatui, mentem miſeratione permoviſſe, ſed primâ ſtatim clauſulâ riſum penè legentibus multiplici barbariſmo concitâſſe. Quid enim, quæſo, eſt* parricidium in perſona regis admittere, *quid* in perſona regis? *quæ unquam latinitas ſic locuta eſt? niſi aliquem nobis forte Pſeudophilippum narras, qui perſonam regis indutus, neſcio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidiſſe puto. Tyrannus enim, quaſi hiſtrionalis quidam rex, larva tantùm & perſona regis, non verus rex eſt. Cæterùm ob hujuſmodi noxas Gallico-latinas, quibus paſſim ſcates, non tam mihi, neque enim eſt otium, quàm ipſis tuis Grammatiſtis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multo atrocius; quod à ſummis magiſtratibus noſtris de rege ſtatutum eſt, id* ſacrilegorum hominum nefariâ conſpiratione *admiſſum ais. Tune furcifer potentiſſimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & conſulta ſic nominas? quorum de factis ne Rex quidem ullus ut quicquam gravius pronuntiaret,*

ret, aut ſcriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque ampliſſimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defenſionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati peſtilentiſſimam edicto ſuo tenebris damnarunt; cujus & ipſum authorem omnis libera Civitas ſuis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eaque præcipuè quæ tam ingratum tamque tetrum reipub. hoſtem ſuo ſtipendio alit; cujus ille reipub. haud ſecùs atque noſtræ, fundamenta ipſa atque cauſas oppugnat; necnon utramque unâ & eâdem operâ labefáctare & ſubruere conatur; præſtantiſſimoſque illic Libertatis Vindices noſtrorum ſub nomine maledictis proſcindit. Reputate jam vobiſcum Illuſtriſſimi Fœderatorum Ordines, & cum animis veſtris cogitate, quis hunc regiæ poteſtatis aſſertorem ad ſcribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè ſe gerere incœperit, quæ conſilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam ſecutæ ſint, quæ nunc eſſent, quàm vobis parata ſervitus, novuſque dominus erat, atque illa veſtra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, niſi opportuniſſimâ nuper temerarii juvenis morte reſpiraſſet. Sed pergit iſte noſter ampullari, &

mira-

mirabiles tragœdias fingere , Quoſcunque infandus hic *parricidialis nimirum barbariſmi Salmaſiani* rumor attigit,haud ſecus ac ſi fulmine afflati eſſent derepentè his arrectæque horrore comæ & vox faucibus hæſit. *Quod nunc primitùs auditum diſcant Phyſici , comas fulmine arrectas . Verùm quis hoc neſcit , viles & imbelles animos, magni cujuſpiam facinoris vel rumore obſtupeſcere ; quodque priùs fuerunt , tum ſe maximè ſtipites indicare . Alii* lacrymas non tenuerunt, *mulierculæ credo aulicæ,aut ſiqui his molliores ; inter quos & ipſe Salmaſius novâ quâdam metamorphoſi Salmacis factus eſt ; & fonte hoc ſuo lacrymarum fictitio , & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque & cavere jubeo*

— infamis ne quem malè fortibus undis
Salmacis enervet.
— ne vir cum venerit, exeat inde
Semivir , & tactis ſubitò molleſcat in undis.

Fortiùs verò *inquit* animati (*nam fortes puto & animoſos ne nominare quidem niſi putidè poteſt*) *tantâ* indignationis flammâ exarſerunt , ut vix ſe caperent. *Furioſos illos non flocci facimus* ; *verâ fortitudine ſuique compote iſtos minaces pellere , & in fugam*

vertere conſuevimus. Nemo certè non diras imprecatus eſt tanti ſceleris authoribus. *Vox tamen, ut tu modò ajebas,* faucibus hæſit; *atque hæſiſſet utinam in hunc uſque diem, ſi de noſtris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore eſſe, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile vix eſt, cum ſupplicii de rege ſumti fama illuc perveniſſet, repertum in libero præſertim populo fuiſſe ullum, tam ad ſervitutem natum, qui nos dicto læderet, aut factum noſtrum crimini daret; imò potiùs omnes bonos omnia bona dixiſſe; quinetiam Deo gratias egiſſe, qui exemplum juſtitiæ tam illuſtre & excelſum ediderit, quodque cæteris regibus tam ſalutari documento eſſe poſſit. Iſtos itaque* feros ac ferreos cædem *neſcio cujus* miſerabilem, ac mirabilem *plorantes, cum ſuo tinnulo oratore,* poſt regium in orbe nomen natum notumque, *frigidiſſimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus caſum hunc regis non multo diſertiùs, imo Latiniùs hoc oratore regio declamitaſſet? Verùm ego ineptior ſim, ſi infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto volu-*

volumine accuratè perſequar; quod tamen libens facerem, (quoniam ſuperbiâ & faſtidiô, ut ferunt, ſupra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ ſe protegeret, & veluti miles ille Terentianus poſt principia lateret: callido ſanè conſilio, ut defeſſus ſingula notando etiam acerrimus quiſque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam ſpecimen dare hac veluti proluſione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio ſtatim deguſtandum hominem præbere, ut in hac paginæ unius promulſide experiamur quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus ſit; quantas ineptias atque infantias toto opere congeſſerit, qui tam denſas, ubi minimè decuit, in ipſa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & ſcombris concionantem facilè prætereo; ad noſtras autem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti ſcripta publicè & declarata ſunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura ſint, quàm unius impudentiſſimi homuncionis calumniæ, & mendacia; qui ab exulibus noſtris, patriæ hoſtibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam ſuam locaverat, aut rumuſculum ſpargente,

te,

te, falſiſſima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Vtque planè intelligant omnes quàm non illi religio ſit, quidlibet ſcribere, verum an falſum, pium an impium, haud alius mihi teſtis adhibendus erit, quàm ipſe Salmaſius. Scribit is in Apparatu contra primatum Papæ, maximas eſſe cauſas cur Eccleſia redire ab epiſcopatu debeat ad Apoſtolicam *presbyterorum* inſtitutionem; longè majus ex epiſcopatu introductum in eccleſiam eſſe malum, quàm illa ſchiſmata quæ priùs metuebantur: Peſtem illam quæ ex eo eccleſias invaſit, totum eccleſiæ corpus miſerabili tyrannide peſſumdediſſe; imo ipſos reges ac principes ſub jugum miſiſſe; Majorem in eccleſiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm ſolo capite Papâ, *p.* 169. Poſſe epiſcopatum cum Papatu tolli cum ſummo bono eccleſiæ; ſublato epiſcopatu ruere ipſum Papatum, ſuper illo utpote fundatum, *p.* 171. Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renunciârunt proprias habere cauſas. Cur ibi epiſcopatus retineatur ſe non videre; non integram videri reformationem quæ hac in parte imperfecta ſit; nihil afferri poſſe rationis aut cauſæ probabilis cur ſublato Papatu retineri debeat aut poſſit epiſcopatus, *p.* 179. *Hæc & multò plura cùm ante annos*

nos

nos quatuor ſcripſerit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ eſt, ut Parlamentum Angliæ graviter incuſare hoc loco audeat, quòd epiſcopatum non ſolùm ſenatu ejiciendum, ſed etiam penitùs abjiciendum cenſuerint. *Quid? quòd ipſum etiam epiſcopatum ſuadet atque defendit, iiſdem uſus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat*; neceſſarios *nempe* fuiſſe epiſcopos, & omnino retinendos, ne mille peſtiferæ ſectæ & hæreſes in Anglia pullularent. *O vafrum & verſipellem! adeone te etiam in ſacris non puduit deſultorem agere, propè dixeram, eccleſiam prodere; cujus tu ideò ſanctiſſima inſtituta tanto ſtrepitu aſſeruiſſe videris, ut quoties tibi commodum eſſet, eo majore cum infamia ea ipſa ludificari atque ſubvertere poſſes. Neminem hoc latet, cum regni Ordines, Eccleſiæ noſtra, ad exemplum cæterarum, reformandæ ſtudio flagrantes, epiſcopatum funditùs tollere ſtatuiſſent, primò regem interceſſiſſe, dein bellum nobis eâ potiſſimùm causâ intuliſſe; quòd ipſi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defenſorem regium eſſe gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, ſuſceptam à temetipſo eccleſiæ cauſam nunc palàm prodis atque oppugnas: cujus graviſſimâ quidem cenſurâ eſſes notandus. De*

forma

forma autem reipub. noſtra, quoniam tu Profeſſor triobolaris & extraneus remotis capſulis atque ſcriniis tuis nugarum refertiſſimis, quas meliùs in ordinem redigere poteras, in aliena republ. ſatagere & odioſus eſſe mavis, ſic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori reſpondeo; eam formam eſſe quam noſtra tempora atque diſſidia ferunt; non qualis optanda eſſet, ſed qualem obſtinata improborum civium diſcordia eſſe patitur. Quæ autem Reſpubl. factionibus laborat, atque armis ſe tuetur, ſi ſana & integra tantùm partis rationem habet, cæteros ſive plebejos ſive optimates præterit aut excludit, ſatis profectò æqua eſt; quamvis regem & proceres, ſuis ipſa malis edocta, ampliùs nolit. Concilium *autem illud* ſupremum *quòd inſectaris, atque etiam* Concilii Præſidem, *næ tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod ſomnias, non eſt ſupremum, ſed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus conſtitutum, quadraginta virorum ex ſuo ferè numero, quorum quilibet cæterorum ſuffragiis præſes eſſe poteſt. Semper autem hoc uſitatiſſimum fuit, ut Parlamentum, qui noſter Senatus eſt, delectos ex ſuorum numero pauciores, quoties viſum erat, conſtitueret: iis unum in locum ubivis conveniendi,*

niendi, & veluti minoris cujuſdam habendi Senatûs poteſtas delata eſt. Iiſdem res ſæpè graviſſimæ, quo celeriùs & majori cum ſilentio tranſigerentur, commiſſæ atque creditæ; Claſſis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc ſive concilium nominetur, ſive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum eſt; & ſine quo nulla omninò Reſpubl. rectè adminiſtrari poteſt. De regis autem ſupplicio, & rerum apud nos converſione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec iſta quâ lege, quô jure, quô judiciô *facta ſint, te licet repugnante, ſingulis capitibus oſtendam, & pedem conferam. Si tamen inſtas* quô jure, quâ lege, *eâ, inquam, lege quam Deus ipſe & natura ſanxit, ut omnia quæ reipubl. ſalutaria eſſent, legitima & juſta haberentur. Sic olim ſapientes tui ſimilibus reſponderunt.* Leges per tot annos ratas refixiſſe *nos criminaris; bonaſne an malas non dicis, nec ſi diceres audiendus eſſes, nam noſtræ leges Ole quid ad te? Vtinam plures refixiſſent tum leges tum legulejos: rectiùs ſanè & rei Chriſtianæ & populo conſuluiſſent. Frendes quòd* hæc, Manii, terræ filii, vix domi nobiles, vix ſuis noti licere ſibi crediderint. *Meminiſſes quæ*

te

te non ſolùm libri ſacri, ſed etiam Lyricus doceat:

— Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus
Obſcura promens. —

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles eſſe ais, alios nulli veſtrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex ſe natos per induſtriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobiliſſimis quibuſque poſſe conferri; ſe autem malle filios terræ *dici, modò ſua, & domi ſtrenuè facere, quàm ſine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis, homo nihili & ſtramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & ſtipendio famem tolerare: ab iſta, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, niſi hoc unum ſaperes, quod frivolas quaſdam prælectiones & nugamenta ſcis tantâ mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magiſtratus noſtri* colluviem omnium Sectarum recipiant; *quid ni recipiant? quos eccleſia eſt è cœtu fidelium ejicere, non magiſtratuum è civitate pellere; ſiquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè ſine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut ſanctè & religioſè, in Eccleſiam;*

cleſiam; illa leges, hæc diſciplinam habet ſuam, planè diverſam: Hinc toto orbe Chriſtiano per tot annos bellum ex bello ſeritur, quòd Magiſtratus & Eccleſia inter ſe officia confundunt. Quapropter & Papiſticam minimè toleramus; neque enim eam tam eſſe religionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyrannidem pontificiam civilis potentiæ ſpoliis ornatam, quæ contra ipſum Chriſti inſtitutum ad ſe rapuit. Independentes, *quales à te ſolo finguntur, nulli apud nos unquam viſi; præter eos duntaxat qui cùm claſſes & ſynodos ſupra Eccleſiam quamque ſingularem eſſe non agnoſcant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quaſdam, aut certè truncum ipſum, eradicandas eſſe tecum ſentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod reſtat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam ſolùm, ſed etiam bellum atrociſſimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvis causâ diſſimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis conſilium eſſe, omnia regna ſubvertere, iis nulla humana neque divina obſtare, à principio nihil niſi partum armis habuiſſe, latrones, regnorum maximè hoſtes: Hæc Mithridates regi Arſaci: tu*

verò

verò in illa tua exedra infantiſſimè rhetoricantem qua fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licet nolis videri, claſſicum canendo, *ullum vel inter pueros regem commovere te poſſe animum induceres, iſto præſertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuiſſe credam. Tantum abeſt ut metuam quid tu belli nobis aut periculi, homo ignaviſſime, apud exteros reges iſtâ tuâ rabidâ & inſulſâ facundiâ conflare poſſis: qui ad illos, ac ſi* regum capita *quaſi* pilas habeamus, de coronis quaſi trocho ludamus, ſceptra imperialia non pluris faciamus quàm bacula morionum capitata, *luſoriè ſanè nos defers. At tu interea, ſtultiſſimum caput, morionis ipſe baculo digniſſimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum ſuaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, ſat ſcio, minimè futuros. Hibernorum etiam conſceleratam illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio eſſe poteſt quàm ſceleſtus ſis & vecors, quàm omnes penè mortales impietate, audaciâ, & furore ſuperes, qui devota gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab impiâ ſocietate tot civium*

vium

vium innocentiſſimorum ſanguine perfuſâ etiam rex ipſe aut abhorruit ſemper, aut abhorrere ſe ſimulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab ſe longè amovere ſummo ſtudio contendit, eam tu, bipedum nequiſſime, quo minùs ultrò atque palàm ſuſcipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum; Hibernis igitur fautoribus ac ſociis ad defenſionem regis jam te accinge. Caves imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio fortaſſe aut Demoſtheni omnem eloquentiæ laudem præreptum ire ſuſpicaretur; & prædicis, oratorio more non tibi agendum videri. *Næ tu haud ſtultè ſapis, id quod non potes, non videtur tibi eſſe agendum; oratoriè autem ut tu ageres quis, qui te ſatis novit, unquam exſpectavit? qui nihil elaboratè, nihil diſtinctè, nihil quod ſapiat, in lucam emittere aut ſoles aut potes, ſed veluti Criſpinus alter aut Tzetzes ille graculus, modò ut multum ſcribas, quàm rectè non laboras; neque ſi labores, valeas.* Agetur, *inquis*, hæc cauſa toto orbe audiente, & quaſi ad judicandum ſedente. *Id adeò nobis pergratum eſt, ut adverſarium non cerebroſum & imperitum, qualis tu es, ſed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans*

orans planè tragicus es, imo Ajax ipſe Lorarius: Horum ego injuſtitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cœlo & terræ, ipſoſque authores convictos poſteris tradam, reoſque peragam. *O Floſculos! Tune igitur ſine ſale, ſine genio proclamator & rabula, bonis authoribus divexandis tantùm aut tranſcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas poſſe? quem unà cum ſcriptis tuis futiliſſimis abreptum ætas, mihi crede, proxima oblivioni mandabit. Niſi ſi defenſio hæc regia ſuo fortaſſe reſponſo aliquid debitura eſt, ſi neglecta jam pridem & conſopita, in manus iterum ſumatur. Idque ego ab Illuſtriſſimis Hollandiæ Ordinibus peterem, ut eam è fiſco protinus dimiſſam, neque enim Theſaurus eſt, pervagari, quò velit, ſinant. Si enim quâ vanitate, inſcitiâ, falſitate referta ſit, planum omnibus fecero, quò latiùs excurrit, eò arctiùs, meâ quidem ſententiâ, ſupprimitur. Iam nos quemadmodum* reos peragat, *videamus.*

CAP.

Cap. I.

Q Voniam tibi vano homini & ventoſo multum hinc forſitan ſuperbiæ Salmaſi, multum ſpiritûs acceſſit, magnæ ſcilicet Britanniæ regem fidei defenſorem eſſe, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ác meritò concedam: cum ſanè rex fidem, tu regem ſic defenderis, ut cauſam uterque ſuam evertiſſe potiùs videatur. Quod cum paſſim infrà, tum hoc primô capite oſtendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ *Ornari pigmentis rhetoricis tam bonam & juſtam cauſam non debere: nam ſimpliciter rem, ut geſta eſt, narrare, regem defendere eſt.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam ſimplicem futuram pollicitus eras, neque rem ſimpliciter, ut geſta eſt, narras, neque non pigmentis, quantum in eo genere conſequi potes rhetoricis ornas, profectò vel tuo judicio ſi ſtandum eſſet, cauſa regia neque bona neque juſta erit. Quanquam hoc cave tibi ſumas quod dat nemo, poſſe te quic-

quam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque hiſtorici, immò ne cauſſidici quidem partes narrando ſuſtinere potes; ſed quaſi circulator quiſpiam, arte circumforaneâ, magnam de re in proœmio, velut in poſterum diem, exſpectationem concitabas, non tam ut rem promiſſam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa miſera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monſtris te circundari ac terreri ſentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid poſtremò, neſcias.* Hoccine eſt ſimpliciter narrare? Dicam quod res eſt, tot tuorum ipſe mendaciorum monſtris, primùm terreri te ſentis, deinde tot nugis, tot ineptiis leviſſimum illud caput non *circundari* ſolùm, ſed circumagi, *ut quid primùm, quid deinde, quid poſtremò* dicendum ullo tempore ſit, non modò nunc *neſcias*, ſed nunquam antea non neſciveris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibilis flagitii immanitatem hoc unum facile dictu ſuppetit, quod iterum iterùmque repeti debet,* nempe *Solem ipſum atrocius factum nunquam adſpexiſſe alterum.* Multa Sol aſpexit, bone magiſter, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non noſtra flagitia, ſed defen-
ſionis

ſionis tuæ frigus vehementiſſimè poſtulabit. *Regum*, inquis, *origo cum Sole novo cœpit*. Dii te, Damaſippe, deæque ſolſtitio donent, quo te calfacias, qui ne pedem ſine *Sole*; nequis fortaſſe te umbraticum doctorem eſſe dicat. At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non diſtinguis: & cùm reges Patriæ Patres nominaveris, eâ ſtatim metaphorâ perſuaſiſſe credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum eſſe concedam. Pater & rex diverſiſſima ſunt. Pater nos genuit; at non rex nos, ſed nos regem creavimus. Patrem natura dedit populo, regem ipſe populus dedit ſibi; non ergò propter regem populus, ſed propter populum rex eſt; ferimus patrem, moroſum etjam & durum, ferimus & regem; ſed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater ſi filium interficit, capite pœnas dabit: cur non item rex eâdem juſtiſſimâ lege tenebitur, ſi populum, id eſt filios ſuos, perdiderit, præſertim cum pater, ut ne pater ſit, efficere non poſſit, rex facilè poſſit, ut neque pater ſit, neque rex. Quod ſi *de facti qualitate*, quod aîs, *inde* æſtimandum eſt, tibi dico, peregrine, & rebus noſtris alieniſſime, teſtis oculatus & indigena tibi dico; nos regem neque *bonum*, neque *juſtum*, neque *clementem*, neque *religioſum*, neque *pium*, neque *pacificum*; ſed hoſtem prope decennalem, nec parentem patriæ,

ſed vaſtatorem *de medio ſuſtuliſſe. Solet hæc fieri*, fateris, inficias enim ire non audes, *ſed non à reformatis, regi reformato.* Siquidem reformatus is dici poteſt, qui ſcriptis ad Papam literis, Sanctiſſimum appellaverat Patrem, qui Papiſtis æquior ſemper quàm Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne ſuæ quidem familiæ primus à reformatis eſt *de medio* ſublatus. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno ſolum vertere coacta eſt, ſupplicio demùm capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? imò ſi operam contuliſſe dicam, haud mentiar. In tanta autem regum *reformatorum* paucitate, nihil hujuſmodi accidiſſe, ut eorum aliquis morte plecteretur, non eſt quod miremur. Licere autem regem nequam, ſive tyrannum regno pellere, vel ſupplicio quovis, prout meritus erit, punire, (etiam ſummorum ſententiâ Theologorum, qui ipſi reformandæ eccleſiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non ſiccâ morte periiſſe, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium ſqualore *carceris*, aut *laqueo*. Omnium tamen hoc tibi miſerrimum videtur, & monſtri quiddam ſimile, regem in judicium adduci, *cauſam capitis dicere coactum, condemnatum; ſecuri percuſſum.* Dic mihi, homo inſipientiſſime, annon humanius, annon æquius, annon ad leges omnium

civita-

civitatum accomodatius eſt, cujuſcunque criminis reum in judicio ſiſtere, ſui defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem haud immeritam ducere, ita ut damnato vel pœnitendi, vel ſe colligendi ſpatium detur, quàm ſtatim ut prehenſus eſt, indictâ cauſâ pecudis in modum mactare? Quotuſquiſque eſt reorum qui, ſi optio detur, non illo potiùs quàm hoc modo puniri ſe maluerit? Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior eſt habita, cur non eadem in regem quoque moderatior, & vel ipſi regi acceptior fuiſſe exiſtimanda eſt. Tu ſecretò, & ſine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni ſalubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam præclari conſcientia defugiſſe lucem, aut leges atque ipſam juſtitiam minimè ſibi amicam habuiſſe videretur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatium, aut rebellium furorem, ſive militum ſive populi; non odio, non metu, non ſtudio dominandi, non cœco animi impetu, ſed conſilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex juriſconſulto Grammaticum! qui ab accidentibus cauſæ, ut loquuntur, quæ per ſe nihil valent, vituperationes inſtituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum ſit? Iam vide quàm in te facilè incurram.

Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quod nullis affectibus occupati, ſolius honeſtatis causâ fecerint; ſi arduum & grave, quòd non cœco impetu, ſed conſilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs inſtinctu geſta eſſe crediderim; quoties memoriâ repeto; quàm inopinato animorum ardore, quanto conſenſu totus exercitus, cui magna pars populi ſe adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâ voce regem ipſum ſuorum omnium malorum authorem ad ſupplicium depoſcebat. Quicquid erat, ſive magiſtratum ſive populum ſpectes, nulli unquam excelſiore animo, &, quod etiam adverſarii fatentur, ſedatiore, tam egregium facinus & vel heroicis ætatibus dignum aggreſſi ſunt: quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo reſtituta, ſed ipſam juſtitiam nobilitarunt, ſéque ipsâ illuſtriorem dehinc, ſéque ipsâ majorem poſt hoc inſigne judicium reddidere. Iam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa ſimplex narratio, quam promiſit, uſquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex moleſtè & odiosè regnat, impunè poſſe regno exui: ab hac*, inquit, *doctrina inducti, ſi mille rebus meliorem regem habuiſſent, non ei vitam conſervaſſent.* Spectate hominis acumen; nam iſtuc aveo ex te ſcire, quo pacto hoc ſequitur, niſi tu
nobis

nobis conceſſeris, noſtro rege mille rebus meliorem moleſtè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui moleſtè & odiosè regnant mille rebus deteriorem facias; id eſt tyrannorum omnium fortaſſe immaniſſimum. Macti eſtote reges tam ſtrenuo defenſore. Nunc narrare incipit: *Torſerunt eum variis crucibus.* Dic quibus: *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyranno hoſtem bello captum. *Cuſtodiis ſæpè mutatis:* ne ipſæ mutarent fidem. *Libertatis interdum ſpe oſtenſâ, interdum & reſtitutionis per pactionem.* Vide quàm non anteà meditatum nobis fuerit, quàm non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodùm victore multo antè poſtulavimus, quæ niſi concederentur, nulla libertas, nulla ſalus populo ſperanda erat, eaſdem à captivo ſuppliciter, haud ſemel, imò ter & amplius petivimus; toties repulſam accepimus. Cùm nulla de rege ſpes reliqua eſſet, fit Parlamenti conſultum illud nobile, ne qua deinceps ad regem poſtulata mitterentur; non ex quo is tyrannus eſſe, ſed ex quo inſanabilis eſſe cœpit. Poſtea tamen quidam ex Senatorum numero nova ſibi conſilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari ſanè ſcelere atque dementiâ

ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, niſi Deo immortali viſum aliter fuiſſet, illos in ſervitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea conceſſiſſet, quod ad firmam pacem & compoſitionem reverà ſpectaret, illi tamen ſatisfactum ſibi à Rege eſſe ſtatuunt. Pars itaque ſanior, cùm ſe remque Publicam prodi videret, fidem fortiſſimi, & ſemper reipubl. fidiſſimi exercitûs implorat. In quo mihi quidem hoc ſolùm occurrit quod nolim dicere, noſtras legiones rectiora ſenſiſſe quàm patres conſcriptos: & ſalutem reipubl. armis attuliſſe, quam illi ſuis ſuffragiis propè damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verùm tam inſcitè, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd *eo modo, quo nullus unquam rex ſupplicium capitis paſſus ſit*: cùm ſæpiùs affirmaverit, nullum unquam regem ſupplicium capitis omnino eſſe paſſum. Tune, fatue, modum cum modo conferre ſoles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium*, inquit, *capitis paſſus eſt ut latro, ut ſicarius, ut parricida, ut proditor, ut tyrannus.* Hoccine eſt regem defendere, an ſententiam de rege ferre, eâ ſanè quæ à nobis lata eſt, multò ſeveriorem? quis te tam ſubitò

pellexit

pellexit ut nobiſcum pronuntiares? Queritur *perſonatos carnifices regi caput amputaſſe.* Quid hoc homine facias? queſtus eſt ſupra *de parricidio in perſona regis admiſſo*, nunc in perſona carnificis admiſſum queritur. Quid reliqua percurram, partim falſiſſima, partim frivola *de pugnis* & *calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *ſpectandi cadaveris quatuor ſolidis taxatâ*, quæ frigidiſſimi literatoris inſcitiam & puſillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo triſtiorem reddere poſſunt: ſatius mehercule fuiſſet Carolo filio, quemvis ex eo balatronum grege conduxiſſe, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuiſſe; tam inſipidum & inſulſum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica ſalis exiguiſſima poſſit exprimi. Narrare jam deſiit; & quid deinde agat, dictu ſanè difficile eſt; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oſcitat, nullum quidlibet garriendi modum ſibi ſtatuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne ſemel quidem dicta non ſordeſcerent. Et certè neſcio, an blateronis cujuſpiam extemporales quælibet nugæ, quas ille uno pede ſtans verſiculis fortè effuderit, non digniores multo ſint quæ chartâ illinantur; adeò indigniſſimas eſſe reor quibus ſeriò reſpondeatur.

Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui eccleſiæ bellum intulit, ut epiſcopos religionis hoſtes & tyrannos in eccleſia retineret. *Puritatem autem religionis* quî potuit is conſervare, ab impuriſſimis epiſcoporum traditionibus & cæremoniis ipſe ſub jugum miſſus? *Sectarum* verò, quibus tu *ſacrilegos ſuos cœtus tenendi licentiam* ais *dari*, quam ipſa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis ſacrilegus, qui perpetuò maledicendi peſſimam omnium licentiam tibi ſumis. *Non poterant graviùs rempubl. lædere quàm ejus dominum tollendo.* Diſce verna, diſce maſtigia, niſi dominum tollis, tollis rempublicam: privata res eſt, non publica quæ dominum habet. *At paſtores facinus eorum abominantes cum ſumma injuſtitia perſequuntur.* Paſtores illos ne quis fortè neſciat quales ſint, breviter dicam; iidem ſunt qui regi reſiſtendum armis eſſe, & verbo & ſcriptis docuerunt; qui omnes tanquam Merozum indeſinenter execrari non deſtiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non ſuppeditaſſent; quod illi non contra regem, ſed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, imo Nerone ipſo Neroniorem ſuſceptum eſſe in concionibus ſacris vaticinabantur. Sublatis epiſcopis & ſacerdotibus, quos Pluraliſtarum & non reſidentium nomine inſectari vehementiſſimè

tiſſimè ſolebant, in eorum ampliſſima ſacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyſſimè irruebant: unde ſuos greges quàm turpiter negligant paſtores iſti meritò egregii, nemo non videt: nullus pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & ſuriatos cohibere potuit, donec peſſimo ecclesiæ publico eâdem ipſi infamiâ flagrarent, quam paulò antè ſacerdotibus inuſſerant. Nunc quòd avaritia eorum nondum ſatiata eſt, quòd, inquies, ambitione animus turbas concire, pacem odiſſe conſuevit, in Magiſtratus qui nunc ſunt, id quod priùs in regem fecerant, ſeditiosè concionari non deſinunt; regem ſcilicet pium crudeliter ſublatum; quem modò ipſi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ ſpoliandum, & bello ſacro perſequendum, in manus Parlamento, quaſi divinitùs, tradiderant; ſectas ſcilicet non exſtirpari, quod certè à magiſtratibus poſtulare perabſurdum eſt, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in eccleſia hæreſes pernicioſiſſimæ ſunt, ex ipſorum ordine paſtorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exſtirpare valuerunt. Quas illi ſectas apud nos inſectantur, obſcuras eſſe ſcio, quas ipſi ſequuntur, famoſas, & eccleſiæ Dei longè periculoſiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequiſſimi cùm ſint, adeò non perſequimur, ut factioſis, & res

novas quotidie molientibus nimium indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *ſuis moloſſis*, quæ tua canina facundia eſt, *ferociores*, nullam *legitimi ſucceſſoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute reſpondebis tibi, non ego. *Vbi reipub. forma mutatur ex monarchica in aliam, non datur ſucceſſio inter differentis regiminis curatores.* Apparat; de primatu. *Minima*, inquis, *regni pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni quidem, ſi hoc verum eſſet, quibus in cæteros imperium ſit viris in fœminas. *Iſti ſunt, qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præſumpſerunt*; rectè quidem illi & feliciter, quos tu reprehendere non potes, quin ſimul fœdiſſimè barbarus & ſolœcus ſis, non moribus ſolùm, ſed ſyntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli maculam hanc nunquam deleverint.* Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipſe ſis, & verè macula, Anglorum tamen famam & ſempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quantâ omni memoriâ vix audita eſt, non hoſtes tantùm armatos, ſed hoſtiles intus, id eſt ſuperſtitioſas vulgi opiniones eluctati atque ſupergreſſi, Liberatorum cognomen poſthac per omnes

gentes.

gentes in commune ſibi pepererunt: popu-lariter id auſi, quod apud alias nationes he-roïcæ tantùm virtutis eſſe exiſtimatur. *Reformati & antiqui chriſtiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi eſſent, tum reſpondebimus, cùm de jure tecum ſuo loco agetur; ne tuò vitio laboremus, qui gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid ſis in noſtra cauſa *Jeſuitis* reſponſurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando eccleſiam tui pudet; qui primatum Papæ, & epiſcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc epiſcoporum aſſecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos non nominas (ego tamen nominabo quoniam tu eos *Jeſuitis longè pejores eſſe* ais, Lutherum nempe, Zwinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuiſſe, *amovendum eſſe* tyrannum: *quis autem ſit tyrannus ad judicium ſapientium & doctorum ſe retuliſſe. Iſti verò qui? an ſapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illuſtres.* Liceat, quæſo, populo, qui ſervitutis jugum in cervicibus grave ſentit, tam ſapienti eſſe, tam docto, tamque nobili, ut ſciat quid tyranno ſuo faciendum ſit, etiamſi neque exteros, neque grammaticos ſciſcitatum mittat. Tyrannum autem fuiſſe hunc non Angliæ ſolùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tum factis diſertiſſimis

declaraverunt, ſed totus ferè utriuſque regni populus aſſentitus eſt; donec epiſcoporum technis & fraudibus in duas poſtea factiones diſceſſit. Quid ſi Deus, quemadmodum eos qui lucis evangelicæ participes fiant, ita eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentiſſimos exequantur, non multos ſapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles eſſe voluit? ut per eos qui non ſunt aboleret eos qui ſunt; ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui ſpicilegia, qui lexica & gloſſaria ad ſenectutem uſque triviſſe potiùs videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegiſſe? unde nil præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendoſum, crepas; doctrinæ ſolidioris ne guttulam quidem hauſiſſe te oſtendis. An tu ſapiens? qui de minutiis minutiſſimis rixari & mendicorum bella gerere ſoles, qui nunc aſtronomis, nunc medicis in ſua arte credendis imperitus ipſe & rudis convitia dicis; qui, ſiquis tibi voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te reſtitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, ſi poſſes, illi interdiceres? Et tamen ſtomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſſimum in libro quodam nugatorio nebulonem palàm appellas, quòd

quòd is te grammaticum appellaviſſet: idem, credo, eſſes ipſi regi convitium facturus, & defenſionem hanc totam retractaturus, ſi Sacellani ſui de te judicium approbaſſe audiviſſes. Iam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos, indoctos, obſcuros, improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam, (nam nationem ipſam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indigniſſimum eſſet) qui ſurſum, deorſum, quoquoverſum verſatus & volutatus, nihil niſi grammaticus es: immo ac ſi deo cuilibet votum ipſo Mida ſtultius nuncupaſſes, quicquid attrectas, niſi cùm ſolœciſmos facis, Grammatica eſt. Quiſquis igitur *de fæce illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè optimates noſtros, quorum ſapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta ſatis teſtantur, non ſic dehoneſtabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quiſquis, inquam, de fæce illa plebis hoc tantummodò ſibi perſuaſerit, non eſſe ſe regibus natum, ſed Deo & patriæ, multò ſanè te doctior, multò ſapientior, multò probior, & ad omnem vitam utilior exiſtimandus erit. Nam doctus ille ſine literis, tu literatus ſine doctrina; qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot ſcribis, & tamen pecus es.

CAP II.

QVod argumentum pro ſe *indubitatum* eſſe, ſuperiore capite perorans dixerat Salmaſius, *rem ita ſe habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de ea ſentiant*; quod tamen is *de facto* falſiſſimè affirmabat, id ego nunc de jure regio diſceptaturus, potero in ipſum veriſſimè affirmare. Cùm enim regem definiat, *cujus ſuprema eſt in regno poteſtas, nulli alii niſi Deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus ſolutus eſt*, ſiquidem id definiri dicendum eſt, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà non meis tantùm, ſed vel ipſius teſtimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero ſit, nam omnem penetrare barbariem neceſſe non eſt; nullam, inquam, gentem iſtiuſmodi jura aut poteſtatem regi conceſſiſſe, *ut legibus ſolutus eſſet, ut quod libet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuſcunque gentis tam ſervili ingenio exſtitiſſe puto, præter unum Salmaſium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura eſſe aſſeverarit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi ſententia ſemper abhorruere, quinetiam ipſe, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter ſenſiſſe

ſiſſe aliis jampridem ſcriptis facilè deprehenditur. Adeò ut hæc non ab homine libero in libra civitate, nedum in Repub. nobiliſſima, & Batavorum Academia celeberrima, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſta, tam ſervili vernilitate ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla ab Iulia noverca per inceſtum edoctus non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſſimus? jure ſuo uſus eſt in ſuos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, tamque furioſum committere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quiſpiam poſſit queri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* ſtatuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es; quique omnem gentem humanam Deo ſimillimam ſic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atque immites dominos gentibus impoſuit, eos à natura matre mitiſſimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas. Quâ tu nefariâ doctri-

doctrinâ multo jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales, & poſthac miſeriorem in modum conculcandos immittis, ſed jure naturali, jure regio, ipſis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil ſimul ſtultius & ſceleratius eſſe poteſt, contendis. Dignus profectò qui contra atque olim Dionyſius ex grammatico tyrannus ipſe ſis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, ſed illa altera malè pereundi: quâ ſolâ, ut incluſus ille Capreis Tiberius, à temetipſo perditus quotidie te ſentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale ſit conſideremus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit, ſic Occidens*. Non reponam tibi quod Ariſtoteles & Marcus Cicero, authores, ſi qui alii, cordatiſſimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis ſcripſit Gentes Aſiaticas facilè ſervitutem pati, Iudæos autem & Syros ſervituti natos fuiſſe: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ poſſe uti, ſolos nempe ſapientes, & magnanimos; pars longè maxima juſtos dominos mavult, ſed tamen juſtos; injuſtos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam univerſo generi humano tam infenſus fuit, neque ullus unquam populus tam ab omni ſpe & conſilio derelictus, ut neceſſitatem hanc atque legem omnium duriſſimam in ſe atque in ſuos liberos ultro ſtatueret.

Pro-

Profers imprimis *verba regis in Eccleſiaſte ſapientiâ clari.* Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege poſteriùs videbimus; cujus exinde ſententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipſe Deus, Deut. 17. *Cùm ingreſſus fueris in terram, quam Iehova Deus dat tibi, & dices ſtatuam ſuper me Regem ſicut omnes gentes quæ ſunt circa me*: Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teſte hîc ipſo Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium ſemper fuiſſe, vel eâ, quæ placeret, formâ reipubl. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis diſertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut ſunt res humanæ, ſuique populi magis ex uſu deo viſam eſſe: cùm hanc ipſe formam inſtituerit; monarchiam non niſi ſerò petentibus, idque ægrè concederet. Sin regem planè vellent, ut oſtenderet Deus id ſe liberum Populo reliquiſſe, ab uno an à pluribus reſpubl. adminiſtraretur, modò juſtè, regi etiam futuro leges conſtituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet ſibi equos, ne uxores, ne divitias*; ut intelligeret nihil ſibi in alios licere, qui nihil de ſe ſtatuere extra legem potuit. Iuſſus itaque eſt *omnia legis illius præcepta*, etiam ſuâ manu perſcribere; perſcripta *obſervare*; *ne efferatur animus ejus præ fratribus ſuis.* Ex quo perſpicuum

eſt,

eſt, regem æquè ac populum iſtis legibus aſtrictum fuiſſe. In hanc fermè ſententiam ſcripſit Ioſephus, legum ſuæ gentis interpres idoneus, in ſua repub. verſatiſſimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquitat. lib. 4. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον, &c. *Optimum eſt*, inquit, *optimatium regimen; nec vos alium reipub. ſtatum requiratis; ſatis enim eſt Deum habere præſidem. Attamen ſi tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quàm ſuæ ſapientiæ; prohibeatur autem, ſi potentior fieri ſtudet, quàm rebus veſtris expedit.* Hæc & plura Ioſephus in iſtum Deuteronomii locum. Alter Philo Iudæus, gravis autor, Ioſephi coætaneus, legis Moſaïcæ ſtudioſiſſimus, in quam univerſam diffusâ commentatione ſcripſit, cum in libro de creatione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus ſolvit, atque hoſtis quilibet ſolutus legibus dici poſſit, τοὺς ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων, &c. *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam ſibi acquirunt potentiam, non reges ſed hoſtes appellandi ſunt; ea facientes, quæ hoſtes nullâ pace reconciliandi faciunt; nam qui per ſpeciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hoſtibus pejores ſunt; hos enim facile eſt propulſare, illorum autem malitia haud facilè detegitur.* Detecti igitur quid obſtat quo minus

nùs hoſtium loco habendi ſint? Sic libro ſecundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria ſunt*; & deinde, *rex non imperat tantùm, ſed paret.* Vera ſunt iſta, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè, obſervare; verùm ſi ſecùs fecerit, quâ lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, ſed nec de infimis quidem magiſtratibus puniendis lex ulla ſcribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex ſcripta ſit, pari certè jure & ratione poſſent impunitatem ſcelerum omnium ſibi vendicare; quam tamen neque eorum quiſpiam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco eſſe daturum. Hactenus ex ipſa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuiſſe; nec ſe præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus ſunt. Nunc an quid aliud Eccleſiaſtes moneat videamus. Cap. 8. ver. 1. &c. *Mandatum regis obſerva; vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne perſiſtito in re mala, nam quicquid volet faciet.; Vbi verbum regis, ibi Dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Satis conſtat Eccleſiaſtem hoc in loco non ſynedrio magno, non ſenatui, ſed privato cuique præcepta dare. Iubet mandata ſua obſervare, vel propter juramentum Dei; at quis jurat regi, niſi rex viciſſim in leges divinas atque patrias juratus ſit? Sic Reubenitæ &

Gadi-

Gaditæ obedientiam ſuam Iehoſuæ pollicentur, Ioſ. 1. *Vt dicto audientes Moſi fuimus, ita erimus tibi, modò ut Deus tecum ſit, quemadmodum fuit cum Moſe.* Conditionem vides expreſſam; Alioquin ipſum audi Eccleſiaſten, cap. 9. *Verba ſapientum ſubmiſſa potiùs audienda eſſe, quàm clamorem dominantis inter ſtolidos.* Quid porrò monet? *Ne perſiſtito in re mala, nam quicquid volet faciet*, in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam leniter, aut ſeverè agere, prout volet, poteſt. Nihil hic tyrannicum ſonat, nihil quod vir bonus extimeſcat. *Vbi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Et tamen legimus qui regi dixerit non ſolùm quid feciſti, ſed etiam ſtultè feciſti. Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licet infrà dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: ſunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expreſſâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipſe infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Eccleſiaſtes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimùm, damnoſa contentio eſt. Quid ergo? an optimates, an omnes reliqui magiſtratus, an populus univerſus quoties delirare libet regi, ne

ne hiſcere quidem audebunt? an ſtolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obſtabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines graſſetur ita *legibus ſolutus, ut quod libet liceat?* O de Cappadocis eques cataſtis! quem omnis libera natiō (ſi unquam poſt hoc in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut ſervitutis candidatum dedere in piſtrinum debebit, eâ lege atque omine, ut ſi te inde exemerit, ipſa ſub aliquo tyranno, eóque ſtultiſſimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum, quod in te non cadat? Perge modò: *Iſraëlitæ regem à Deo petentes eodem jure ſe ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges ſummo jure, & poteſtate non circumſcriptâ regnabant, Teſte Virgilio:*

— Regem non ſic Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus
Hydaſpes
Obſervant. —

Primùm quid noſtrâ refert qualem ſibi regem Iſraëlitæ voluerint, præſertim Deo irato, non ſolùm quòd regem vellent ad exemplum

plum gentium, & non ſuæ legis, ſed planè quod vellent regem? Deinde regem injuſtum, aut legibus ſolutum petiviſſe credibile non eſt, qui Samuelis filios legibus obſtrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritiâ ad regem confugerunt. Poſtremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *abſolutâ poteſtate* regnaſſe; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis obſervantiores regum ſunt, teſte tamen eodem Poëta,

—— Magnis agitant ſub legibus ævum. ——

Non ergò ſub regibus omni lege ſolutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cum plerique te nebulonem eſſe judicent, oſtendam te perſonam tantùm nebulonis mutuam ſumpſiſſe. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quoſdam Tridentinos exemplo Apium uſos ais, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepiſti. Quod illis itaque reſpondiſti cùm probus eſſes, jam factus nebulo tute reſpondebis tibi, tuaque tibi manu perſonam nebulonis detrahes. *Apium reſpub. eſt*; *atque ita Phyſici appellant: Regem habent*, *ſed innocuum*; *ductor eſt potiùs quàm tyrannus*, *non verberat*, *non vellicat*, *non necat apes ſubditas.* Minimè igitur mirum, ſi ita obſervant. Iſtas mehercule apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licet ſint, fucum te eſſe in-

indicant. Ariſtoteles autem, rerum politicarum ſcriptor diligentiſſimus, monarchiæ genus Aſiaticæ, quod & barbaricum vocat, κατὰ νόμον, id eſt, ſecundùm legem fuiſſe affirmat. Pol. 3. immò cum monarchiæ quinque ſpecies enumeret, quatuor ſecundùm legem, & ſuffragante populo fuiſſe ſcribit, tyrannicas autem, quòd iis tanta poteſtas, volente licet populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam ſolam id refert, quod tu regum omnium jus eſſe ſcribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob cauſſam feciſſe mentionem ejus videtur, quàm ut abſurdam, injuſtam,& maximè tyrannicam eſſe demonſtraret, Samuelem ais, cùm eos ab eligendo rege deterreret, *jus illis regium* expoſuiſſe, Vnde hauſtum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipſo Deo per Samuelem loquente? at improbavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitùs datum, ſed morem regnandi praviſſimum, ſuperbiâ regum & dominandi libidine arreptum expoſuit propheta;nec quid debebant reges,ſed quid volebant facere;rationem enim regis populo indicavit, ſicut antea rationem ſacerdotum Elia-

darum eodem verbo (quod tu p. 33. Hebraico etiam ſolœciſmo משפט vocas) ſuprà indicaverat C. 2. *ratio ſacerdotum iſtorum cum populo hæc erat*, *v.* 13. impia videlicet, odioſa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat ſed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum expoſuerunt; unus mihi erit multorum inſtar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eíque charus, & Auguſtini judicio vir doctrinâ & ſapientiâ pollens. Is in hiſtoria ſacra Samuelem ait dominationem regiam, & ſuperba imperia populo exponere. Sanè jus regium non eſt dominatio & ſuperbia; ſed jus atque imperium regium, teſte Salluſtio, conſervandæ libertatis atque augendæ reipub. cauſſâ datum, in ſuperbiam dominationémque ſe convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Iuriſconſulti, idem Rabbini plerique, ut ex Sichardo didiciſſe potuiſti, de explicatione hujus loci ſentiunt; ne Rabbinorum enim quiſquam jus regis abſolutum iſto loco tractari dixit. Ipſe infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem ſolùm, ſed omnes hic quereris errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigiſſe: Iam verò cujus vel impudentiæ eſt vel ſocordiæ, contra omnes, præſertim orthodoxos, mores regum ab ipſo Deo damnatiſſimos in jus regium convertere; & honeſtâ juris præſcriptione defendere: cum jus tamen

men

men illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis ſæpiùs conſiſtere fatearis. An quiſquam ſic *ſui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, proſternere, permiſcere omnia ſibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *ſuo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt?* Dixerat apud Salluſtium C. Memmius tribunus Plebis, in ſuperbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impunè quælibet facere, id eſt, regem eſſe*; Arriſit hoc tibi, & ſtatim in lucro ponis, nequicquam ſanè, ſi paulùm evigilaveris. An jus hic regium aſſeruit? annon plebis ignaviam potiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari ſineret, eóſque mores regios jam rurſus pateretur, quos jure ſuo majores illorum cum rege ipſo finibus expulerant. Marcum Tullium ſaltem conſuluiſſes; is te & Salluſtium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuiſſet. Qui pro C. Rabirio *nemo*, inquit, *noſtrûm ignorat conſuetudinem regiam*; *regum ſunt hæc imperia, animadverte & dicto pare*; aliáque hujuſmodi ex poëtis ibidem recitat, quæ non jus, ſed *conſuetudinem regiam* vocat, eáque legere & ſpectare nos ait debere, non *ut delectemur ſolùm*, *ſed ut cavere etiam & effugere diſcamus*. Vides quàm te malè multaverit Salluſtius, quem tyrannis inimiciſſimum, juris tyrannici patronum attuliſſe te putabas. Nutare, mihi crede, & ſuum ſibi occaſum accelerare

lerare jus regium videtur,dum ruentis in modum tenuiſsima quæque ſic arripit, ſeque ſuſtinere iis teſtibus atq; exemplis conatur, quæ tardiùs fortaſsè alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum*, inquis, *jus, ſumma injuria eſt, id in regibus maximè locum habet; qui cùm ſummo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis eſſe poſitum.* Miſerum jus; quod tu jam ad extrema perductus, niſi per ſummam injuriam defendere ulteriùs non potes! Summum jus id dicitur,cùm quis formulas legum ſectatur, ſingulis penè literis immoratur, æquitatem non ſervat; aut ſcriptum jus callidè nimis & malitiosè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum eſſe ait. Cùm autem jus omne de fonte juſtitiæ manare certum ſit, impius ſis neceſſe eſt, qui *regem injuſtum eſſe, iniquum, violentum, raptorem eſſe, & quales eſſe ſolebant* qui peſsimi erant, jus regis eſſe dicis, idque *prophetam populo inſinuaſſe.* Quod enim jus ſummum aut remiſſum, ſcriptum aut non ſcriptum ad maleficia perpetranda eſſe poteſt? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem tibi opponam, & puto regem, qui iſtiuſmodi jus regium & ſibi & Deo inviſum eſſe profitetur: Pſal. 94 *an conſociaretur tibi ſolium ærumnarum, formantis moleſtiam per ſtatutum.* Noli igitur Deo hanc atrociſsimam inju-

injuriam facere, quaſi is regum pravitates & nefaria facinora jus eſſe regium doceret, qui etiam hoc nomine ſocietatem cum improbis regibus ſe deteſtari docet, quòd moleſtiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare ſoleant. Noli Prophetam Dei falsò inſimulare; quem, tu dum juris regii iſto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; ſed, ut venefica illa, inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuiſſe credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuiſſet. Ius datum ſceleri legimus, tuque *licentiæ jure conceſſæ reges minùs bonos uti conſuevisse* ais. At jus hoc ad perniciem humanæ generis abs te introductum non eſſe à Deo datum probavimus; reſtat, ut ſit à Diabolo; quod infrà clariùs liquebit. *Hæc*, inquis, *licentia dat poſſe, ſi velis*; & authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut teſtimonia tua recitem, tuis enim ipſe teſtibus conficere te ſoles. Audi igitur verba Ciceronis in 4ta Philip. *Quæ cauſa juſtior eſt belli gerendi, quàm ſervitutis depulſio? in qua etiamſi non ſit moleſtus dominus, tamen eſt miſerrimum poſſe ſi velit.* poſſe vi ſcilicet; nam de jure ſi loqueretur, repugnantia diceret, & ex juſta belli cauſa injuſtam faceret. Non eſt igitur

jus regium quod tu deſcribis, ſed injuria, ſed vis, & violentia regum. Tranſis ab regia licentia ad privatam: *licet privato mentiri, licet ingrato eſſe.* Licet & regibus; quid inde efficis? licebit ergò regibus impunè rapere, occidere, ſtuprare? Quid intereſt ad injuriæ gravitatem? rex an latro; an aliunde hoſtis populum occidat, diripiat, in ſervitutem agat, eodem certè jure, & hunc & illum humanæ ſocietatis inimicum, & peſtem propulſare, atque ulciſci debemus; immo regem eò juſtius quòd is tot beneficiis & honoribus noſtris auctus commiſſam ſibi ſub juramento publicam ſalutem prodat. Concedis poſtremò *leges dari à Moſe ſecundùm quas rex ille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diverſas ab illo jure quod Samuel propoſuit.* Quod cum aſſertione tua dupliciter pugnat; cùm enim regem legibus omnino ſolutum poſueris, nunc obſtrictum dicis: dein jus juri contrarium ponis Moſis & Samuelis, quod eſt abſurdum. At *ſervi*, inquit Propheta, *vos eritis regi.* Vt ſervos fuiſſe non abnuerim, non jure tamen regio ſervi fuerunt, ſed regum fortaſſe plurimorum uſurpatione & injuſtitiâ. Illam enim petitionem obſtinatam non jure regio, ſed ſuo merito in pænam illis ceſſuram propheta præmonuit. At verò ſi regi legibus ſoluto quicquid libet licuerit, profectò rex lon-

longè plus quàm dominus erit, populus infra omnium ſervorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injurioſum in dominum habebat; populus univerſus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit, quò læſus, afflictus & ſpoliatus confugiat: à ſervitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus ſuis duriore, ſi libeat, ſervitute opprimendus traderetur. Quod cum neque divinæ legi, nec rationi conſentaneum ſit, dubium nemini eſſe poteſt, quin propheta mores enarraverit, non jus regum, neque mores prorſus regum omnium, ſed plurimorum. Deſcendis ad Rabbinos, duoſque adducis eâdem, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Ioſes jus regium ajebat contineri, Deuteronomii eſſe, non Samuelis, manifeſtum eſt. Samuelis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectiſſimè quidem & contra te dixit R. Iudas. Perniocioſum enim eſt id jus nominari atque doceri quod injuſtitia planè eſt, niſi abuſivè forſitan jus nominetur. Quo etiam pertinet verſus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem veſtrum, ſed non exaudiet vos Iehovah*; obſtinatos nimirum iſta pœna manebat, qui regem nolente Deo dari ſibi voluerunt. Quanquam iſta verba non prohibent, quo

minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat procul dubio omnem etiam aliam inire rationem honeſtam ſeſe à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cum premitur, ſic ad Deum clamat ut cœtera omnia quæ officii ſunt ſui negligat, ad otioſas tantùm preces devolutus? Verum utcunque ſit, quid hoc ad jus regium, quid ad jus noſtrum? qui regem nec invito Deo unquam petivimus, nec ipſo dante accepimus, ſed jure gentium uſi, nec jubente Deo nec vetante, noſtris legibus conſtituimus. Quæ cum ita ſe habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non ſit, regem abjeciſſe; quandoquidem Iſraëlitis crimini eſt datum regem petiſſe. Quod etiam res ipſa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati ſumus, tandem exauditos Deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à Deo efflagitabant, ſervire juſſit; donec Babylone redeuntes ad priſtinum reipub. ſtatum reverſi ſunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc ſiniſtro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis oſtendere; oſtendis ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione iſtius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id fruſtra reſarcire ſtudes; intelligi

tелligi

telligi nempe id de regibus Poſt-babylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Iſraëlitas & Iudæos differentiam ponit: Davidis enim poſteros judicare & judicari*; Iſraëliticis neutrum concedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis. Hoc *primis in regibus locum non habuiſſe*, quia dictum eſt v. 17. *vos eritis ei ſervi*; conſuetudine ſcilicet non jure; aut, ſi jure pœnas petendi regis, quamvis non ſub hoc fortè vel ſub illo, at ſub pleriſque luebant, quod nos non attingit. Tibi verò adverſario opus non eſt, adeò ſemper tibi adverſaris. Narras enim pro me, ut primò Ariſtobulus, pòſt Iannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à ſynedrio juris cuſtode, & interprete acceperint, ſed paulatim ſibi aſſumpſerint, & ſenatu renitente uſurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus ſynedrii *à Gabriele exanimatis* adinventa eſt, juſque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* ſcil. *non judicari*, ex illa fabula pluſquàm anili, utpote rabbinicâ, conflatum eſſe fateris. Reges autem Hebræorum *judicari poſſe, atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obſtrepere non erubeſcis. Quinimò legimus ipſum Saulem cum filio Ionathane ſortis judi-

cium atque etiam capitale ſubiiſſe ſuoque ipſum edicto paruiſſe. Vzzias quoque à ſacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, ſe ſubmiſit, rexque eſſe deſiit. Quid ſi templo excedere, quid ſi magiſtratu abire, & ſeorſim habitare noluiſſet, jus illud regium legibus ſolutum ſibi aſſeruiſſet, an paſſuros fuiſſe cenſes Iudæos, & ſacerdotes templum contaminari, leges violari, populum univerſum contagione periclitari? In leproſum ergò regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut ſtultus eſt, ut exiſtimet, cùm rex morboſus ne populum contagione lædat, cautum atque proviſum legibus ſit, ſi rex impius, iniquus, crudelis populum deripiat, excruciet, occidat, rempubl. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum eſſe? Verùm *exemplum ullius regis afferri non poteſt, qui judicium capitis ſubierit in jus vocatus.* Ad illud Sichardus haud abſurdè reſpondet, perinde eſſe, ac ſi quis ad hunc modum diſſereret. Cæſar nunquam citatus eſt coram Electore; ergò ſi Palatinus diem Cæſari dixerit, non tenetur Cæſar in judicio reſpondere. Cum tamen doceat Bulla aurea Carolum IV. ſe & ſucceſſores ſuos huic cognitioni ſubjeciſſe. Quid in corrupto populi ſtatu regibus adeò indultum fuiſſe miramur, ubi tot privati aut opibus

bus ſuis aut gratiâ impunitatem vel graviſſimorum ſcelerum aſſequuntur. Illud autem ἀνυπεύθυνον, id eſt, *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere*, quod tu regiæ Majeſtatis maximè proprium eſſe ais, Ariſtoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum eſſe affirmat. Tu verò Antonium tyrannum immaniſſimum, Romanæ reipubl. everſorem, idoneum ſanè authorem producis, non eſſe juſtum repoſci à Rege factorum ſuorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad cauſam dicendam in Parthos proficiſcens accerſivit ad ſe Antonius: & animadverſurus etjam in regem fuiſſe creditur, niſi rex eum auro corrupiſſet. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ poteſtatis Antoniana aſſertio, & tua *regia defenſio*. At non ſine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, ſed ſoli Deo acceptum referunt*. Dic ſodes quinam? nam iſtiuſmodi reges exſtitiſſe unquam, nego. Primus enim Saul, niſi populus refragante etiam Deo regem voluiſſet, nunquam rex fuiſſet; & quamvis rex renuntiatus eſſet Miſpæ, vixit] tamen penè privatus, armentum patris ſecutus, donec Gilgale rex à populo ſecundùm creatus eſt. Quid David? quamvis unctus à Deo, nonne iterum unctus eſt ab Iudæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere?

2 Sam. 5. 1 Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *ſuper ſolium Domini & cunctis placuit*, 1 Paralip. 29. ergo & placuiſſe populo aliquid erat. Conſtituit Iehojadas regem Ioaſum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2 Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis poſteros & à Deo & à populo conſtitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantùm conſtitutos eſſe affirmo; tu oſtende conſtitutos eſſe à Deo; niſi eâ ſolùm ratione quâ omnia cùm maxima tùm minima à Deo fieri & conſtitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure ſolium Iehovæ dicitur; ſolium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Iehovæ ſunt. Quod tu ex eodem capite didiciſſe potuiſti. v. 11, 12. *tua ſunt omnia in cœlo & in terra, tuum eſt, Iehova, regnum, Divitiæ & gloria à facie tua ſunt, vis & potentia*, &c. Diciturque hoc toties, non ut intumeſcant reges, ſed ut moneantur, quamvis Deos ſe eſſe putent, Deum tamen ſupra ſe eſſe, cui debent omnia. Vnde illa Eſſenorum & Poëtarum doctrina, reges *non ſine Deo, & ab Iove eſſe* facilè intelligitur; omnes enim homines à Deo itidem ſumus, Deique genus. Ius igitur hoc univerſum Dei, non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri

reges,

reges, non à Deo nominati, regnum ſuum ſoli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus aſſentari regibus ſolet, ipſi tamen reges ſive boni, ut Homericus ille Sarpedon, ſive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoſcunt:

> Γλαῦκε τί ἢ δὴ νῶι τετιμήμεσθα μάλιστα, &c.
> *Glauce cur nos maximo honore afficimur*
> *In Lycia, omnes autem nos tanquam Deos*
> *intuentur.*

Ipſe ſibi reſpondet; quia virtute cæteris prælucemus: quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant: quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ adminiſtrationis rationem populo reddendam eſſe innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, Deum imperii regii authorem palàm prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Iuxta illud Horatii.

> *Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,*
> *Regumque matres barbarorum, &*
> *Purpurei metuunt tyranni,*
> *Injurioſo ne pede proruras*
> *Stantem columnam, neu populus frequens*
> *Ad arma ceſſantes, ad arma*
> *Concitet, imperiumque frangat.*

Si ergò reges hodie per Deum regnant, e iam populi per Deum in libertatem ſe vindicant, quandoquidẽ omnia à Deo & per Deum fiunt.

Vtrumque etiam æquè teſtatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum ſolio dejici; cùm tamen id utrumque longè ſæpius à populo fieri perſpiciamus, quàm à Deo. Ius itaque populi pariter ac regis, quicquid eſt, à Deo eſt. Populus ubicunque ſine Deo manifeſtò regem creavit, poteſt eodem jure ſuo regem rejicere. Tyrannum ſanè tollere quàm conſtituere divinius eſt; pluſque Dei cernitur in populo quoties injuſtum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Imo reges noxios Deo authore judicat populus: hoc enim ipſo honore dilectos ſuos decoravit Deus, Pſal. 149. ut Chriſtum regem ſuum laudibus celebrantes, gentium reges, quales ſub euangelio ſunt omnes tyranni, *vinculis coercerent*, *inque eos jus ſcriptum exercerent*, qui jure omni ſcripto atque legibus ſolutos ſe eſſe gloriantur. Ne quis tam ſtolidè, ne quis tam impiè credat tanti eſſe apud Deum reges, ferè mortalium ignaviſſimos, ut eorum nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur, eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & viliſſima quæque animalia loco atque numero habendum ſit. Age nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quaſi tyrannis faventem, in medium profers; at ſatius tibi fuit Marcum Aurelium non attigiſſe. Ille an Deum de

principibus ſolùm judicare dixerit, neſcio. Xiphilinus certè quem citas de *αὐταρχίᾳ* loquitur; *περὶ αὐταρχίας ὁ Θεὸς μόνος κρίνειν δύναται*, *αὐταρχίαν* autem monarchiæ ſynonymum illic eſſe non aſſentior; eoque minùs quo ſæpius præcedentia lego; nam quî cohæreat, aut quid ſibi velit aliena illa ſententia ſubito inſititia, qui legerit miretur; præſertim cum Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm eſt actum ſub civitate libera; jus autem populi quin ſupremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraſeam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut iſtam gloriam æmulantes coluiſſe, ſibique reipublicæ formam propoſuiſſe in qua æquis legibus, parique jure omnia adminiſtrarentur, in primo libro de vita ſua profitetur: in quarto, non ſe, ſed legem, dominum eſſe. Agnovit etiam omnia Senatûs populique eſſe: nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in veſtris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum abfuit ut quicquam jure regio ſibi arrogaret. Moriens, filium ſuum regnaturum eâ lege Romanis commendavit, ſi dignus eſſet: jus itaque illud regnandi abſolutum atque fictitium, tanquam à Deo per manus traditum, illam denique *αὐταρχίαν* præ ſe non tulit. *Plena* tamen *omnia Græcorum & Latinorum monumenta eſſe*, ais:

at

at nuſquam viſa ; *plena Iudæorum*, & tamen addis *Iudæos in pleriſque regiæ poteſtati minùs æquos fuiſſe* : imò Græcos & Latinos multò minùs Tyrannis æquos & reperiſti & reperies ; multo minus Iudæos, ſi liber ille Samuelis in quo is, 1 Sam. 10. jus regni deſcripſerat, exſtaret ; quem librum Doctores Hebræorum à regibus diſcerptum aut combuſtum eſſe tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in ſuos exercerent. Circumſpice jam, numquid captare poſſis : occurrit tibi rex David poſtremò torquendus, Pſal. 17. *à facie tua judicium meum prodeat* : ergò, inquit Barnachmoni, *nullus judicat regem niſi Deus*. Et tamen ſimilius veri videtur, Davidem hæc ſcripſiſſe, cùm à Saule vexatus, ne Ionathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat ; *ſi eſt in me iniquitas, tu me affice morte*, inquit, 1 Samuel. 20. deinde ut quivis alius ab hominibus falsò accuſatus, ad judicium Dei provocat ; id ſequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta ſunt, cùm exploraveris cor meum*, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forenſe? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque deſtruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tandem, & aulicorum noſtratium argumentum palmarium. *Tibi ſoli peccavi*, Pſal. 51. 6. quaſi verò rex David in mœrore

rore & lacrymis pœnitentiam agens, ſordidatus & ſqualidus in terra jacens, miſericordiam à Deo ſuppliciter petens, quicquam de jure regio cogitaverit hæc loquutus; cùm ſe vix jure mancipii dignum eſſe arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres ſuos uſque adeò præ ſe contempſit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non ſe poſſe cenſeret? abſit à rege tam ſancto tanta ſuperbia, tamque fœda ignoratio vel ſui vel proximi. *Tibi* igitur *ſoli peccavi* proculdubio intelligendum eſt, tibi præcipuè. Vtcunque ſit, profectò verba pſallentis, & ſententiæ affectibus plenæ haudquaquam ſunt ad jus explicandum accommodatæ, aut eò trahendæ. At *non eſt in jus vocatus, nec coram ſynedrio cauſam capitis dixit.* Eſto; quî enim potuit id reſciri, quod adeò ſine arbitris, & ſecretò peractum fuit, ut per aliquot fortaſſe annos (cujuſmodi aulæ arcana ſunt) vix unus aut alter conſcius fuiſſe videatur. 2 Sam. 12. *Tu hoc clam feciſti.* Deinde quid ſi in privatis etiam puniendis ceſſaret ſynedrium? an quis inde puniendos non eſſe argumentabitur? Sed ratio obſcura non eſt; ipſe ſe condemnaverat. v. 5. *reus capitis vir ille qui fecit hoc*; cui ſtatim ſubjicit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro ſuo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato abſolvit regem, & ipſa mortis ſententiâ,

quam

quam is in ſemetipſum pronuntiaverat. v. 15. *non es moriturus*. Nunc in advocatum neſcio quem ſanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut per orationem ejus refellas: de qua ipſe viderit; ego quod propoſitum mihi eſt, id ago ut quàm pauciſſimis abſolvam. Quædam tamen præterire non poſſum; primùm; inſignes repugnantias tuas: qui p. 50. hæc habes: *Iſraelitæ non deprecantur injuſtum regem, violentum, raptorem, & quales eſſe ſolerent qui peſſimi.* At p. 42. Advocatum vellicas quòd Iſraelitas tyrannum petiſſe arguerat. *An de fumo*, inquis, *in flammam ire præcipites maluerunt, id eſt ſævitiam peſſimorum tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam aſſueverant*. Illic Hebræos maluiſſe ais tyrannos quàm judices, hîc judices maluiſſe quàm tyrannos; & *nihil minus quàm tyrannum voluiſſe*. De tuo igitur reſpondebit tibi advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus eſt. Quod ſequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuiſſe, quòd judices repudiarunt, regem optarunt.* Memineris, cum hoc ego à te repoſcam. Negas *Deum iratum Iſraëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuiſſe, ſed ut rem ſalutarem & bonam.* Quod tamen facilè refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, niſi quòd res mala erat

imperium regium; non quidem per ſe, ſed quòd plerunque, ſicut Propheta hîc monet, in ſuperbiam & dominationem ſe convertit. Si adhuc non ſatisfacio, agnoſce jam tua, ſyngrapham agnoſce tuam & erubeſce; Apparat: ad primatum, *Iratus Deus regem illis dedit offenſus eorum peccatis, quòd Deum habere regem renuiſſent. Ita Eccleſia quaſi in pœnam ejus delicti, quòd à puro Dei cultu deſciverat, in unius mortalis monarchæ pluſquam regium dominatum data eſt.* Tua igitur ſimilitudo ſi ſibi conſtat, aut dedit Deus regem Iſraelitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam Eccleſiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid inſanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid aſſerat, & mox neget, nihil penſi habet. Affirmas. p. 29. *regem legibus ſolutum eſſe apud omnes Gentes; ſic Oriens judicavit, ſic Occidens.* At? p. 43. *omnes reges Orientis κατὰ νόμον & legitimos fuiſſe; immò Ægypti reges in maximis minimiſque rebus legibus obſtrictos*, cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus ſis, omnes reges *ſolutos legibus* eſſe, *leges dare, non accipere.* Equidem non iraſcor tibi; aut enim inſanis, aut ſtas à nobis. Hoc certè oppugnare eſt, non defendere, hoc regem eſt ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptiſſimè quadrat, ſed inver-

ſum;

ſum; nam quantò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu peſſimus omnium patronus. Certè niſi ſtupor ille quo advocatum eſſe *demerſum* ais, te potiùs obcœcavit, jam tute *obbrutuiſſe* te ſenties. Nunc *omnibus quoque gentium regibus leges datas fuiſſe* fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pœna capitis.* Quod nequedum ex ſcriptura, neque ex ullo authore fide digno oſtendiſti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, ſtultum & ridiculum eſt; omnes alios punire, uni duntaxat omnium ſcelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquiſſimum eſt. Quæ duo in ſapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in Deum. Vt omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum ſcriptis id probare, quod probandum hoc capite ſuſceperas, eſſe ex magiſtris tuâ ſponte confiteris, *qui negant alium ſuis majoribus regem agnoſcendum fuiſſe præter Deum, datum autem in pœnam fuiſſe.* Quorum ego in ſententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum eſt regem eſſe, niſi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi ſunt æquales, ut ſunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum eſſe arbitror: æquali, aut plerumque deteriori, ac ſæpiſſimè ſtulto ſervire omnes, quis non indigniſſimum putet? Nec

ad-

ad commendationem regalis imperii plus *facit*, quòd Chriſtus à regibus originem duxit, quàm facit ad peſſimorum regum commendationem, Chriſtum eos habuiſſe nepotem. *Rex eſt Meſſias*: agnoſcimus, gaudemus, & quàm citiſſimè veniat oramus; dignus enim eſt, nec ei quiſquam ſimilis aut ſecundus; interim regia gubernatio commiſſa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri ſolet, plus mali quàm boni attuliſſe humano generi rectè exiſtimatur. Nec continuò ſequitur omnes reges tyrannos eſſe. Verùm ita eſto: do tibi hoc, nè me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo ſequuntur*, inquis, *Deus ipſe rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipſe maximus.* Horum alterum ſi non ſequitur, ſequitur profectò illud quod toto libro tuo ſemper ferè ſequitur, te non ſcripturæ ſolùm, ſed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proximâ periodô ſuprà dixeras, *unum Deum regem eſſe omnium rerum, quas & ipſe creavit.* Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex vel tua ipſius ſententia. In alterum deſpuimus, & blaſphemum illud tibi os obturatum volumus, qui Deum affirmes tyrannum eſſe maximum, ſi tyrannorum, quod ipſe ſæpius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum oſtendis, Moſen etiam cum *ſumma*

po-

poteſtate regem fuiſſe. Nam fuerit ſanè, vel quivis alius, dummodò is ſit qui res noſtras, quemadmodum Moſes, *ad Deum referre* poſſit. Exod. 18. 19. Verùm neque Moſi, quamquam is Dei quaſi ſodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad conſulendum Deum*; non ergo ad mandata Moſis accipienda. Tum ſuſcipit Iethro, *eſto tu pro hoc populo erga Deum, & commonefacias eos de legibus Dei.* Et Moſes Deut. 4. 5. *docui vos ſtatuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Vnde *fidelis* dicitur *in tota domo Dei.* Num. 12. Rex itaque Iehova tum populi fuit; Moſes veluti interpres tantùm Iehovæ regis. Impium igitur & ſacrilegum te eſſe oportet, qui ſummam hanc poteſtatem à Deo ad hominem injuſſus auſis transferre, quam ipſe Moſes non ſummam ſed vicariam tantùm & intermediam ſub præſenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Moſen hîc ſummâ poteſtate regem fuiſſe dicas; cùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum* LXX *ſenioribus populum rexiſſe; & primùm populi non dominum fuiſſe* dixeris. Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, idque ſicut ipſe ais, cum *poteſtate planè ſummâ & regiâ*, nec tamen dominus, neque ſolus populum regebat, vel

te

te authore, neceſſariò ſequitur reges, quamvis ſummâ poteſtate præditos, jure tamen regio atque ſummo, non eſſe dominos. neque ſolos populum regere debere; quantò minùs ad libitum ſuum. Iam verò qua impudentia Dei mandatum ementiris, *de rege ſtatim atque ingreſſi eſſent terram ſanctam ſibi conſtituendo*. Deut. 17. ſupprimis enim veteratoriè quod præcedit, *ſi dixeris, ſtatuam ſuper me regem*; tuque memento quid à te jam repoſcam; cùm dixeris p. 42. *liberrima tunc poteſtate populus erat præditus*. Nunc iterum fanaticus an profanus eſſe velis, ipſe videris. *Deus*, inquis, *cùm tanto antè determinaverit regium regimen inſtituendum tanquam optimum populi illius regendi ſtatum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus ſic egit cum propheta, ut quaſi nollet*. Videt ſe illaqueatum, videt ſe impeditum: Iam attendite quantâ cum malitiâ adverſus prophetam, impietate adverſus Deum expedire ſe quærat: *cogitandum in his eſt*, inquit, *Samuelem eſſe cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia; Samuel igitur noluit filios ſuos à populo rejici; Deus ut gratificaretur prophetæ ſuo, innuit non valdè ſibi placere, quod populus deſideraret*. Dic uno verbo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non ad-

advocatus ergò, ſed tu *ceritus* ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nil Deum revereris. Iſne tibi Samuel videtur, qui ſaluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem præpoſuerit, qui populo recta & ſalutaria petenti, tam callido conſilio, tamque vafro illuſerit, falſa pro veris docuerit? Iſne tibi Deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo ſimulatè ageret? Aut ergò jus regium non erat quod Propheta populo expoſuit, aut jus illud, teſte Deo & Propheta, malum, moleſtum violentum, inutile, ſumptuoſum reipub. erat; aut denique, quod nefas eſt dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Paſsim enim teſtatur Deus valdè ſibi diſplicuiſſe quòd regem petiſſent. ver. 7. *Non te ſed me ſpreverunt ne regnem ſuper ipſos, ſecundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt Deos alienos*: ac ſi ſpecies quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari ſe, & honores propè divinos tribui ſibi poſtulat. Sanè qui ſupra omnes leges terrenum ſibi dominum imponit, propè eſt ut ſibi Deum ſtatuat alienum; Deum utique haud ſæpe rationabilem, ſed profligatâ ſæpiùs ratione brutum & belluinum. Sic 1 Sam. 10. 19. *Vos ſpreviſtis Deum veſtrum qui ipſe ſervat vos ab omnibus malis, & anguſtiis veſtris, cùm dixiſtis ei, regem præpones nobis.* &

cap. 19.

cap. 12. 12. Vos regem petiſtis, *cùm Iehova ſit rex veſter*. & ver. 17. *Videte malum veſtrum magnum eſſe coram Iehova, petendo vobis regem*. Et contemptim Hoſea de rege, 13. 10. 11. *Vbi rex tuus, ubinam eſt? ſervet te jam in civitatibus tuis. Vbi vindices tui? quoniam dixiſti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gedeon ille Heros rege majór, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, ſed dominabitur in vos Iehova*, Iud. 8. planè ac ſi ſimul docuiſſet, non hominis eſſe dominari in homines, ſed ſolius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum ſolus tenuit, θεοκρατίαν vocat Ioſephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui ſimilem. Populus denique reſipiſcens apud Iſaiam 26. 13. calamitoſum hoc ſibi fuiſſe queritur, quòd alios præter Deum dominos habuerat. Indicio ſunt hæc omnia regem irato Deo Iſraëlitis fuiſſe datum. In hiſtoria tyranni Abimelechi quis eſt cui non riſum moveas? de quo dicitur, cum is partim ſaxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi. Hac*, inquis, *hiſtoria potentiſſimè adſtruit Deum ſolum regum judicem eſſe & vindicem*; imò tyrannorum, nebulonum, nothorum, ſi hoc valebit: quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit,

verit, is jus regium ſtatim in populum adeptus erit, pœnas effugit, confeſtim arma magiſtratui de manibus fluent, muſſare deinceps populus non audebit. Verùm quid ſi magnus aliquis latro hoc modo in bello periiſſet, an Deus ergo ſolus latronum vindex? Quid ſi carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddidiſſet? Ne judices quidem eorum unquam legiſti lege poſtulatos; tamen *in optimatum ſtatu vel principem, ſi quid committat, poſſe ac debere judicari*, ultrò fateris *pag.* 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ ſe tulit. Quid ſi reddidiſſet magiſtratus, annon is idcircò Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentiſſimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more ſuo ſe convertit; nil niſi *cœnum* & *lutum* ore funditat; cum eorum quæ promiſit ſe probaturum, nihil vel ex ſacris libris, vel ex Rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus ſolutum eſſe, nec cur puniri, ſi delinquat, ſolus mortalium non debeat, quicquam oſtendit. Immò ſuis ipſe teſtibus ſe induit, & ſententiam ſuæ contrariam eſſe veriorem ſuomet ipſe opere demonſtrat. Cumque argumentis parùm proficiat, criminationibus atro-

atrociſſimis omnium in nos odium excitare conatur, quaſi rege optimo & innocentiſſimo crudeliter ſublato. *An Solomon*, inquit, *melior Rex Carolo primo fuit?* Sunt, ut verùm fatear, qui patrem ejus Iacobum cum Solomone comparare non dubitarunt,& natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis muſicus erat; Iacobus Darlii comitis filius, qui Davidem muſicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingreſſum, cum oſtio peſſulum obdidiſſe deprehendit, haud multò pòſt interfecit, ut narrat Buchanus. Natalibus ergo illuſtrior Iacobus, & ſecundus Solomon ſæpe dictus, quamvis Davidis muſici filius an fuerit, dubium ſit. At Carolum conferre cum Solomone quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & ſævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinas, & miſerorum civium cædes innumeras, dum hæc ſcribo, Carolus ipſe filius in illa publicæ pœnitentiæ ſedecula apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat: immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm ſi Parallelis tantoperè delectaris, Carolum cum Solomone conferamus. Solomon à meritiſſimo *fratris* ſupplicio *regnum auſpicatus eſt*: Carolus à patris funere; non dico à nece,

quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conſpecta ſint; ita enim ſuſpicio in Bucchingamio conſtitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & ſui patris, non ſolùm in comitiis omni culpâ exemit, ſed ne omninò res ea Senatus cognitioni ſubjiceretur, comitia diſſolvit. Solomon *graviſſimis tributis populum preſſit*: at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Solomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus eſt, hic ab una. Pellectus in fraudem Solomon, pellexiſſe alios non legitur; hic alios, non ſolùm uberrimis corruptæ Eccleſiæ præmiis pellexit, ſed etiam edictis & canonibus eccleſiaſticis coëgit, ut inviſi reformatis omnibus altaria ſtatuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non eſt ideo *Solomon à populo capitis damnatus*. Nec inde, inquam, ſequitur damnari à populo non debuiſſe; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid ſui juris eſſet haud multo pòſt & verbis & factis patefecit: cùm Solomonis filium decem tribus expulerunt; & niſi maturè ſe in fugam conjeciſſet, etiam lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuiſſe credibile eſt.

CAP. III.

CVm ſatis jam diſputatum atque concluſum ſit, reges Moſaïcos ex præſcripto Dei omnibus obſtrictos legibus pariter cum populo fuiſſe, nullas legum exceptiones perſcriptas inveniri, ut reges *quod vellent*, *impunè poſſent*, aut ut *à populo puniri ne poſſint*, *Deum* proinde *vindictam de his tribunali ſuo reſervaſſe* falſiſsimum eſſe, ſine authore, ſine ratione dictum, videamus an id ſuadeat Euangelium, quod diſſuaſit lex, non imperavit: videamus an Euangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in ſervitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam ſervitutis cujuſdam magiſtra lex vetus populum Dei liberavit. Primùm argumentum ducis à perſona Chriſti, quem quis neſcit non privati ſolùm, ſed etiam ſervi perſonam ideò ſumpſiſſe, ut nos liberi eſſemus: Neque hoc de interna tantùm libertate intelligendum eſt, non de civili; quàm enim aliena ſunt iſta quæ Maria, mater Chriſti, ejus in adventu cecinit, *ſuperbos diſſipavit cogitatione cordis ipſorum*, *detraxit dynaſtas è thronis*, *humiles evexit*, ſi adventus ejus tyrannos potius in ſolio ſtabiliret, Chriſtianos omnes eorum ſæviſsimo imperio ſubjiceret. Ipſe ſub tyrannis naſcendo,

ſerviendo, patiendo omnem honeſtam libertatem nobis acquiſivit: ut poſſe ſervitutem, ſi neceſſe eſt, æquo animo pati; ſic poſſe ad libertatem honeſtè aſpirare non abſtulit Chriſtus, ſed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1 Cor. 7. non de euangelica ſolùm, ſed de civili libertate ſic ſtatuit. *Servus vocatus es? ne ſit tibi cura; ſin autem potes liber fieri, potiùs utere; pretio empti eſtis, ne eſtote ſervi hominum.* Fruſtra igitur ab exemplo Chriſti ad ſervitutem nos hortaris, qui ſuæ ſervitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem ſervi noſtrâ vice ſuſcepit, animum verò liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid ſit, longè aliter docuiſſe oſtendam, atque tu doces; qui non regii, ſed tyrannici juris, idque in republica novus profeſſor, ſi qua gens tyrannum ſive hæreditarium, ſive adventitium, ſive fortuitum ſortita erit, eam non ſolùm neceſſitate, ſed etiam religione ſervam eſſe ſtatuis. Tuis autem, ut ſoleo, in te utar teſtimoniis. Interrogavit Petrum Chriſtus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Matth. 17. à quibus acciperent reges terræ tributa, ſive cenſum, à filiis ſuis, an ab alienis? reſpondet ei Petrus, ab alienis. ergo, inquit Chriſtus, *liberi ſunt filii; ſed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes

exer-

exercet, cuinam perſolverentur hæc didrachma, alii ſacerdotibus in Sanctuarium, alii Cæſari: ego quidem Herodi perſoluta, interverſo Sanctuarii reditu, ſentio fuiſſe. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remiſſa narrat Ioſephus. Hoc autem tributum per ſe exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat, gravia autem fuerint oportet de quibus hic Chriſtus loquitur, alioqui, in republica etiam, pauperes capite cenſi fuerunt. Hinc itaque Chriſtus Herodis injuſtitiam arguendi, cujus ſub ditione erat, occaſionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (ſiquidem patriæ parentes dici ſe cupiant) non filiis, id eſt civibus ſuis, ſed alienis, bello nempe ſubactis graviora tributa imperare ſoleant, hic contra non alienos, ſed filios opprimeret. Vtcunque ſit, ſive filios hic, cives regum proprios, ſive filios Dei, id eſt fideles & in univerſum chriſtianos intelligi concedas, ut intelligit Auguſtinus, certiſſimum eſt, ſi filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Chriſto liberos eſſe: vel ut cives, vel ut chriſtianos: non eſſe ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Teſtatur enim Chriſtus perſolviſſe ſe, non quod deberet, ſed ne illos offendendo qui exigebant, negotium ſibi privatus exhiberet: cum officium ac munus longiſſimè diverſum in

illo vitæ ſuæ curriculo explendum ſibi eſſet. Dum igitur negat Chriſtus jus regium eſſe, graviora vectigalia liberis imponere, certè ſpoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præſertim chriſtianos, jus eſſe regium multò evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & alias diſputaſſe videatur, venire in ſuſpicionem quibuſdam cœpit, non ſe tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Phariſæi interrogatione hujuſmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non reſpicere perſonam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is propoſita ſibi iſtiuſmodi quæſtione iraſceretur, Matth. 22. An te quiſpiam ſi inſidiosè aggredi, ſi loquentem captare vellet, ſi elicere ex te quod fraudi futurum tibi ſit, de jure regio ſub rege interrogaret? an tu cuipiam de iſtoc interroganti iraſcerere? non opinor. Vel hinc ergo perſpicias, non id eum de jure regio ſenſiſſe quod regibus gratum erat. Idem ex reſponſo ejus apertiſsimè colligitur, quo ille percontatores amandarè à ſe potiùs quàm docere videtur. Poſcit numiſma cenſus; *cujus*, inquit, *imago iſta eſt? Cæſaris. Reddite ergo Cæſari quæ ſunt Cæſaris, quæ Dei ſunt Deo.* Immò quæ populi ſunt populo reddenda eſſe quis neſcit? Reddite omnibus quòd de-

debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergo Cæſari omnia. Libertas noſtra non Cæſaris, verùm ab ipſo Deo natale nobis donum eſt; eam Cæſari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpiſsimum eſſet, & humana origine indigniſsimum. Si enim os hominis, & vultum aſpiciens interogaret quiſquam, cujus iſta imago eſſet, annon facilè quivis reſponderet Dei eſſe? Cum igitur Dei ſimus, id eſt verè liberi, ob eamque cauſam ſoli Deo reddendi, profectò Cæſari nos, id eſt homini, & præſertim injuſto, improbo, tyranno in ſervitutem tradere ſine piaculo, & quidem maximo ſacrilegio non poſſumus. Interim quæ Cæſaris ſint, quæ Dei, in medio relinquit. Quòd ſi idem erat hoc numiſma quod didrachmum illud Deo pendi ſolitum, ut certè poſtea ſub Veſpaſiano fuit, tum ſanè controverſiam non minuit Chriſtus, ſed implicavit: cum impoſsibile ſit Deo & Cæſari idem ſimul reddere. At enim oſtendit quæ Cæſaris eſſent; numiſma nempe illud Cæſaris imagine ſignatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæſari vel tibi? Aut enim Cæſari Chriſtus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis aſſeruit; aut ſi quicquid pecuniæ Cæſaris nomine inſcriptum eſſet, id Cæſari dedit, contrarius jam ſibi, noſtra ferè omnia Cæſari dabit, qui duo modò didrachma regi-

bus non ſe ex debito perſolvere, & ſuo & Petri nomine profeſſus eſt. Ratio denique infirma eſt quâ niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis eſſe, ſed ut probam ſe eſſe moneat; utque ſe principis nomine inſignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inſcriptio tantum valeret, reges profectò noſtras omnium facultates, uti eſſent ſuæ, ſola nominis inſcriptione ſtatim perficerent; aut ſi noſtra omnia jam ſua ſunt, quod tuum dogma eſt, non idcirco Cæſari numiſma illud reddendum erat, quia Cæſaris nomen aut imaginem prætulit, ſed quia Cæſaris jam antea jure erat, nulla licet imagine ſignatum. Ex quo manifeſtum eſt, Chriſtum hoc in loco non tam nos officii noſtri erga reges aut Cæſares ita perplexè atque ambiguè admonere voluiſſe, quàm Phariſæos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid? rurſus cum ei nuntiarent Phariſæi, Herodem ejus vitæ inſidias parare, an humile aut demiſſum ab eo reſponſum tyranno reddendum tulerunt? Immò *ite*, inquit, *& dicite vulpi illi*; innuens reges non jure regio ſed vulpino civibus ſuis inſidiari. Atqui *ſub tyranno ſupplicium mortis ſubire ſuſtinuit.* Enimverò qui potuit niſi ſub tyranno? *ſupplicium ſub tyranno paſſus eſt*; ergo ad injuſtiſſima quævis juris regii teſtis & aſſertor: egregius

tu

tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Chriſtus quamvis noſtri liberandi, non ſub jugum mittendi cauſâ ſervum ſe fecerit, tamen ad hunc modum ſe geſſit; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum conceſſit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Chriſti, quod mox in terris futurum ſomniabant, dignitatem affectantes, ſic Chriſtus corripuit, ut omnes ſimul chriſtianos commonefaceret quale jus magiſtratûs & imperii civilis apud eos conſtitui voluerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas, verùm non ita erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, eſto veſter miniſter; & quicunque volet inter vos primus eſſe, eſto veſter ſervus?* Hæc tu niſi mente captus tecum facere credidiſſes? hiſne te argumentis vincere, ut reges noſtros rerum dominos exiſtimemus? Tales in bello hoſtes nobis contingant, qui in caſtra hoſtium (quanquam & armatos vincere ſat ſcimus) uti tu ſoles, cœci atque inermes tanquam in ſuos incidant: ita ſemper quod tibi maximè adverſatur, id demens veluti firmiſſimum cauſæ tuæ ſubſidium comparare conſueviſti. Petebant Iſraëlitæ regem, *ut habebant omnes iſta gentes*: diſſuaſit Deus multis verbis, quæ Chriſtus hîc ſummatim comple-

xus eſt, *ſcitis principes gentium in eas dominari*: petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Chriſtus, ne peteret omnino chriſtianus populus, more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit; *inter vos non ita erit.* Quid hoc clarius dici potuit? non inter vos iſta regum ſuperba Dominatio, tametſi ſpecioſo titulo Euergetæ & benefici vocentur; ſed qui magnus inter vos fieri vult, quis autem principe major, *eſto veſter miniſter*: & qui primus ſive *princeps* (Luc. 22.) *eſto veſter ſervus.* Non erravit itaque advocatus ille quem inſectaris, ſed authorem habuit Chriſtum, ſi regem chriſtianum populi miniſtrum eſſe dixit, uti eſt certè omnis bonus magiſtratus. Rex autem inter chriſtianos aut omninò non erit, aut erit ſervus omnium: ſi planè vult eſſe Dominus, eſſe ſimul chriſtianus non poteſt. Quin & Moſes, legis quodammodò ſervilis inſtitutor, non populo ſuperbè dominabatur, ſed onus ipſe populi ferebat; ferebat in ſinu populum, ut nutritius lactentem. Num. 11. nutritius autem ſervus eſt. Plato non Dominos ſed ſervatores & adjutores populi appellandos eſſe magiſtratus docuit; Populum non ſervos, ſed altores magiſtratuum, ut qui alimenta & ſtipendia magiſtratibus etiam regibus præbeant. Eoſdem Ariſtoteles cuſtodes & miniſtros legum vocat, Plato

& mi-

& miniſtros & ſervos. Miniſtros Dei Apoſtolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obſtat quò minùs ſint & legum & populi; tam leges enim quàm magiſtratus propter populum ſunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Moloſſorum opinionem* eſſe clamitas. Moloſſos eſſe Anglos certè non putarem, niſi quòd tu illos, hybrida, latratu tam degeneri oblatras; Lupi, ſi diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum ſanctus queritur Moloſſos eſſe fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecaſsinus collega fuit, inceſto apud nos regi Vortigerno authoritate ſuâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non ſancti, ſed famelici cujuſpiam & latrunculi Dominum, illo apud Martialem viperarum Domino viliorem, aſpernatur: qui & latrantem ipſe domi, ut ferunt, Lyciſcam habes, quæ tibi miſerè dominatur; cujus partim impulſu etiam ſcripſiſſe hæc diceris; unde mirum non eſt velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipſe domi dominatum ferre tam ſerviliter aſſuevisti. Sis itaque Lupi Dominus, ſit Lupa tui Domina, ſis Lupus ipſe, ſis Lycanthropus, moloſſis mehercule Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non eſt otium; ſylvis itaque egreſsi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in eccleſia

primatum nuper ſcripſiſti, nunc *Petrum Apoſtolicæ coronæ principem appellas.* Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *ſubjecti eſtote omni humanæ ordinationi propter Dominum, ſive regi ut ſupereminenti ſive præſidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinoroſorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita eſt voluntas Dei.* Scripſit hæc Petrus non ſolùm privatis, ſed etiam advenis per minorem ferè Aſiam diſperſis, atque diſpalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hoſpitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in ſua patria, quod ſparſos & pregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in ſua, quod ſenatores & magiſtratus, ſine quibus ne reges quidem eſſe poſſunt? fac tamen indigenas fuiſſe, fac non privatos, ſed Senatum ipſum Romanum, cui hæc ſcripta ſunt. Quid inde aſſequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta eſt, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare aut ſoleat aut poſſit. *Eſtote ſubjecti*, ὑποτάγητε, id eſt, ſi vim verbi ſpectes, ſubordinati, ſeu legitimè ſubjecti, ἡ γὰρ τάξις νόμος, inquit Ariſtoteles, lex eſt ordo. *Subjecti eſtote propter Dominum.* Quamobrem? quia cùm rex, tum præſes conſtituitur à Deo ad ultionem

tionem facinoroſorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas eſt Dei.* Videlicet ut talibus obſequamur, quales hîc deſcribuntur; de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè hujus præcepti conſtet ratio; addit. v. 16. *ut liberi*, non ergo ut mancipia. Quid ſi verſâ vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinoroſorum regnent? an in perpetuum ſubjecti erimus non privati ſolùm, ſed primores, ſed magiſtratus omnes, ipſe denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergo poteſtas humana, ad conſtituendum quod hominibus bonum & ſalubre eſt, valebit, ad tollendum quod iiſdem malum & exitioſum eſt, non valebit? At qui rex ille cui ſubjecti eſſe jubentur, erat Romæ eâ tempeſtate Nero tyrannus; ergo tyrannis etiam ſubjecti eſſe debemus. At inquam, & dubium hoc eſt, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui ſubjecti eſſe jubentur, advenæ, diſperſi, privati, non conſules, non prætores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus, (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apoſtolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias:) Paulus hæc ad Romanos, c. 13. *omnis anima poteſtatibus ſuperemi- nentibus ſubjecta eſto, non eſt enim poteſtas*

niſi

niſi à Deo, *quæ autem ſunt poteſtates à Deo ſunt ordinatæ*: Romanis hæc ſcribit, non,ut Petrus, advenis, diſperſis, ſed privatis tamen potiſsimùm, & plebejis; ita etiam ſcribit, ut totam reipub. adminiſtrandæ rationem, originem; finem luculentiſsimè doceat. Quo magis obedientiæ quoque noſtræ vera ac diſtincta ratio, ab omni ſervitute disjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc eſt quiſque homo *ſubjectus eſto.* Quid ſibi Apoſtolus proponat hoc capite ſatis explanavit Chryſoſtomus, ποιεῖ τοῦτο δεικνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut oſtendat Chriſtum leges ſuas non ad hoc induxiſſe ut communem politiam everteret, ſed ut in melius ſtatueret.* Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium ſupra omnem legem & pœnam conſtituendo, crudeliſsimum unius imperium in omnes mortales conſtabiliret. *Utq; ſimul doceret ſuperflua & inutilia bella non eſſe ſuſcipienda*, non ergo bella damnat cóntra tyrannum, hoſtem patriæ inteſtinum, atque adeò periculoſiſsimum ſuſcepta. *Pervulgatus tunc erat hominum ſermo traducens apoſtolos tanquam ſeditioſos, & novatores quaſi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent; his nunc ora obſtruit.* Non ergo tyrannorū defenſiones conſcripſerunt apoſtoli, quod tu facis, ſed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ ſuſpecta omnibus tyrannis defenſione apud illos potiùs, & inter-

terpretatione quadam egebant. Propoſitum Apoſtolo quid fuerit ex Chryſoſtomo vidimus; nunc verba ſcrutemur. *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto*, quæ tamen iſtæ ſint non ſtatuit: non enim jura atque inſtituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quiſque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate ſuâ longè ſuperiorem ſemper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus ſemper ſanctiſſimum fuit. Vnde Pindarus apud Herodotum *νόμον πάντων βασιλέα* legem omnium regem eſſe dixit; Orpheus in hymnis non mortalium ſolùm, ſed immortalium etjam regem appellat.

Ἀθανάτων καλέω καὶ θνητῶν ἁγνὸν ἄνακτα
Οὐράνιον νόμον. ———

Reddit rationem. *Αὐτὸς γὰρ μόνος ζώων οἴηκα κρατύνει. Lex enim ſola viventium gubernaculum tenet*. Plato in legibus *τὸ κρατοῦν ἐν τῇ πόλει*, id quod in civitate plurimum debet poſſe, legem eſſe ait. In epiſtolis eam maximè rempub. laudat, ubi lex, & domina & rex hominum, non homines tyranni legum ſunt. Eadem Ariſtotelis ſententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præeſſe magiſtratibus, ut magiſtratus præſunt populo. Cùm itaq; ſapientiſsimorum virorum judicio prudentiſsimarum civitatum inſtitutis lex

ſemper

ſemper poteſtas ſumma atque ſuprema habita ſit, nec euangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique poteſtatibus ſupereminentibus veriſſimè ſubjectus erit, qui legibus & magiſtratibus juxta leges Rempubl. gubernantibus ex animo paret. Non ergo ſolùm populo ſubjectionem hanc, ſed regibus etiam præcipit; qui ſupra leges nequaquam ſunt. *Non eſt enim poteſtas niſi à Deo*; id eſt nulla reipubl. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquiſſimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; eſt enim lex, ut Cicero in Philip. 12. nihil aliud niſi recta & à numine Deorum tracta ratio, imperans honeſta, prohibens contraria. A Deo igitur eſt magiſtratuum inſtitutio, ut eorum adminiſtratione gens humana ſub legibus viveret: hanc autem vel illam adminiſtrationis formam, hos vel illos magiſtratus eligendi optio proculdubio penes liberas hominum nationes ſemper fuit. Hinc Petrus & regem & præſides ἀνθρωπίνην κτίσιν, humanam creationem vocat; & Hoſea. c. 8. *conſtituunt reges, at non ex me; præficiunt principes quos non agnoſco.* In iſta enim ſola Hebræorum republ. ubi Deum variis modis conſulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum à Deo nullum iſtiuſmodi accepimus.

Ali-

Aliquando aut ipſa regiminis forma ſi vitioſa ſit, aut illi qui poteſtatem obtinent, & ab hominibus,& à diabolo ſunt, Luc.4. *Tibi dabo poteſtatem hanc omnem, nam mihi tradita eſt, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocal. 13. dedit Beſtiæ Draco potentiam ſuam, & thronum ſuum, & poteſtatem magnam. Proptereà neceſſe eſt hîc intelligi non poteſtates quaſcunque, ſed legitimas, prout etiam infrà deſcribuntur; neceſſe eſt intelligi poteſtates ipſas, non ſemper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chryſoſtomus, *Quid ais?* inquit, *omnis ergo princeps à Deo conſtitutus eſt? non dico: non enim de quovis principe, ſed de ipſa re loquitur Apoſtolus; non dicit, non princeps niſi à Deo, ſed non eſt poteſtas.* Hæc Chryſoſtomus. *Quæ autem poteſtates ſunt, à Deo ſunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hîc intelligi Apoſtolus; malum enim & vitium, cùm ataxia ſit, non eſt ut poſſit ordinari, & eſſe ſimul vitioſum. Hoc enim duo ſimul contraria ponit, taxin & ataxian. *Quæ autem ſunt*, ita interpretaris ac ſi diceretur, *quæ nunc ſunt*; quo faciliùs probare poſſis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuiſſe; noſtrâ ſanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicanâ repub. malè ſentias, in ea tamen Anglos acquieſcere debere, quoniam *nunc eſt*, & *à Deo ordi-*

ordinatur, ut Neronis olim imperium, neceſſe habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil ad ſe pertinens* occupaverat, ne legitimè partum fuiſſe reſpondeas. Quo ſceleratior & doctrinæ retractator ipſe tuæ, Romanos poteſtati quæ tunc fuit ſubjectos eſſe vis, Anglos poteſtati quæ nunc eſt, ſubjectos eſſe non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adverſæ ſibi ſunt, quàm tu nequiſsimus nequiſsimo ſemper ferè adverſus es tibi. Quid autem facies miſer? acumine hoc tuo regem adoleſcentem planè perdidiſti; ab ipſa enim tua ſententia extorquebo ut fatearis, hanc poteſtatem in Anglia, quæ nunc eſt, à Deo ordinatam eſſe; atque omnes proinde Anglos intra ejuſdem reipublicæ fines eidem poteſtati ſubjectos eſſe debere. Attendite igitur Critici, & manus abſtinete, Salmaſii nova hæc emendatio eſt, in epiſtola ad Romanos; non quæ ſunt poteſtates, *ſed quæ nunc exiſtunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc ſcilicet imperanti ſubjectos eſſe omnes oportuiſſe demonſtraret. At ô bone, ληκύθιον ἀπώλεσας; ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidiſti. Quam tu epiſtolam ſub Nerone ſcriptam eſſe ais, ſub Claudio ſcripta eſt principe ſimplici, & non malo: hoc viri docti certiſsimis argumentis

mentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatiſſimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum, quod multis in ore eſt, multis impoſuit, tyranno parendum eſſe, eo quòd Paulus hortatus eſt Romanos ut Neroni eſſent ſubjecti, callidum indocti cujuſpiam commentum eſſe reperitur. *Qui obſiſtit poteſtati*, ſcilicet legitimæ, *Dei ordinationi obſiſtit.* Aſtringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obſiſtunt. At verò qui poteſtati vitioſæ, aut poteſtatis non vitioſæ corruptori & everſori obſiſtit, an is Dei ordinationi obſiſtit? ſanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem ſequens verſiculus, de legitima tantùm poteſtate Apoſtolum hîc loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc ſtolidas aucupari poſſit, qui ſint magiſtratus poteſtatis hujus miniſtri, & quam ob cauſam ſubjectos eſſe nos hortetur; *Magiſtratus non ſunt timori bonis operibus, ſed malis; boni à poteſtate hac laudem adipiſcentur; Magiſtratus miniſter eſt Dei noſtro bono datus; non fruſtra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum facit.* Quis negat, quis recuſat, niſi improbus, quin hujuſmodi poteſtati aut poteſtatis adminiſtro libens ſe ſubjiciat? non ſolùm ad vitandam *iram* & offenſionem, aut pœnæ metu, ſed etiam *propter conſcientiam.* Sine magiſtratibus enim, & ci-

vili

vili gubernatione, nulla reſpublica, nulla ſocietas humana, nulla vita eſſe poteſt. Quæ autem poteſtas, qui magiſtratus contraria his facit, neque illa neque hic à Deo propriè ordinatus eſt. Vnde neque tali vel poteſtati, vel magiſtratui ſubjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudenter obſiſtere prohibemur: non enim poteſtati, non magiſtratui obſiſtemus, qui hîc optimè depingitur, ſed prædoni, ſed tyranno, ſed hoſti; qui ſi magiſtratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet poteſtatem, quòd ad pœnam noſtram ordinari à Deo videri poteſt, etiam diabolus hoc modo magiſtratus erit. Sanè unius rei una vera definitio eſt: ſi ergò Paulus hîc magiſtratum definit, quod quidem accuratè facit, eâdem definitione, iiſdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Vnde quem ipſe magiſtratum definivit atque deſcripſit, ei duntaxat ſubjectos nos eſſe voluiſſe, non ejus contrario tyranno certiſſimè colligitur. *Propter hoc tributa ſolvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde Chryſoſtomus, *Cur*, inquit, *vectigalia regi damus. Annon tanquam nobis proſpicienti, curæ ac tuitionis mercedem ſolventes? atqui nihil illi ſolviſſemus, niſi ab initio utilem nobis talem eſſe præfecturam cognoviſſemus.* Quapropter illud repetam quod ſuprà dixi; quandoquidem ſub-

ſubjectio hæc non ſimpliciter, ſed cum adjuncta ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, ſubjectionis noſtræ vera norma erit: Cum iſta ratione non ſubjecti, rebelles; ſine iſta ratione ſubjecti, ſervi erimus & ſocordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm liberi, quia mali, quia flagitioſi.* Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis ſub regibus ſint; neque Anglorum nimis excuſare; dico tamen illa eſſe flagitia, quæ ſub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in deſerto; licet Dei ſub imperio, dediſcere ſtatim potuerunt. Spes eſt tamen de pleriſque bona; ut ne ſanctiſſimos hìc optimoſque viros & veritatis ſtudioſiſſimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo eſſe numerum, quàm ubi tu maximum eſſe exiſtimas. At *jugum Anglis durum imponitur.* Quid ſi illis, qui jugum cæteris civibus imponere ſtudebant? Quid ſi ſuo deinde merito ſubactis? nam cæteri puto non moleſte ferunt, exhauſto civilibus bellis ærario, ſumptibus propriis ſuam ſe tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus adſtrictum eſſe negat, ex iis tamen probat *læſa majeſtatis reum eſſe poſſe, ſi jus ſuum patiatur imminui*: aſtrictus itaque & non aſtrictus, reus & non reus rex erit: adeò frequenter enim ſolet repugnare ſibi,

ut ipſa Repugnantia huic homini germana atque gemella eſſe videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in ſervitutem dedit. Fateor ad certum tempus dediſſe, Ier. 27.7. Anglos in ſervitutem Carolo Stuarto ad ſemihorulam dediſſe oſtende; permiſiſſe non negaverim, dediſſe nunquam audivi. Aut ſi Deus in ſervitutem dat populum, quoties tyrannus plus populo poteſt; cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus poteſt populus tyranno? an is Deo tyrannidem ſuam, nos Deo libertatem noſtram acceptam non feremus? Non eſt malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos* 3. famem, peſtilentiam, ſeditionem, hoſtem; ecquod nam horum civitas ab ſe non totis viribus amolietur? faciet profectò, ſi poſſit, quamvis ab ipſo Deo immiſſa hæc eſſe ſciat: niſi è cœlo ipſe ſecùs juſſerit. Cur non tyrannos pariter amovebit, ſi plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum eſſe magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Abſit à civitatibus, abſit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam ſtupidæ, tamque peſtiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditùs delet, gentem humanam univerſam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi ſupra omnem legem excelſi par in utrun-

utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam ſtulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, neſcio quem fingis, *poteſtatem illam ſupereminentem de populo velle intelligere*; tametſi affirmare non dubito omnem magiſtratus authoritatem à populo proficiſci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi noſtri ſapientiſſimi, & ſanctiſſimi majores, quæ ſciſceret plebs, quæ populus juberet, juberi vetarique voluerunt.* Hinc Lucius Craſſus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum cauſam agebat ad populum. *Nolite*, inquit, *ſinere nos cuiquam ſervire niſi vobis univerſis, quibus & poſſumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi ſui poteſtatem ſenatui tradiderat. Vnde majeſtatem, populo Romano frequentiùs quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Eſt enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, poſſe ſuffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; noſtrum eſt ferre modicè populi voluntates: honores ſi magni non putemus, non ſervire populo; ſin eos expetamus, non defatigari ſupplicando.* Egone ut regem populi ſervum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus ſervum ſe populi

profeſſus ſit? Vera ſunt hæc, inquies, in populari ſtatu; nondum enim lex regia poteſtatem populi in Auguſtum, & ſucceſſores ejus tranſtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum plus vice ſimplici* fuiſſe ais, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam poſt legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne ſe ampliùs contumeliæ causâ nominaret. Audiſne? tyrannus iſte dominus dici contumeliæ ſibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & ſæpe aliàs, Patres conſcripti, bonum & ſalutarem principem, quem vos tantâ & tam liberâ poteſtate inſtruxiſtis, Senatui ſervire debere, & univerſis civibus ſæpè, & plerunque etiam ſingulis; neque id dixiſſe me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo.* Nec ſimulata hæc ab eo ſi dixeris, ut erat ſimulandi callidiſſimus, quicquam proficies; quis enim id videri ſe cupit, quod eſſe non debet. Hinc ille mos non Neroni ſolùm, quod ſcribit Tacitus, ſed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, VI. *Conſ. Honorii*:

O quantum populo ſecreti numinis addit
Imperii præſens ſpecies, quantamq; rependit
Majeſtas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,

Con-

Conſenſuque cavæ ſublatus in æthera vallis
Plebis odoratæ reboat fragor.

Qua adoratione quid aliud Imperatores Romani, niſi univerſam plebem, etiam poſt legem regiam, ſuos eſſe dominos fatebantur? Atque illud eſt quod, initio ſtatim ſuſpicatus ſum, te gloſſariis pervolutandis, & tricis quibuſdam laborioſis magnificè divulgandis operam potiùs dediſſe, quàm bonis authoribus attentè & ſtudioſè perlegendis; qui veterum ſcriptorum ſapientia ne leviter quidem imbutus, rem præſtantiſſimorum opinionibus Philoſophorum, & prudentiſſimorum in republica principum dictis celebratiſſimam, novam eſſe prorſus & *Enthuſiaſtarum* tantummodò *deliriis* ſomniatam cenſes. I nunc, Martinum illum ſutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò deſpicis, ignorantiæ collegas & myſtagogos tibi ſume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos diſſolvere ſtolidiſſimos, *An in Democratia ſerviat Populus, cùm ſerviat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus.* Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioqui fatuitatum tuarum & ænigmatum, finem nullum fore video. Rogas, *Cum reges Apoſtolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandum eſſe Paulus docet, 1 *Tim.* 2. 2. at prius pro populo

orandum eſſe docuerat, *v.* 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, eumne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc ſcriberet Paulus, imperabant vel peſſimi*; hoc etiam falſum eſt, ſcriptam enim ſub Claudio & hanc Epiſtolam fuiſſe certiſſimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, ſed *Leonem*, id eſt belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum ſe gaudet, 2 *Tim*. 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum, ut vitam tranquillam & quietam tranſigamus, cum pietate* tamen *omni & honeſtate*. Vides non tam regum hic quàm tranquillitatis, pietatis, honeſtatis etiam rationem eſſe habendam. Quis autem populus non ſe ſuoſque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hoſtem nihil intereſt) vitam *ſollicitam, inquietam*, bellicoſam, honeſtam agere, quàm ſub hoſte vel tyranno, non ſolùm æquè ſollicitam & inquietam, ſed turpem etiam, ſervilem & inhoneſtam. Teipſum teſtem adhibebo, non quo tanti ſis, ſed ut perſpiciant omnes quàm ſis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non perferre mallet in republ. Ariſtocratica ex optimatum æmulatione diſſenſiones oriri ſolitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico more imperare conſueto,*

cer-

certam miſeriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit ſtatum illum Reipub. quantumlibet diſcordiis agitata jugo Cæſarum intolerabili. Populus qui vitandæ ſeditionis cauſa monarchicum ſtatum præoptavit, ubi expertus eſt levius eſſe malum quod vitare voluit, ad priora ſæpè redire expetit. Hæc & plura tua verba ſunt in illa de epiſcopis diſſertatione, ſub Walonis Meſſalini adſcititio nomine editâ. p. 412. contra Petavium Lojolitam, cum ipſe magis Lojolita ſis, & eo de grege peſſimus. Quid hac de re Scriptura ſacra ſtatuerit, & vidimus & omni diligentiâ inveſtigaſſe non pœnitet: unde quid ſenſeriut Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortaſſe operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod ſcriptura non exhibuit, eorum authoritatem, quantacunque ſit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei juſſu conſtitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum ſcripturâ pugnat evidentiſſimè. Cum enim judices ad regendum populum ſuum aptiores regibus eſſe palàm ſignificaſſet Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permiſit, ut aptiorem ſibi ſub optimatibus formam reipubl. deteriore ſub regibus, ſi vellent, permutarent. Legimus etiam ſæpè regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque ſapien-

tiſſimorum eſt perſpicere quid populo aptiſſimum & utiliſſimum ſit : conſtat enim neque omni populo, neque eidem ſemper eundem reipub. ſtatum convenire, ſed vel hunc vel illum, prout civium virtus & induſtria nunc augeſcit, nunc minuitur. Qui tamen poteſtatem adimit populo eligendi ſibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota ferè conſiſtit. Citas deinde Iuſtinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obſequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detuliſſet? *At quantò, inquis, nos hodie pejores Chriſtiani? tulerunt illi principem diverſa religionis.* Privati ſcilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc ſanè pontificii regem non ferrent reformatum*, nec *reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut oſtendas te nec pontificium eſſe, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultrò enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Chriſtianos in hoc planè conſentire, quod tu ſolus inſigni audaciâ atque ſcelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas diſſimillimus; illi enim pro Chriſtianis, ad profanos reges, defenſiones conſcribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Chriſtianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipſis Apoſtolis multò cla-
riùs

rius & explanatius dicta jam ſunt. Tertullianus autem longiſſimè à te diſſentit, qui regem vis eſſe dominum: quod tu aut neſciviſti, aut nequiter diſſimulaſti. Is enim Chriſtianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico auſus eſt ſcribere, non oportere imperatorem appellari Dominum. *Auguſtus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici ſe volebat, hoc enim Dei eſt cognomen: dicam planè imperatorem dominum, ſed quando non cogor ut dominum Dei vice dicam: Cæterùm liber ſum illi, Dominus meus Deus unus eſt, &c.* & ibidem *qui Pater patriæ eſt, quomodo Dominus eſt?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem ſanè præſtabat miſſum feciſſe. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat; uxoris enim & famulorum inſidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo eſt interfectus. Quod ſi Senatus Populuſque Romanus hoſtem judicatum, ut Neronem priùs judicabant, & ad ſupplicium quærebant, more majorum puniviſſent, eos parricidas appellaturum fuiſſe cenſes? imo ſi appellaſſet, dignus ipſe ſupplicio fuiſſet; uti tu furca jam dignus es. Origeni reſponſum idem quadrabit quod Irenæo. Athanaſius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium eſſe dicit. Quis hoc dixit Athanaſio? verbum enim Dei nullum hîc audio. Credam itaque

ego imperatoribus potiùs & regibus de ſe falſum hoc eſſe fatentibus, quàm Athanaſio. Adfers deinde Ambroſium ex proconſule & catechumeno epiſcopum, verba illa Davidis, *tibi ſoli peccavi*, imperitè, ne dicam aſſentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori ſubjectos eſſe, ut imperatorem ipſe ſubjiceret ſibi. Quàm enim ſuperbè, & faſtu plus quàm pontificio Theodoſium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Theſſalonicenſis reum ipſe judicaverit, ingreſſu eccleſiæ prohibuerit, quàm ſe deinde novitium & rudem euangelicæ doctrinæ oſtenderit, omnibus notum eſt. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere ſalutatorio juſſit; ſacris tandem reſtitutum, & poſtquam obtuliſſet, altari adſtantem his vocibus extra cancellos exegit: *O imperator interiora loca tantùm ſacerdotibus ſunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctorne hic Euangelii, an Iudaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè eccleſiaſticorum artes ſunt) imperatorem cæteris dominum impoſuit, ut imperatoris ipſe dominus eſſet. His itaque verbis Theodoſium tanquam ſibi ſubjectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conſervorum; unus enim omnium dominus rex & creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & aſſentatio epiſcoporum

rum obſcuravit, eam iracundia unius, & ut mollius dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambroſii imperitiæ tuam ſubjungis ignorantiam aut hæreſin, qui diſertè negas *ſub veteri fœdere remiſſionem peccatorum per ſanguinem Chriſti locum tunc habuiſſe, cum David Deo confitebatur ei ſoli ſe peccaviſſe.* p. 68. Orthodoxi, non niſi per ſanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remiſſa fuiſſe credunt; te novum hæreticum cujuſnam diſcipulus ſis neſcio; certè ſummi Theologi diſcipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cum dixit potuiſſe quemvis è populo pari jure cum Davide Deum his verbis inclamaſſe, *tibi ſoli peccavi.* Auguſtinum deinde oſtentas, Clericos Hipponenſes neſcio quos producis; nam Auguſtini quæ ſunt abs te allata nobis non obſunt. Quidni enim fateamur cùm propheta Daniele, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus ſolus Carolo dedit, idem Carolo abſtulit, optimatibus & Populo dedit. Si ea de cauſa præſtandam Carolo obedientiam fuiſſe dicis, eandem nunc magiſtratibus noſtris præſtandam eſſe dicas neceſſe eſt. Nam Deum & noſtris etiam magiſtratibus eandem dediſſe poteſtatem quam dat malis regibus *ad caſtiganda populi peccata* ipſe concedis; noſtros itaque à Deo pariter conſtitutos

removere à magiſtratu nemo vel tuo judicio niſi Deus poteſt. Atque ita, uti ſoles, tuum tibi ipſe mucronem in temet vertis, tuus tibi ipſe ſicarius es; neque injuria, cum eò improbitatis & impudentiæ proceſſeris, eò ſtuporis & inſaniæ, ut quos digito violandos non eſſe tot argumentis probas, eoſdem omnium ſuorum bello perſequendos eſſe idem affirmes. Iſmaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam eſſe nominatum ais; & meritò; præſidem enim Iudææ, virum bonum, ſine ulla cauſa intercemit. Idem Hieronymus in Eccleſiaſten, præceptum illud Solomonis, *Os regis obſerva*, cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quod locum iſtum cæteris ſui temporis moderatiùs expoſuit. *Ad inferiora tempora poſt Auguſtinum non deſcendes, ut doctorum ſententiam exquiras.* Vt omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te poſſe quàm tacere, ſi quos adhuc haberes tuæ ſententiæ fautores poſt unam ſtatim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hiſpalenſem Iſidorum, Gregorium Turonenſem, Ottonem Friſingenſem etiam in mediam barbariem deſcendas. Quorum authoritas quàm nullius apud nos pretii ſit ſi modò ſciviſſes, non huc eorum obſcurum teſtimonium per mendacium adduxiſſes. Vultis ſcire cur ad hæc tempora deſcendere non au-

det, cur abdit ſe, cur ſubitò evaneſcit? dicam: quot ſunt Eccleſiæ reformatæ præſtantiſſumi doctores, tot videt acerrimos ſibi adverſarios fore. Faciat modò periculum, ſentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zwingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leidenſes etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorum reſpub. florentiſſima, libertatis olim domicilium, iſti denique literarum humaniorum fontes atque rivi, ſervilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cum Theologum orthodoxum habeas neminem tibi faventem, quem tuo commodo nominare poſſis, omnium præſidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubeſcis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictiſſimum nullius apud orthodoxos authoritatis eſſe non ignoras. Sorbonæ igitur abſorbendum tam ſceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus; tam vile mancipium, noſtrum eſſe nolumus; qui *populum univerſum regi ignaviſſimo parem eſſe* negat. Fruſtra id in Papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio, omnes Orthodoxi ſibi ſumunt, in ſe ſuſcipiunt. Papa quidem cum epiſcopis ſuis, dum tenuis, & nullarum virium erat tuæ hujus fœ-

diſſimæ doctrinæ author primus extitit: iis demùm artibus magnas opes, magnamque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipſe maximus evaſit. Quos tamen omnes ſibi firmiſſimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu ſuperſtitione oppreſſos tenuerat, ſuaderet, non poſſe regibus quamlibet peſſimis, niſi ſe fidelitatis ſacramentum ſolvente, imperium abrogari. Verùm tu ſcriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notiſſima ipſorum ſententia eſt, eam à Papa introductam eſſe cauſatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod niſi aſtutè faceres, appareret te neque Papanum eſſe neque reformatum, ſed neſcio quem ſemibarbarum Edomæum Herodianum, qui tyrannum quemque immaniſſimum tanquam Meſſiam cœlo demiſſum colas atque adores. *Demonſtraſſe te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor ſæculorum, quæ ſola euangelica & Chriſtiana cenſeri debet.* Periit huic homini pudor; quàm multa ſunt ab illis dicta atque ſcripta, quæ Chriſtus & Apoſtoli neque docuerunt neque approbarunt? quàm multa in quibus reformati omnes à patribus diſſentiunt? Quid autem ex patribus demonſtraviſti? *reges etiam malos à Deo conſtitui.* Fac eſſe conſtitutos, ut omnia etiam mala quodammodò à Deo conſtituuntur: *eos proinde Deum ſolum habere judicem, ſupra leges eſſe, nulla lege ſcripta,*
non

non ſcripta, naturali, neque divina poſſe reos fieri à ſubditis, neque apud ſubditos ſuos. Quare? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiſcriminatim jubet. Neque tu legem ullam ſcriptam, non ſcriptam, naturalem aut divinam protuliſti quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum? *quia ſunt etiam mali à Deo conſtituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem eſſe dicam? nequiſſimus ſis oportet qui doctrinam pernicioſiſſimam in vulgus diſſeminare audeas, ſtupidiſſimus qui ratione tam ſtolidâ maximè nitaris. Dixit Deus Iſaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum*; ergo interfector ſupra leges eſt; excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique conſequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo eſt conſtitutus, & eccleſiæ in pœnam datus, quod ſupra ex ſcriptis etiam tuis oſtendimus; tamen *quia in faſtigium poteſtatis non ferendum tyrannidi non abſimilis primatum ſuum evexit, cùm eum, tum epiſcopos meliori jure tollendos eſſe affirmas quàm fuere conſtituti,* Wal. Meſ. p. 412. Papam & epiſcopos quamvis ab irato Deo conſtitutos ex eccleſia tollendos eſſe ais, quia ſunt tyranni; tyrannos ex republ. tollendos eſſe negas quia ſunt ab irato Deo conſtituti. Inepte prorſus &

abſurdè: cum enim Papa ipſam conſcientiam, quæ ſola regnum ejus eſt, invito quoquam lædere non poſſit, eum qui revera tyrannus eſſe non poteſt, quaſi tyrannum graviſſimum tollendum eſſe clamas; tyrannum autem verum qui vitam & facultates noſtras omnes in poteſtate ſua habet, & ſine quo Papa in eccleſia tyrannus eſſe nequit, eum in repub. omnino ferendum eſſe contendis. Hæc tua ſibi invicem collata tam imperitum te tamque puerilem ſive falſi ſive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, inſcitia, temeritas, incogitantia neminem poſthac latere queat. At ratio ſubeſt altera, *rerum vices inverſa viderentur*, quippe in melius; actum enim eſſet de rebus humanis, ſi quæ res peſſimo loco ſunt, in eodem ſemper ſtarent: in melius inquam; authoritas enim regia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque ſuffragiis profecta primò, atque in unum ex ſuo numero derivata erat; poteſtas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam eſt paſſus æquiſſimâ lege tranſiret; cum tertius nemo inter homines idoneus eſſe poſſit, alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil juſtius eſſe poteſt: Deus mortalis nemo eſſet. Quem qui inter homines conſtituit, non minùs in rempub. ſceleſtus eſt, quàm in Eccleſiam. Tuis iterum in

te

te armis utar. *Maximam hæreſin eſſe* ais, *qua creditur unum hominem in loco Chriſti ſedere; duæ hæ notæ Antichriſtum ſignant, infallibilitas in ſpiritualibus, & omnipotentia in temporalibus*, Apparat, ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? aut ſi hoc ſunt, cur minùs exitiales rebus civilibus, quàm Papa ſpiritualibus? An verò Deus res civiles prorſus non curat? ſi non curat, certè nos curare non prohibet: ſi curat, eandem in Republica reformationem atque in Eccleſia vult fieri; præſertim ſi infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini eaſdem malorum omnium utrinque cauſas eſſe exploratum ſit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit: ut ſæviſſimum quemlibet tyrannum reſpublica ferret, Eccleſia non ferret; imò contrarium potiùs præcepit: & Eccleſia quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & diſciplinam euangelicam reliquit; reipublicæ & magiſtratibus ſimul omnibus non patientiam, ſed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem in manus tradidit. Vnde hujus hominis perverſum & præpoſterum ingenium aut mirari ſubit aut ridere; qui in Eccleſia, Helvidius eſt & Thraſeas & planè tyrannicida; in republica, commune omnium tyrannorum mancipium & ſatelles. Cujus ſententia ſi locum habeat, non

nos

nos ſolùm rebellavimus, qui regem, ſed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt. Iam diu autem eſt quòd ſuis ipſe telis conciſus jacet. Sic enim homo eſt, modò manus adverſarii ne deſit, ipſe in ſe tela abunde ſuppeditat: nec quiſquam ad refutandum ſe, aut irridendum commodiores anſas miniſtrat. Defeſſus etiam cædendo citiùs quis abſcedat, quàm hic terga præbendo.

CAP IV.

MAgnam à regibus iniiſſe te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruiſſe defenſione hac regiâ te fortè putas, Salmaſi, cùm illi, ſi bona ſua, remque ſuam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æſtimare, neminem te pejus odiſſe, neminem à ſe longius abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam poteſtatem ſupra leges in immenſum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos ſervitutis ſuæ nec opinatæ; eoque vehementius impellis ut veternum illum, quo ſe eſſe liberos inaniter ſomniabant, repente excutiant; moniti abs te quod non putabant, ſervos ſe eſſe regum. Eoque minùs tolerandum ſibi eſſe regium imperium exiſtimabunt,

bunt, quò magis tu iis perſuaſum reddideris tam infinitam poteſtatem non ſuâ patientiâ creviſſe, ſed ab initio talem atque tantam ipſo jure regio natam fuiſſe. Ita te tuamque hanc defenſionem, ſive populo perſuaſeris, ſive non perſuaſeris, omnibus poſthac regibus funeſtam, exitialem, & execrabilem fore neceſſe erit. Si enim populo perſuaſeris, jus regium omnipotens eſſe, regnum amplius non feret; ſi non perſuaſeris, non feret reges, dominationem tam injuſtam pro jure uſurpantes. Me ſi audiant, quibus integrum hoc eſt, ſeque circumſcribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno, firmiſsimum, pacatiſsimum ac diuturnum ſibi conſervabunt. Conſilium hoc ſibi, ſuiſque regnis adeò ſalutiferum ſi propter authorem contempſerint, ſciant non tam eſſe meum, quàm regis olim ſapientiſsimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum ſtirpe oriundus, cùm propinquos videret ſuos Argis & Meſſenæ rerum potitos, regnum quemque ſuum in tyrannidem convertiſſe, ſibique pariter ſuiſque civitatibus exitio fuiſſe, ut patriæ ſimul ſaluti conſuleret, & dignitatem in familia ſua regiam quàm diutiſsimè conſervaret, conſortem imperii ſenatum, & Ephororum poteſtatem in ipſum regem quaſi cenſoriam,

riam, firmamentum regno ſuo induxit. Quo facto regnum ſuis nepotibus firmiſſimum in multa ſecula tranſmiſit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis poſt Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio fuit, ut popularem Ephororum poteſtatem ſuperiorem quàm ſuam conſtitueret, eoque facto gloriatus eſt, ſtabiliviſſe ſe regnum, multoque majus ac diuturnius filiis reliquiſſe; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam conſilii tutiſſimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum, nulla lex unquam ſanxit; ne potuit quidem ſancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipſa lex eſſe non poteſt. Cùm itaque everſorem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab ſe leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: ſæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantum innuunt; id exempla evidentiùs docent. Ab Iudæis auſpicabimur voluntatis divinæ conſultiſſimis; *poſtea ad Chriſtianos* tecum *deſcendemus*. Initium autem altius petitum ab eo tempore facimus, quo Iſraëlitæ regibus quocunque modo ſubjecti, jugum illud ſervile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Iſraëlitas bello ſubegerat; ſedem imperii

perii inter ipſos Hierichunte poſuerat: numinis contemptor non erat, factâ enim Dei mentione, è ſolio ſurrexit: ſervierant Iſraëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hoſti, ſed ut ſuo regi munus miſerant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem ſuum, interficiunt per inſidias ut hoſtem. Verùm Ehudes qui interfecit, Dei monitu id feciſſe creditur. Quid factum hujuſmodi commendare magis potuit? Ad honeſta enim quæque & laudabilia hortari ſolet Deus, non ad injuſta, infida, truculenta. Expreſſum autem Dei mandatum habuiſſe nuſquam legimus, *clamarunt filii Iſraëlis ad Iehovam*; clamavimus & nos; excitavit iis Iehova ſervatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domeſticus, ex hoſte rex factus erat; Noſter ex rege hoſtis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo eſſe poteſt, qui reipublicæ eſt hoſtis; neque Conſul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hoſtis à Senatu eſt judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clariſſimè docet: *Si Conſul Antonius, Brutus hoſtis; ſi conſervator Reipublicæ Brutus, hoſtis Antonius. Quis illum conſulem niſi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem niſi hoſtes patriæ putant? Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noſter domeſticus necne, quandoquidem uter-

uterque hoſtis & tyrannus, parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos noſtrum ſupplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampſon, incuſantibus etiam popularibus ſuis (Iud. 15.) *An neſciebas Pheliſthæos dominium habere in nos?* ſuis tamen dominis bellum ſolus intulit, neque unum ſed multos ſimul patriæ ſuæ tyrannos, ſive Dei, ſive propriæ virtutis inſtinctu occidit; conceptis prius ad Deum precibus ut auxilio ſibi eſſet. Non impium ergò ſed pium Sampſoni viſum eſt, dominos, patriæ tyrannos occidere; cùm tamen pars major civium ſervitutem non detrectaret. At David, rex & propheta, noluit Saulem interimere *unctum Dei.* Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id ſtatim nolle ſynedrium, Parlamentum, totum populum neceſſe erit? noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magiſtratus noxium lege punire? noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergò religio erit populo unctum ſuum capitis damnare? præſertim qui unctionem illam vel ſacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hoſtilitate aboleverat? Equidem reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, ſicuti olim Cyrum, nominatim deſtinavit, Iſa. 44.

unctos Domini agnoſco; cæteros vel populi, vel militum, vel factionis tantummodò ſuæ unctos eſſe arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges eſſe unctos Domini; eſſe tamen idcirco ſupra leges, non eſſe ob ſcelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & ſibi & privatis quibuſdam interdixit David, ne extenderent manus ſuas in unctum Domini. At regibus interdixit ipſe Dominus, Pſal. 105, ne attingerent unctos ſuos, id eſt populum ſuum. Vnctionem ſui populi prætulit unctioni, ſiqua erat, regum. An ergò fideles punire, ſi quid contra leges commiſerint, non licebit? Vnctum Domini ſacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret; neque illi, quòd unctus Domini eſſet, pepercit, ſed quòd patris fuerat amicus. Si ergò ſummum ſacerdotem ſummum eundem in pleriſque magiſtratum, unctio illa Domini & ſacra & civilis eximere ſupplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*; eſto; non inde enim ſequetur, dignum, aut idoneum fuiſſe Davidem qui ſine populi auctoritate, aut magiſtratuum juſſu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat? Vtinam diceres; quin imò dicis; cùm tamen ſuprà dixeris, *cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuiſſe, ſed*

ſed bonum & electum. Ecquid cauſæ eſt nunc cur in foro quadruplator aut falſarius quiſpiam ſtigmate notetur, tu eâdem careas ignominiæ notâ? cùm meliori profectò fide ſycophantari ſoleant illi, quàm tu ſcribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, ſi id ex uſu eſt tuo, bonus erat rex, ſin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, ſed tyrannus erit; quod certè mirum non eſt; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem ſocerum multis de cauſis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, ſui tamen tuendi causâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel inſidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præſidio tenuiſſet, niſi oppidanos erga ſe malè animatos cognoviſſet. Quid ſi Saul urbe obſeſſâ, ſcalis muro admotis, primus aſcendere voluiſſet, an cenſes Davidem arma protinus abjecturum, ſuos omnes uncto hoſti proditurum fuiſſe? non exiſtimo. Quidni enim feciſſet quod nos fecimus, qui rationum ſuarum neceſſitate coactus, Pheliſthæis patriæ hoſtibus operam prolixè ſuam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in noſtrum tyrannum credo nunquam feciſſemus. Pudet me, & jam diu pertæſum eſt mendaciorum tuorum; *Inimi-*

cis

cis potiùs parcendum quàm amicis, Anglorum eſſe dogma fingis; *ſeque regi ſuo parcere non debuiſſe, quia amicus erat.* Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum eſſet, hominum mendaciſſime. Verùm ignoſcimus: deerat nempe huic capiti præſtantiſſimum illud & tritiſſimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *moloſſis ſuis ferociores*. Non tam Angli ſuis moloſſis ferociores ſunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuiſti, cramben duris ilibus identidem redire ſuſtines. *David* denique *Amalechitam* interfici juſſit, Saulis, ut ſimulavit ipſe, interfectorem; nulla hîc neque facti neq; perſonarum ſimilitudo. Quòd niſi David ad Pheliſthæos defeciſſe, & pars eorum exercitûs fuiſſe viſus, eò diligentiùs omnem à ſe ſuſpicionem maturandæ regi necis amovere ſtuduit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere ſe confeciſſe nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum ſimiliter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiſcenda morte adjuviſſet, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo ſpiritu agitatum*, hunc non jam ſatis habes

habes unctum Domini, ſed *Chriſtum Domini* vocare; adeò tibi vile Chriſti nomen videtur, ut illo tam ſancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius eſſe non videt, cœcus ſit oportet. Mortuo Solomone populus de conſtituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus eſt eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves poſsidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum ſibi dari poſtulat; conſulit ſeniores; nihil illi de jure regio, ſed ut populum obſequio & pollicitationibus conciliet ſibi ſuadent, penes quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Conſulit deinde æquales ſuos, ſecum à pueris educatos; illi Salmaſiano quodam œſtro perciti, nil præter jus regium intonare, ſcuticas & ſcorpiones ut minitetur hortari. Horum ex conſilio reſpondit Roboamus populo. Videns itaque totus Iſraël regem *non auſcultaſſe ſibi*, ſuam protinus libertatem & populare jus liberis palam vocibus teſtatur. *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Iſraël: jam ipſe videris de domo tua David.* Miſſum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortaſſe aliquod

etiam

etiam in regem edituri, niſi maximâ celeritate ſe in fugam contuliſſet. Parat ingentem exercitum, quo in ſuam ditionem Iſraëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne aſcendite,* inquit, *ne pugnate contra fratres veſtros, filios Iſraëlis, nam à me facta eſt res iſta.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, diſplicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult regem, id Deus non ſolùm penes populum eſſe ſinit, ſed regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideò rebelles, ſed nihilo minùs fratres eos qui deſciverant appellandos eſſe docet. Collige te nunc jam; ſunt omnes, inquis, reges à Deo, ergo populus vel tyrannis reſiſtere non debet. Viciſſim ego, ſunt, inquam, populi conventus, comitia, ſtudia, ſuffragia, plebiſcita pariter à Deo, teſte hîc ipſo; ergò & rex itidem reſiſtere non debet populo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum eſt, eſſe hodie reges à Deo, quamque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam eſt certum eſſe à Deo etiam hodie libera populi concilia, tamque hoc valet vel ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neque magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris, cur ergò non defecerint Iſraëlitæ à Solomone? Quis præter te

tam ſtulta interrogaret, cum defeciſſe conſtet impunè à tyranno? In vitia quædam lapſus eſt Solomon; non idcirco ſtatim tyrannus: ſua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compenſabat: fac tyrannum fuiſſe; ſæpe eſt ut populus nolit tyrannum tollere, ſæpe eſt ut non poſsit: ſatis eſt ſuſtuliſſe cum potuerit. At *factum Ieroboami ſemper improbatum fuit & Apoſtaſia ejus deteſtata, ſucceſſores ejus pro rebellibus ſemper habiti.* Apoſtaſiam ejus non à Roboamo, ſed à vero cultu Dei reprehenſam ſæpiùs lego; & ſucceſſores quidem ejus ſæpe reprobos, rebelles nuſquam dictos memini. *Si quid fiat*, inquis, *juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non poteſt.* Quid quæſo tum fiet juri regio? Sic tuus ipſe perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia, furta impunè committuntur.* An neſcis nunc te tibi reſpondere quærenti cur toties tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt iſti reges, prophetæ tamen populum ab eorum ſubjectione non abducebant.* Cur ergò, ſceleſte, & pſeudopropheta, populum Anglicanum à ſuis magiſtratibus, tuo ſint licet judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat*, inquis, *Anglicani latrocinii factio, ſe ad id ſcelus, quod tam nefariè ſuſcepit, neſcio qua voce cœlitùs miſsâ impulſos fuiſſe.* Primùm deliraſſe te cùm hæc ſcriberes planè video, neque men-

mentis neque latinitatis compotem ſatis fuiſſe: deinde Anglos hoc unquam allegaſſe, de innumeris mendaciis & figmentis tuis eſt unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Vrbs validiſsima ab Ioramo rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex, non urbs illa, neque defectione iſtâ notatur; ſed ſi adjectam rationem ſpectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujuſmodi defectiones.* Cur ergò tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiſcum toto hoc capite decertaturum, cùm exempla ipſe nulla præter meras negationes, quarum nulla vis eſt ad probandum, afferre poſsis: nos quæ certa & ſolida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo diſputantem non explodat? Provocaſti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiverſaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Iehu regem à Propheta juſſus occidit, etiam Achaziam ſuum regem legitimum occidendum curavit. Si noluiſſet Deus tyrannum interimi à cive, ſi impium hoc, ſi mali exempli fuiſſet, cur juſsit fieri? ſi juſsit, certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus juſsit, idcirco bonum erat & licitum, ſed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus juſsit. Iam ſeptem annos regnantem Athaliam Iehojada ſacerdos regno

pellere & trucidare non eſt veritus. *At regnum*, inquis, *non ſibi debitum ſumpſerat.* Annon Tiberius multò poſtea *imperium ad ſe nihil pertinens*? illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Chriſti obediendum eſſe ſuprà affirmabas: ridiculum planè eſſet, ſi poteſtatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, peſſimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit, utpote fœmina, *conſtitues autem ſuper te regem*, non reginam. Hoc ſi ſic abibit, conſtitues, inquam, ſuper te regem, non tyrannum. Pares ergo jam ſumus. Amaziam regem ignavum & idololatram non conjurati quidam, ſed principes & populus, quod veriſimilius eſt, morte affecerunt: nam fugientem Hieroſolymis, & adjutum à nemine, Lachiſum uſque perſecuti ſunt. Hoc conſilium iniiſſe dicuntur *ex quo is Deum* deſeruerat, neque ullam ab Azaria filio de morte patris quæſtionem habitam fuiſſe legimus. Multùm rurſus nugaris ex Rabbinis, ut Regem Iudaïcum ſupra ſynedrium conſtituas; ipſa regis verba Zedechiæ non attendis. Ier. 38. *Non is eſt rex qui poſſit contra vos quicquam.* Sic principes alloquitur; faſſus ſe planè ſuo ſenatu inferiorem;. *Fortaſſe*, inquis, *nihil negare illis auſus metu ſeditionis.* At tuum illud *fortaſſe* quanti quæſo eſt, cujus aſſeveratio firmiſſima non eſt pili? quid

enim

enim te levius, quid inconſtantius; quid inſtabilius? quoties te varium & verſicolorem, quoties tibimet diſcordem, diſsidentem à temetipſo, & diſcrepantem offendimus? Rurſus comparationes inſtituis Caroli cum bonis Iudææ regibus. Davidem imprimis quaſi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii ſimul & homicidii reum; nihil tale in Carolo. Salomon ejus filius qui ſapiens audiit vulgo.* Quis non indignetur maximorum & ſanctiſſimorum virorum nomina ab impuriſsimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, regem & prophetam religioſiſsimum cum ſuperſtitioſo & Chriſtianæ doctrinæ vix initiato, ſapientiſsimum cum ſtolido, fortiſsimum cum imbelli, juſtiſsimum cum iniquiſsimo conferre ſuſtinuiſti? caſtimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis omnibus coopertum novimus? ſecretiora ejus & receſſus perſcrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & ſuaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo conſueverat? Te porrò moneo Pſeudoplutarche, ut iſtiuſmodi Parallelis ineptiſsimis dehinc ſuperſedeas, ne ego, quæ tacerem alioqui libens de Carolo, neceſſe

habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipſe Deus Hebræorum rempub. ſuo nutu ac verbo quaſi præſens regebat, hactenus liquet. Quæ ſequuntur ætates non nos ſua authoritate ducunt, ſed ad majorum ſuorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione ſua noſtram tantummodò confirmant. Cum itaque Deus poſt captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dediſſet novum, quamvis regia ſoboles extincta non eſſet, ad antiquam & Moſaïcam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejuſque præſidibus, quòd is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices reſtiterunt; ſeque armis in libertatem vindicarunt; digniſsimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Iudæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis ſepulcro, militem externum alere, & regiam quandam poteſtatem adjicere ſacerdotio cœpit; unde filius ejus Ariſtobulus diadema ſibi primus impoſuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus eſt; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipſe etiam morbo graviſsimo correptus, & ſuorum facinorum pœnitentiâ ductus mortem ſibi optare non deſtitit, donec inter

ter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* ais *neminem inſurrexiſſe*, tyrannus cum eſſet. O te ſecurè mendacem ſi periiſſet Ioſephus, reſtaret tantùm *Ioſippus* tuus, ex quo phariſæorum quædam nullius uſus apopthegmata depromis. Res itaque ſic ſe habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè adminiſtraret, quamvis magna Piſidarum & Cilicum manu conductitia ſe tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipſum etiam ſacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrſis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per ſexennium gentis ferè totius gravi bello petitus eſt; in quo Iudæorum multa millia cùm occidiſſet, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent à ſe fieri, reſponderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo ſe veniam daturos. Hanc hiſtoriam tibi incommodiſsimam, quoquo modo avertere ut poſſes, fraudi tuæ turpiſsimæ phariſaïcas quaſdam ſententiolas obtendiſti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermiſiſſe, aut rem, ſicuti geſta erat, fideliter narraſſe debuiſſes, niſi veterator & lucifugus mendaciis longè plus quàm cauſæ confideres. Quinetiam Phariſæi illi octingenti, quos in crucem tolli juſsit, ex eorum numero erant, qui contra ipſum arma ceperant: quique

omnes cùm cæteris unâ voce teſtati ſunt, ſe regem morte affecturos fuiſſe, ſi bello victus in ſuam poteſtatem veniſſet. Poſt maritum Alexandrum Alexandra regnum capeſſit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non ſinebant, quod ipſe modò faſſus es, ſed partim vi, extraneorum enim exercitum ducebat; partim gratiâ, nam Phariſæos, qui apud vulgus plurimum poterant, ſibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penes illam, imperium ipſum penes illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo conceſſerunt, eâ mercede ut regnum ſibi reſervare poſſent. Poſt Alexandræ obitum Hyrcanus & Ariſtobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & induſtriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompejo deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Iudæi nactos ſe jam æquiſſimum libertatis ſuæ arbitrum Pompejum rati, legationem pro ſe mittunt; fratribus utriſque regibus renuntiant; ad ſervitutem ſe ab iis adductos queruntur; Pompejus Ariſtobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus eſt. Iterum ſub Archelao Herodis filio Iudæi, miſſis ad Auguſtum Cæſarem quinquaginta legatis, & Herodem mor-

mortuum & Archelaum graviter accuſarunt; regnum huic pro ſua virili parte abrogarunt, Cæſarem orant ut Populum Judaïcum ſine regibus eſſe permitteret. Quorum Cæſar precibus aliquantum permotus, non regem eum, ſed Ethnarcham duntaxat conſtituit. Ejus anno decimo rurſus eum Populus per legatos ad Cæſarem tyrannidis accuſat; quibus Cæſar benignè auditis Romam accerſitum, & judicio damnatum Viennam in exilium miſit. Iam mihi velim reſpondeas; qui ſuos reges accuſatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipſi, ſi poteſtas facta, ſi optio data ſibi eſſet, annon ipſi, inquam, judicio damnaſſent, ipſi ſupplicio affeciſſent? Iam in Romanos præſides avarè & crudeliter provinciam adminiſtrantes, populum & primores etiam ſæpiùs arma ſumpſiſſe non negas? cauſas more tuo ſtultiſſimas affingis, *nondum jugo erant aſſueti*; ſub Alexandro ſcilicet, Herode, ejuſque filiis. At C. Cæſari, & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipſorum audire verba, πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δύνασθαι. Quod ipſi fatentur imbecillitatis eſſe ſuæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers? Magno dein molimine prorſus nihil agis, dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oſcitatione feceras, pro regibus oran-

dum eſſe. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad ſpes eſt; pro latronibus etiam & pro hoſtibus; non ut agros depopulentur, aut nos occiſione occidant, ſed ut reſipiſcant. Oramus pro utriſque; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nil moror; ſacerdos autem ille qui orabat, uti ais, ut *Commodus patri ſuccederet*, meo quidem judicio non orabat, ſed Romano imperio peſſima imprecatus eſt. *Fidem*, ais, *fregiſſe nos, de authoritate & majeſtate regis conſervanda ſolenni conventione non ſemel interpoſita*. Expecto te fuſiùs iſta de re infrà, illic te rurſus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc ſummatim accipe; Quicquid illi dixerint, neque ex libris ſacris, aut ratione aliqua ſatis idonea confirmaverint, perinde mihi erit, ac ſi quis alius è vulgo dixiſſet. Primum adfers Tertullianum, ſcriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut ſi tecum ſentiret, pro nihilo tamen hoc eſſet. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones, damnamus & nos, neque hinc ſtatim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatusconſultis, de poteſtate magiſtratuum omnium cæterorum præterquam unius regis, præjudicatum eſſe volumus: loquuntur iſti de ſeditionibus temerè conflatis, & multitudinis inſaniâ, non de magi-

magiſtratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Vnde Ambroſius quem citas, *Non repugnare, flere, gemere, hæc ſunt munimenta Sacerdotis, & quis eſt qui poteſt vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur: non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laïcis?* Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magiſtratibus: vides quàm infirmâ tamen & præpoſterâ ratione uſus, diſſenſioni inter Laïcos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, poſtmodùm futuræ facem prætulit. Sed quoniam primorum Chriſtianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi omnibus modis vexati *bellum in Cæſares non moverent*, oſtendam primò non potuiſſe, deinde quoties poterant moviſſe, poſtremò etiamſi, cum poſſent, non moviſſent, non eſſe tamen cæteroqui dignos quorum ex vita & moribus, tantis in rebus, exempla ſumamus. Primùm ignorare hoc nemo poteſt, ex quo Romana reſpublica nulla fuit, omnes imperii vires rerumque ſummam ad unum Cæſarem rediiſſe; omnes legiones ſub uno Cæſare ſtipendia meruiſſe: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equeſter, plebs univerſa, ſi novis rebus ſtuduiſſet, poterânt ſe quidem internecioni

 obje-

objeciſſe, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorſus effeciſſent; nam imperatorem ſi forte ſuſtuliſſent, imperium tamen manſiſſet. Iam verò Chriſtiani, innumeri licet, at ſparſi, inermes, plebeji & plerunque infimi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio in officio facile continuiſſet? Quod magni ſæpè duces cum interitu ſuo & veteranorum exercituum deletione incaſſùm tentarunt, iſti è plebecula ferè homuli poſſe ſe ad exitum perducere ſperarent? cum annis à Chriſto nato prope trecentis, ante Conſtantinum plus minus viginti, imperante Diocletiano, ſola Thebæa legio Chriſtiana eſſet; eoque ipſo nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæſa eſt. *Cum Caſſio, cum Albino, cum Nigro* non conjurarunt: idne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quod ſanguinem pro infidelibus non profuderunt? Conſtat igitur Chriſtianos ab imperatorum imperio liberare ſe non potuiſſe: cum aliis conjurare non Chriſtianis nequaquam ſibi expediviſſe, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis poſtea intuliſſe Chriſtianos aut armis ſe defendiſſe, aut tyrannorum facta nefaria ſæpè ultos eſſe nunc oſtendam. Primus omnium Conſtantinus jam Chriſtianus conſortem imperii Licinium Orientalibus Chriſtianis gravem bello ſuſtulit;
quo

quo facto illud ſimul declaravit, poſſe à magiſtratu in magiſtratum animadverti; cùm is Licinium pari jure ſecum regnantem ſubditorum ejus causâ ſupplicio affecerit, nec Deo ſoli pœnam reliquerit: poterat enim Licinius Conſtantinum, ſi Conſtantinus populum ſibi attributum iis modis oppreſſiſſet, eodem ſupplicio affeciſſe. Poſtquam igitur à Deo ad homines redacta res eſt, quod Licinio Conſtantinus erat, cur non idem Carolo Senatus? Conſtantinum enim milites, Senatum jura conſtituerunt regibus parem, imo ſuperiorem. Conſtantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis reſtiterunt; miſſum cum militibus Hermogenem, ad pellendum eccleſiâ Paulum orthodoxum epiſcopum, facto impetu repulerunt, & incenſis ædibus, quo ſe receperat, ſemiuſtum & laniatum interfecerunt. Conſtans fratri Conſtantio bellum minatur, ni Paulo & Athanaſio epiſcopis ſedes ſuas reſtituat; videſne ut iſtos ſanctiſſimos patres, de epiſcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem ſuum concitare non puduit? Haud multò pòſt Chriſtiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Conſtantem Conſtantini filium diſſolutè & ſuperbè regnantem interfecerunt, tranſlato ad Magnentium imperio. Quid? qui Iulianum nondum apo-

 ſtatam,

ſtatam, ſed pium & ſtrenuum, invito Conſtantio imperatore ſuo imperatorem ſalutarunt, annon ex illis Chriſtianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Conſtantius cum ſuis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamarunt omnes, feciſſe ſe ut Provincialis, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Conſtantio indixerunt, & quantum in ſe erat, imperio ac vita ſpoliarunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Chriſtiani? orarunt credo pro Iuliano jam Apoſtata, quem palàm adire, & convitiis proſcindere ſolebant, cujus barbam illudentes promiſſam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte auditâ ſupplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudiſſe cenſes? Quid? quòd eundem etiam à Chriſtiano commilitone interfectum eſſe ferunt. Sozomenus certè ſcriptor eccleſiaſticus non negat; imò, ſiquis ita feciſſet, laudat, οὐ γὰρ ἀπεικός τινὰ τῶν τότε στρατευομένων, &c. *Non eſt mirum,* inquit, *aliquem ex militibus hoc ſecum cogitaſſe; non Græcos ſolùm, ſed omnes homines ad hanc uſque ætatem tyrannicidas laudare ſolitos eſſe, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temerè quis hunc militem reprehendat, Dei & religionis cauſâ tam ſtrenuum.* Hæc Sozomenus ejuſdem ætatis

tis

tis ſcriptor, vir bonus & ſanctus; ex quo quid reliqui ea tempeſtate viri boni hac de re ſenſerint, facilè perſpicimus. Ipſe Ambroſius ab imperatore Valentiniano minore juſſus urbe Mediolano excedere, parere noluit, ſed circumſeptus armato populo ſe atque baſilicam ſuam contra regios præfectos armis defendit; & ſummæ poteſtati reſiſtere, contra quam docuit ipſe, eſt auſus. Conſtantinopoli haud ſemel propter exilium Chryſoſtomi contra Arcadium imperatorem ſeditio maxima commota eſt. In tyrannos igitur quid antiqui Chriſtiani fecerint, non milites ſolùm, ſed populus, ſed ipſi patres, vel reſiſtendo, vel gerendo bellum, vel concitando, uſque ad Auguſtini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter expoſui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob ſtuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum etiam imperatorem dimiſſis militibus ſuis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confeſtim exutum imperio non memoro: quia annos aliquot poſt Auguſtini obitum iſta acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum expoſuiſſe me finge, paruerint per omnia ſuis regibus veteres chriſtiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut feciſſe voluerint, non eſſe tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus exempla petere ſalutariter

ter

ter poſſimus, quod ſupereſt, nunc docebo.
Iam diu ante Conſtantinum populus chriſtianus multùm de primæva illa ſanctimonia & ſinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Poſtquam immenſis opibus ditata ab eo eccleſia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit, ſtatim omnia in præceps ruere. Primò luxus & ſegnities, errorum deinde omnium & vitiorum caterva, veluti ſolutis aliunde carceribus, in eccleſiam immigravit; hinc invidentia, odium, diſcordia paſſim redundabat; tandem haud mitius inter ſe chariſſimo religionis vinculo fratres quàm hoſtes acerrimi diſſidebant; nullus pudor, nulla officii ratio reſtabat; milites, & copiarum præfecti, quoties ipſis viſum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac malos necabant. Quid Vetranniones & Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium ſubitò evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non peſſimum, occiſos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & caſtrenſium, ſed tamen chriſtianorum illius ætatis, quam tu maximè euangelicam & imitandam eſſe ais. Iam ergò de eccleſiaſticis pauca accipe: Paſtores & Epiſcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, ſui quiſque gregis ductores, de epiſcopatu non

ſecus

ſecus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipſa eccleſia, ad ipſum altare Sacerdotes, & Laïci promiſcuè digladiabantur; cædes faciebant, ſtrages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damaſi & Vrſicini, qui cum Ambroſio floruerunt, potes meminiſſe. Longum eſſet Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, ſub Cyrillo præſertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiſo pænè à monachis in illo urbico prælio, Oreſte Theodoſii præfecto: Iam tua quis vel impudentia vel ſupinitate non obſtupeſcat? *Vſque ad Auguſtinum*, inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujuſquam privati aut præfecti, aut plurium conjuratorum extat in hiſtoriis mentio, qui regem ſuum necaverint, aut contra eum armis pugnarint*: nominavi ego ex hiſtoriis notiſsimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, ſed, vel optimos reges ſuâ manu trucidaverint; totos chriſtianorum exercitus, multos cum iis epiſcopos; qui contra ſuos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut ſuadentes aut oſtentantes; adfero ego partim eoſdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus detrectantes, armis ſe contra imperatorem defendentes, alios præſidibus ejus vim & vulnera in-

inferentes, alios, epiſcopatus competitores, civilibus præliis inter ſe dimicantes; ſcilicet de Epiſcopatu chriſtianos cum chriſtianis, cives cum civibus confligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœniteat hujuſmodi patrum? Auguſtinum inducis *de poteſtate domini in ſervos, & regis in ſubditos* idem pronuntiantem; reſpondeo, iſta ſi dicat Auguſtinus, ea dicere quæ neque Chriſtus neque ejus Apoſtoli unquam dixerunt; cum eorum tamen ſola authoritate rem alioqui apertiſſimè falſam commendare videatur. Quæ ſuperſunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera eſſe mendacia, aut oſcitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis reſponſa jam ſunt, per ſe quiſque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras, facilè te patior ad ravim uſque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam prolixè adſtruis, *regibus ſive juſtis ſive tyrannis ſubjectum fuiſſe omnem chriſtianum, donec poteſtas Papæ regali major agnoſci cœpta eſt, & ſubjectos ſacramento fidelitatis liberavit*, id eſſe falſiſsimum plurimis exemplis & *uſque ad Auguſtinum, & infra ejus ætatem* prolatis demonſtravimus. Sed neque illud quod poſtremò dicis *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis abſolviſſe*, multò

tò verius eſſe videtur. Negat Franciſcus Hotomanus, & Gallus, & juriſconſultus, & vir doctiſsimus in Francogallia ſua *cap.* 13. abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; ſed in magno gentis concilio pro ſua priſtina authoritate tranſactum fuiſſe id omne negotium, ex annalibus Francorum vetuſtiſsimis probat. Solvi deinde illo ſacramento Gallos omnino opus fuiſſe, negant ipſa Gallorum monumenta, negat ipſe Papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teſte non ſolùm Hotomano, ſed Girardo hiſtoriarum illius gentis notiſsimo ſcriptore, veteres Francos ut eligendi, ſic abdicandi, ſi videretur, ſuos reges jus ſibi omne antiquitùs reſervaſſe; neque aliud ſacramentum regibus, quos creabant, dicere conſueviſſe, quàm ſe illis hoc pacto fidem & officium præſtituros, ſi viciſsim illi quod eodem tempore jurati etiam ſpondent, præſtiterint. Si ergò Reges rempublicam ſibi commiſſam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nil opus eſt Papa, ipſi ſua perfidia populum ſacramento ſolverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem ſibi ais arrogaſſe, eam in epiſtola illa ad Francos ab te citata ipſe ſibi derogavit, populo attribuit. *Nam ſi princeps populo, cujus beneficio regnum poſſidet, obnoxius eſt, ſi plebs regem conſtituit, & deſtituere*

tuere poteſt, quæ ipſius verba ſunt Papæ, veriſimile non eſt voluiſſe Francos de antiquo jure ſuo, ullo poſtmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita ſeſe obſtrinxiſſe, quin ſemper ſibi liceret quod majoribus licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præſtare fidem tyrannis, quam bonis regibus ſeſe dare arbitrati ſunt. Tali obſtrictum juramento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignavia corruptus, ſuo ipſe perjurio ſolvit, ſolvit ipſa juſtitia, ſolvit naturæ lex ipſa: unde Pontifex quod ſolveret, etiam ipſius Pontificis judicio nihil prorſus erat.

Cap. V.

Qvanquam in ea ſum opinione, Salmaſi, ſemperque fui, legem Dei cum lege naturæ optimè conſentire, adeoque, ſi ſatis oſtendi quid divina lege ſit de regibus ſtatutum, quid à populo Dei factum & Iudaïco & Chriſtiano, oſtendiſſe me eodem tempore eâdemque operâ quid legi naturali maximè conſentaneum ſit; tamen quia *confutari nos lege naturæ validiſſimè nunc poſſe* arbitraris, quod ſupervacuum eſſe modò exiſtimabam, id nunc ultrò neceſſarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius

tius naturæ etiam legibus eſſe, quàm tyrannos plecti. Id niſi evincam, non recuſo quin Dei quoque legibus puniri non poſſe, è veſtigio tibi concedam. Non eſt conſilium de natura jam, deque origine civilis vitæ longam orationem contexere; iſtud enim argumentum viri diſertiſsimi cùm Græci tum Latini copiosè pertractarunt; ipſe & brevitati, quantùm licet, ſtudeo, & huic rei do operam, ut non tam ego, qui labori huic parſiſſem libens, ſed tute te redarguas, teque ſubvertas. Ab eo igitur quod ipſe ponis, incipiam, & diſputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *naturæ eſt ratio omnium hominum mentibus inſita, bonum reſpiciens univerſorum populorum, quatenus homines inter ſe ſocietate gaudent. Bonum illud commune non poteſt procurare, niſi etiam, ut ſunt quos regi neceſſe eſt, diſponat quoque qui regere debeant.* Ne ſcilicet ut quiſque fortior eſt, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua ſalus ac defenſio unum in locum congregaverat, vis atque injuria diſtrahat, & ad vitam agreſtem redire cogat. Eſtne hoc quod volebas, etſi verboſius? *Ex ipſorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* ais *oportuiſſe quoſdam ſapientia aut fortitudine cæteris præſtantes, qui vel vi vel perſuadendo malè morigeros in officio continerent, ſæpè unum id præſtare potuiſſe, cujus excellens*

cellens ſit Virtus & prudentia; interdum plures, qui mutuis conſiliis id faciant. Cæterùm cum unus omnia providere & adminiſtrare non poſſit, neceſſe eſt ut conſilia cum pluribus participet, & in ſocietatem regiminis alios admittat. Ita ſive ad unum revocetur imperium, ſive ad univerſum redeat populum, quia nec omnes ſimul rempub. gubernare poſſunt, nec unus omnia, ideò verà penès plures ſemper regimen conſiſtit. Et infra. *Ipſa autem regendi ratio ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalis eſt, cum ex naturæ ejuſdem principiis deſcendat, quæ non patitur ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Hæc cum ex Ariſtotelis tertio Politicorum decerpſiſſe potueram, malui abs te decerpta tranſcribere, quæ tu Ariſtoteli, ut ignem Iovi Prometheus, ad everſionem monarcharum, & perniciem ipſius tuam ſurripuiſti. Iam enim prolatam à temetipſo naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus veſtigium prorſus invenies. *Lex*, inquis, *naturæ cum diſponeret qui regere alios deberent, univerſorum populorum bonum reſpexit.* Non igitur unius, non monarchæ. Eſt itaque rex propter populum: populus ergò rege potior & ſuperior; ſuperior cum ſit & potior populus,

pulus, nullum jus regis exiſtere poteſt, quo populum is affligat, aut in ſervitute habeat, inferior ſuperiorem. Ius malè faciendi cum ſit regi nullum, manet jus populi naturâ ſupremum; ut quo jure homines conſilia & vires mutuæ defenſionis gratiâ, ante reges creatos, primò conſociavere, quo jure ad communem omnium ſalutem, pacem, libertatem conſervandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præpoſuerant, poſſent eoſdem aut quoſcunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, ſtultitiam, improbitatem, perfidiam vel coërcere vel abdicare: cum natura non unius vel paucorum imperium, ſed univerſorum ſalutem reſpexerit ſemper & reſpiciat. Iam verò populus quoſnam delegit? *ſapientiâ*, inquis, *aut fortitudine cæteris præſtantes* nempe qui naturâ maximè regno idonei viſi ſunt, *cujus excellens virtus, & prudentia præſtare id muneris potuit.* Ius igitur ſucceſsionis naturâ nullum, nullus naturâ rex, niſi qui ſapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit: Cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges ſunt, cum ſervi potiùs eſſe deberent. Dat enim natura ſapientiſſimo cuique in minùs ſapientes imperium, non viro malo in bonos, non ſtolido in ſapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino conve-

nienter

nienter naturæ faciunt. Cui fini ſapientiſsimum quemque natura conſtituat regem ex temetipſo audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat.* Continere autem in officio poteſtne is alios, officium qui negligit, aut neſcit, aut pervertit ipſe ſuum? Cedò jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamur inſtituta naturæ ſapientiſsima in rebuſpublicis & civilibus non obſervare, non curare, pro nihilo habere. Cùm ipſa in rebus naturalibus & inanimatis ne ſuo fine fruſtretur, ſæpiſsimè res magnas atque miras efficere ſoleat. Oſtende ullam vel naturæ vel naturalis juſtitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri; reges & malorum omnium principes impunitos eſſe, imò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis *ipſam regendi rationem, ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalem eſſe.* Non eſt ergò rex vel optimatibus vel populi magiſtratibus naturâ ſanctior, quos cum puniri poſſe ac debere, ſi peccant, ſupra ſis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono conſtitutis fateare neceſſe eſt. *Non* enim *patitur natura*, inquis, *ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Minimè ergò patitur monarcham, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes ſui unius imperii ſervos habeat.

So-

Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penes quos ſemper regimen conſiſtat*, das eidem collegas & æquales; addis qui punire, addis qui abdicare poſsint. Ita, uti ſemper facis, dum poteſtatem regiam, non jam exauges, ſed tantummodo natura conſtituis, aboles: adeò ut nihil putem inauſpicatius accidere regibus potuiſſe, quàm te defenſorem. O infelicem ac miſerum, quæ te mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antehac diu, & quaſi perſonatam improbitatem atque inſcitiam tuam nunc tanto conatu inſciens nudares ipſe, & omnibus patefaceres, tuoque met opprobrio operam ipſe tuam locares, tuo ipſe ludibrio tam gnaviter inſervires. Quæ te ira numinis quaſve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu cauſam teterrimam impudentiſsimè ſimul & ſtolidiſsimè defenderes, atque ita defendendo invitus, perque inſcitiam proderes? Quis te pejus perditum vellet, quis miſeriorem, cui jam ſola imprudentia, ſola væcordia ſaluti eſſe poteſt ne ſis miſerrimus, ſi tyrannos quorum cauſam ſuſcepiſti, imperita ac ſtulta defenſione tanto magis inviſos ac deteſtabiles omnibus, contra quam ſperabas, reddideris; quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de induſtria attribueris; eoque plures eorundem hoſtes inconſultò excitave-

 ris.

ris. Sed redeo ad tua tecum diſsidia. Cum tantùm in te ſcelus admiſeris, ut tyrannidem naturâ fundare ſtudeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi eſſe vidiſti; id, uti ſoles, incœptare ſine repugnantia nequis. Cum enim modò dixeras, *ipſam regendi rationem ſive per plures ſive per pauciores ſive per unum æque naturalem eſſe*, ſtatim *eam quæ per unum exercetur ex his tribus magis naturalem eſſe* ais, imò qui etiam recens dixeras, *non patitur natura unius ſingularitatem gubernantis*. Iam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monarchiam ipſam tuâ fatuitate jugulaſti. Verùm quæ ſit melior adminiſtrandi rempub. ratio, per unum an per plures, non eſt nunc diſſerendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudarunt, ſi tamen is qui ſolus regnat, vir omnium optimus, & regno dignîſsimus ſit; id niſi contingat, nihil monarchia proclivius in eam tyrannidem, quæ peſſima eſt, labitur. Iam quòd ad unius *exemplar Dei expreſſam eſſe* dicis, quis potentiam divinæ ſimilem in terris obtinere dignus eſt, niſi qui cæterorum omnium longè præſtantiſsimus, etiam bonitate ac ſapientia eſt Deo ſimillimus; is autem ſolus, meâ quidem ſententiâ, expectatus ille Dei filius eſt. Quod regnum in familiam rurſus contrudis, ut patriſamilias re-

regem aſsimiles, pater certè ſuæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel generavit, vel alit: in rege nihil eſt hujuſmodi, ſed planè contra ſunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, ſiquidem te Phyſiologo aves iſtæ ſunt, imitandas proponis. *Apes regem habent.* Tridentinæ ſcilicet, annon meminiſti? cæterarum te teſte *reſpub. eſt*. Verùm tu deſine de apibus fatuari, Muſarum ſunt, oderunt te ſcarabæum, & ut vides: redarguunt. *Coturnices ſub Ortygometra.* Iſtos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam ſtolido aucupio non capimur. Atqui jam tua res agitur, non noſtra, *Gallus gallinaceus*, inquis, *tam maribus quàm fœminis imperitat.* Qui pote hoc fieri? Cum tu ipſe Gallus, &, ut ferunt, vel nimiùm gallinaceus, non tuæ gallinæ, ſed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat: ſi gallinaceus ergò plurium fœminarum rex eſt, tu gallinæ mancipium tuæ, non gallinaceum te, ſed ſtercorarium quendam eſſe Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit ſterquilinia, & gallicinio tuo ſtercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Iam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, ſi totum hoc vertendo ſterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam oſtenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui

non hordeum, ut Æſopicus ille, ſimplex & frugi gallus, ſed aurum, ut Plautinus ille nequam, ſcalpturiendo quæſiſti; quamvis exitu adhuc diſpari; tu enim centum Iacobæos aureos inde reperiſti, cum Euclionis fuſte potius, quo miſellus ille Plautinus, obtruncari dignior ſis. Sed pergendum eſt. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis poſtulat, ut qui ſemel ad gubernandum conſtitutus eſt, conſervetur.* Quis negat, quatenus ejus conſervatio cum incolumitate omnium conſiſtit? ad perniciem autem omnium conſervari unum, quis non videt alieniſsimum à natura eſſe? At *malum etiam regem conſervari*, *imò peſſimum* omnino vis, *eo quod non tantum mali civitati procurat malè gubernando*, *quantum creatur cladium ex ſeditionibus quæ ad eum tollendum ſuſcitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An ſi natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potiùs, quam ut dimicare de vita cogar, latronum tu inde jus naturale conſtitues? ſuadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu iſtâ populi neceſsitate ac patientiâ jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo ſui conſervandi cauſa dedit, tu illum tyranno perdendi populi causâ jus idem de-

dediſſe affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum eſſe minus; & quandiu neceſſe eſt, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortaſſe interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale ſtatues? Recordare ſaltem ea quæ jampridem ipſe de Epiſcopis contra Lojolitam ſcripſiſti, à me ſupra tertio capite recitata, his planè contraria; Illic *ſeditiones, diſſentiones, diſcordias optimatium & populi, longe levius eſſe malum affirmas, quàm ſub uno monarcha tyranno certam miſeriam ac perniciem.* Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim inſaniebas, nondum Carolinis Iacobæis delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortaſſe, niſi is eſſes qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpiſſimæ; tibi verò dirumpi facilius eſt quàm erubeſcere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amiſiſti. Annon ipſe memineras Romanos florentiſſimam & glorioſiſſimam Rempub. poſt exactos reges habuiſſe? potuit fieri ut Batavorum oblivíſcerere? quorum reſpub. Hiſpaniarum rege pulſo poſt bella diutina, feliciter tamen geſta, libertatem fortiter & glorioſe conſequuta eſt, teque grammaticaſtrum Equitem ſtipendio alit ſuo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & ſophiſtâ tam nihil ſapere diſcat, ut ad ſervitutem Hiſpanicam redire mallet,

quam paternæ libertatis ac gloriæ hæres eſſe; iſtam doctrinæ peſtem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quo te in malam rem abire par eſt, tecum auferas licebit: Exemplo denique ſunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & inſanabilem obtruncarunt. At *inſulam beatam ſub regibus, & luxu affluentem diſcordiis deformarunt.* Imò luxu penè perditam quo tolerantior ſervitutis eſſet, extinctis deinde legibus, & mancipata religione, ſervientem liberarunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, ſtoïcum graviſsimum, cui *luxu affluens inſula* beata eſſe videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale ſat ſcio, documentum prodiit. Quid refert? an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipſi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lyceo quamcunque libet emittere philoſophiam? ſed reſume nunc quam ſuſcepiſti perſonam. *Nunquam ſub ullo rege tantum cruoris hauſtum eſt, tot familiæ deſolatæ;* Hoc totum Carolo imputandum eſt, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum priùs in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos ſuo ipſe diplomate juſſerat; per illos ducena circiter millia Anglorum unà in provincia Vltonia occiderat; de reliquis nihil dico; binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbiſque

biſque Londini ſollicitaverat: multa alia hoſtiliter fecerat, priuſquam à populo aut magiſtratibus tuendæ Reipub. causâ vel unus miles conſcriptus eſſet. Quæ doctrina, quæ lex, quæ unquam religio ſic homines inſtituit, ut otio conſulendum, ut pecuniæ, ut ſanguini, ut vitæ potiùs parcendum eſſe ducerent, quàm hoſti obviam eundum? nam externo an inteſtino, quid intereſt? cum interitus reipub. ſive ab hoc, ſive ab illo funeſtus æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Iſraël non poſſe ſe ſine multo ſanguine Levitæ uxorem ſtupro enectam ulciſci; an igitur quieſcendum ſibi eſſe duxit, an bello civili quamvis truculentiſſimo ſuperſedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam eſt paſſus? Certè ſi natura nos docet quamvis peſſimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium ſalutem in diſcrimen adducere, doceret eadem non regem ſolùm perferre, quem tamen ſolum perferendum eſſe contendis, ſed optimatium, ſed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & ſervorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius bellum ſervile poſt cæſos exercitus prætorios, non Craſſus in Spartacum poſt deleta conſularium caſtra, non Pompejus ad piraticum bellum exiiſſet. Romani vel ſervis, vel piratis, ne tot ci-

vium ſanguis effunderetur, hortante ſcilicet naturâ, ſuccubuiſſent. *Hunc* itaque *ſenſum*, aut hujuſmodi ullum *gentibus impreſſiſſe naturam*, nuſquam oſtendis: & tamen non deſinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuique ſimiles avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantum regem, re hoſtem acerbiſsimum debito ſupplicio ulti ſumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem eſſe monarchiam ex eo probari ais, quod *plures nationes & nunc & olim regium ſtatum receperint, quam optimatem & popularem*. Reſpondeo primùm neque Deo neque naturâ ſuadente id factum eſſe; Deus niſi invitus, populum ſuum ſub regio imperio eſſe noluit; natura quid ſuadeat & recta ratio, non ex pluribus, ſed ex prudentiſsimis nationibus optimè perſpicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginienſes, multique alii ſuopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt; atque hæ quidem nationes cæterarum omnium inſtar ſunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis fere liberis gentibus ſemper inviſum* fuiſſe tradit. Verum iſta non jam huc pertinent, nec quæ ſequuntur multa, inani futilitate à te ſæpius repetita: ad illud feſtino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc oſtendam, eſſe vel maximè

ſe-

ſecundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri; id omnes gentes, magiſtra ipſa natura, ſæpiùs feciſſe; ex quo impudentia tua prædicanda, & turpiſſima mentiendi licentia omnibus innoteſcere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nuſquam mentio extat ullius regis à populo per ſeditiones occiſi, nullum bellum illatum; aut quicquam factum à populo quo è ſolio dejiceretur*. Quid ergo Oſiris rex Ægyptiorum fortaſſe primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus eſt? quos & magna pars populi ſecuta magnum cum Iſide & Oro, regis conjuge, & filio prælium commiſit? prætereo Seſoſtrin à fratre per inſidias penè oppreſſum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infenſus, quos vivos non poterat, mortuos ſe diſcerpturum minatus eſt. Qui reges optimos obtruncare ſunt auſi, cóſne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à peſſimis regibus manus abſtinuiſſe? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos, ſepulcro eruituros ſe minitabantur, ubi etiam pauperculi cujuſque corpus inviolatum eſſe ſolet, vivóſne illi & nocentiſſimos propter naturæ legem punire, ſi modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, ſcio, quamlibet

abſurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis antè Cephrenem ſeculis regnaſſe apud Ægyptios Ammoſin, & tyrannum, ut qui maximè, fuiſſe: eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc enim eſt quod vis. At reliqua audi vir optime & veraciſsime, Diodori enim verba ſunt quæ recito, *μέχρι μὲν τινὸς ἐκαρτέρουν οὐ δυνάμενοι*, &c. tolerabant aliquandiu oppreſsi, quia reſiſtere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimùm verò Actiſanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occaſionem plerique defecerunt, eoque facilè ſubacto, Ægyptus regno Æthiopum acceſsit. Vides hîc Ægyptios, quamprimùm poterant, arma contra tyrannum tuliſſe, copias cum externo rege conjunxiſſe, ut regem ſuum euſque poſteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actiſanes, maluiſſe externum, quàm tyrannum domeſticum. Iidem Ægyptii conſenſu omnium maximo Aprien tyrannum ſuum, conductitiis copiis præſidentem, duce Amaſi prælio victum ſtrangularunt; Amaſi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte; Amaſis captum regem ad tempus in ipſa regia honeſtè aſſervabat: incuſante demùm populo, injuſtè eum facere qui ſuum & ipſorum hoſtem aleret, tradidit populo regem; qui eum prædicto

ſup-

ſupplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum cenſes non maluiſſe vitam ſecuri quàm laqueo finire? Poſtea ſub Perſarum imperium *redacti* Ægyptii *fideles*, inquis, *exſtitere*; Quod falſiſsimum eſt;in fide enim Perſarum nunquam permanſere; ſed quarto pòſt anno quàm ſubacti à Cambyſe fuerant, rebellarunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòſt ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam ſibi adſciverunt. Quo occiſo iterum fidem mutant, & conſtituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque ſuo regi fideliores, ablatum patre regnum filio Nectanebo tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Perſarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum in ſe erat, tyrannos coërcendos eſſe factis indicarunt; ſtatuas & imagines Ptolemæi Phyſconis dejecerunt, ipſum mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concurſu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum inſolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnaſio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non poſſit neſcire vir doctus, non debuerit qui hæc docere

profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi ſibi poſtulet, quis non pudendum & indigniſſimum eſſe dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctiſſimo circumferre ſe tumidum, & ſtipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non inſigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & conſortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Poſtquam Ægyptum luſtravimus, ad Æthiopes jam proximos viſamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quaſi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipſe mortem ſibi conſciſcit. Sic enim, Diodoro teſte, omnes alios maleficos puniunt; non ipſi morte afficiunt, ſed ipſos reos lictore miſſo mori jubent. Ad Aſſyrios deinde & Medos & Perſas regum obſervantiſſimos accedis: *jus illic regium ſumma cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuiſſe* contra omnium Hiſtoricorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio ſuperbientem homines à ſe depulerint, & ad beſtias ablegaverint. Ius eorum non regium, ſed Medorum & Perſarum id eſt populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile eſſet, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus ſatraparum Danielem, quanquam.

quam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas eſſe tum credebant regem repudiare quòd illo jure abuteretur.* Inter ipſa tamen hæc verba adeò miſerè obtorpes, ut dum iſtorum populorum obediëntiam & modeſtiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ ſponte commemores. Eripuit autem is non ſolus, ſed partim à Sacerdotibus juris peritiſſimis, partim à populo adjutus, atque hoc præſertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, ſed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Cteſiam, Diodorum, intelliges omninò contrà eſſe quàm dicis, *à Subditis ut plurimùm ea regna deſtructa fuiſſe non ab externis*: Aſſyrios reges à Medis, Medos à Perſis, utriuſque tum *Subditis*, ſublatos fuiſſe. *Cyrum* ipſe *rebellaſſe*, & *arreptas tyrannides in diverſis imperii locis fateris.* Hoccine eſt jus regium apud Medos & Perſas, & obſervantiam eorum in reges, quod inſtituiſti, aſſerere? Quæ te Anticyra tam delirum ſanare poteſt? *Perſarum reges quali jure regnarint ex Herodoto*, inquis, *liquet*. *Cambyſes*, cùm ſororem in matrimonio habere cuperet, judices regios conſulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri ſolebant. Quid illi? negant ſe invenire legem quæ jubeat fratrem ſecum in matrimo-

profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi ſibi poſtulet, quis non pudendum & indigniſſimum eſſe dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctiſſimo circumferre ſe tumidum, & ſtipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non inſigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & conſortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Poſtquam Ægyptum luſtravimus, ad Æthiopes jam proximos viſamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quaſi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipſe mortem ſibi conſciſcit. Sic enim, Diodoro teſte, omnes alios maleficos puniunt; non ipſi morte afficiunt, ſed ipſos reos lictore miſſo mori jubent. Ad Aſſyrios deinde & Medos & Perſas regum obſervantiſſimos accedis: *jus illic regium ſumma cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuiſſe* contra omnium Hiſtoricorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio ſuperbientem homines à ſe depulerint, & ad beſtias ablegaverint. Ius eorum non regium, ſed Medorum & Perſarum id eſt populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile eſſet, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus ſatraparum Danielem, quanquam

quam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas eſſe tum credebant regem repudiare quòd illo jure abuteretur.* Inter ipſa tamen hæc verba adeò miſerè obtorpes, ut dum iſtorum populorum obedientiam & modeſtiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ ſponte commemores. Eripuit autem is non ſolus, ſed partim à Sacerdotibus juris peritiſſimis, partim à populo adjutus, atque hoc præſertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, ſed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Cteſiam, Diodorum, intelliges omninò contrà eſſe quàm dicis, *à Subditis ut plurimùm ea regna deſtructa fuiſſe non ab externis*: Aſſyrios reges à Medis, Medos à Perſis, utriuſque tum *Subditis*, ſublatos fuiſſe. *Cyrum* ipſe *rebellaſſe*, & *arreptas tyrannides in diverſis imperii locis fateris.* Hoccine eſt jus regium apud Medos & Perſas, & obſervantiam eorum in reges, quod inſtituiſti, aſſerere? Quæ te Anticyra tam delirum ſanare poteſt? *Perſarum reges quali jure regnarint ex Herodoto*, inquis, *liquet. Cambyſes*, cùm ſororem in matrimonio habere cuperet, judices regios conſulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri ſolebant. Quid illi? negant ſe invenire legem quæ jubeat fratrem ſecum in matrimo-

nium ſororem jungere; aliam tamen inveniſſe, quâ liceat Perſarum regi facere quæ libeat. Primùm ſi rex omnia pro ſuo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipſo rege opus erat? ſupervacanei iſti judices ubivis potiùs quàm in regia manſiſſent. Deinde ſi Regi Perſarum quidvis licuit, incredibile eſt id adeò neſciviſſe Cambyſem dominationis cupidiſsimum, ut quid licitum eſſet, judices illos percontaretur. Quid ergo? vel *gratificari* volentes *regi*, ut fateris ipſe, vel à tyranno ſibi metuentes, ut ait Herodotus, facilem quandam ſe reperiſſe legem ſimulant, palpum regi obtrudentes: quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non eſt. At verò *Artabanus Perſa dixit ad Themiſtoclem, nullam legem apud Perſas eſſe meliorem illâ quâ ſancitum fuerat; regem eſſe honorandum & adorandum.* Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis etiam à patribus antiquis damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipſe haud multo poſtea ſua manu Xerxem regem ſuum trucidavit. Probos regum defenſores regicidas nobis adfers: ſuſpicor te regibus inſidias quaſdam moliri. Claudianum citas poëtam, Perſarum obedientiæ teſtem. At ego te ad res eorum geſtas & annales revoco, defectionibus Perſarum, Medorum, Bactrianorum,

Ba-

Babyloniorum, etiam cædibus regum refertiſsimos. Proximus tibi author eſt Otanes Perſa, ipſe etiam Smerdis interfector ſui regis, qui cum odio poteſtatis regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, ſtupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venis. De Homero qui reges eſſe ab Iove cecinit, ſupra reſpondi: Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diotogenis deinde Pythagoréi fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille uſus eſt exordio; ad quod referri quæ ſequuntur cuncta debent. Βασιλεὺς κ' εἴη ὁ δικαιότατος, &c. *Rex ille fuerit, qui juſtiſſimus eſt, juſtiſſimus autem, qui maximè legitimus*, nam ſine juſtitia nullus *rex eſſe poterit, neque juſtitia ſine lege.* Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philoſophatur. δεῖ δὲ καὶ τὸν εἰς αὐτὰν καταστάντα, &c. *oportet qui regnum ſuſcipit puriſſimum & lucidiſſimum naturâ eſſe*: & infra ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imperat ſecundùm virtutem, nominatur rex, & eſt.* Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum judicio rex non eſt. Iam tu viciſsim Platonem audi in Epiſtola octava ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλική, &c. *Sit*

regia

regia poteſtas reddenda rationi obnoxia; *leges dominentur & aliis civibus & ipſis etiam regibus ſi quid præter leges fecerint*. Addo Ariſtotelem Polit. 3. ἐν μὲν τοῖ ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστὶν, &c. *inter ſimiles & æquales neque utile eſt neque juſtum, eſſe unum omnium dominum, neque ubi leges non ſunt, neque ut ipſe lex ſit, neq; ubi ſunt leges; neque bonum bonorum, neq; non bonum non bonorum dominum eſſe*. Et lib. quinto, *Quem populus non vult, ſtatim is non rex, ſed tyrannus eſt*, c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτῶν, &c. *tantum abeſt ut tyrannorum necem civitates ulciſcantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannum interfecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis ſtatuunt*. Teſtem oculatum adjiciam Marcum Tullium pro Milone. *Græci homines deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus inſtitutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam conſecrantur*. Polybius denique author graviſsimus, Hiſtoriarum 6to τότε δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cum principes*, inquit, *cupiditatibus obſequi cœperunt, tum de regno facta eſt tyrannis; & conſpiratio in caput dominantium inibatur*;

batur ; *cujus quidem authores erant non deterrimi civium* , *ſed generoſiſſimi quique & maximi animi.* Longè plura cùm mihi ſuppeterent, hæc pauca delibavi : obruor enim copiâ. A Philoſophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentiſſimè ſequimur. *Poteſtatem nullis legibus* , *nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuiſſe vel unus* , inquis, *Æſchylus poteſt docere;qui in tragœdia,Supplices* , *Regem Argivorum* ἄκριτον πρύτανιν *vocat*, *non judicabilem rectorem.* Verùm tu ſcito , præcipitem enim te & nullius judicii eſſe, quocunque te vertis,eò magis perſpicio, ſcito, inquam, non quid Poëta, ſed quis apud Poëtam, quidque dicat , ſpectandum eſſe : variæ enim perſonæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ , nunc ſapientes , nunc ſimplices, non ſemper quid Poëtæ videatur, ſed quid cuique maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem ſupplices pervenerant; orant uti ſe contra vim Ægyptiorum claſſe inſequentium defendat ; reſpondet rex non poſſe ſe , niſi rem priùs cum populo communicet.

Ἐγὼ δ᾽ ἂν οὐ κραίνοιμ᾽ ὑπόσχεσιν πάρος
Ἀστῶν δὲ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & ſupplices incerta populi ſuffragia veritæ , regem denuò blandiùs compellant.

Σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὤν.
Tu inſtar urbis es & populi,
Prætor injudicatus.

Rurſus rex,

Εἶπον δὲ καὶ πρὶν, οὐκ ἄνευ δήμου τάδε
Πράξαιμ' ἂν οὐδέπερ κρατῶν —
Dixi antea, non ſine populo hæc faciam,
Ne ſi poſſem quidem.

De re itaque tota ad populum refert,

Ἐγὼ δὲ λαοὺς συγκαλῶν ἐγχωρίους
Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa ſenis Danai lætantis:

Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
Δήμου δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.
Bono eſtote animo filiæ, benè decreverunt
Indigenarum, in conventu populari, perfe-
ctiſſima ſuffragia.

Hæc niſi protuliſſem, quàm temerè ſtatuiſſet ſciolus iſte de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & ſupplicum; cùm & ipſe rex, & ipſa res geſta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Oreſtes, qui, mortuo patre, Argivorum ipſe rex, ob cædem matris à populo in judicium vocatus, ipſe cauſam dixit, & ſuffragiis populi capite damnatus eſt. Athenis regiam poteſtatem legibus obnoxiam fuiſſe teſtatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theſeus Athenarum Rex ——— οὐ γὰρ

οὐ γὰρ ἄρχεται.
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει ——

non regitur
Ab uno viro, ſed eſt libera hæc civitas,
Populus autem regnat ——

Sic ejus filius Demophoon Rex item Athenienſium apud eundem poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥστε βαρβάρων ἔχω,
Ἀλλ' ἐὰν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.
Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris
impero,
Sed ſi facio juſta quæ ſunt, juſta mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuiſſe teſtatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tireſias & Creon Oedipo ferociter reſponſant, ille

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος.
Non ſervus tibi ſum.

Hic,

Κἀμοὶ πόλεως μέτεστι τῆς δ' οὐ σοὶ μόνῳ.
Eſt & mihi jus in hac civitate non tibi ſolũ.

Et Æmon Creonti in Antigone.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνός.
Non eſt civitas, quæ unius eſt viri.

Iam verò Lacedæmoniorum reges in judicium ſæpe adductos, & interdum morte multatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit ſatis

tis

tis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Salluſtianum, ſed C. Memmii apud Salluſtium, *impune quidvis facere*: cui ſuprà reſponſum eſt. Salluſtius ipſe diſertis verbis author eſt, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuiſſe*; quod cum *ſe in dominationem convertit*, ut nôſti, expulerunt. Sic M. Tullius in Piſonem, ego Conſulem eſſe putem, qui Senatum eſſe in republ. non putavit? & ſine eo conſilio conſulem numerem, ſine quo Romæ ne reges quidem eſſe potuerunt? Audin' regem Romæ ſine Senatu nihil fuiſſe? *At Romulus, ut libitum Romanis imperitaverat, ut ait Tacitus.* Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convenarum quàm reſpubl. erat: omnes olim mortales ſine legibus vivebant, cum reſpublicæ nondum eſſent. Poſt Romulum autem, authore Livio, etſi regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamen ſumma poteſtas permiſſa eſt, ut non plus darent juris quam detinerent*; *jus illud* à Cæſaribus *vi ademptum fuiſſe* idem ait. Servius Tullius dolo primùm quaſi Tarquinii Priſci vicarius regnabat; poſtea verò ad populum ipſe retulit, *vellent juberentne ſe regnare*; tandem ut ait Tacitus, *ſanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent*. Feciſſetne hanc ſibi & poſte-

ris injuriam, ſi ſupra leges priùs fuiſſe jus regium ſenſiſſet? Vltimus illorum regum Tarquinius ſuperbus *morem de omnibus Senatum conſulendi primus ſolvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; exulemque eſſe cum conjuge ac liberis juſſit. Hæc fere ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita niſi difficillimis reipublic. temporibus, & intra ſex menſes deponenda. Ius autem imperatorum quod vocas, non jus illud, ſed vis planè erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui ſub imperio unius floruit*, ita ſcripſit. *Principi ſummum rerum arbitrium dii dederunt, ſubditis obſequii gloria relicta eſt.* Nec dicis quo loco; tibi conſcius nimirum inſigniter lectoribus impoſuiſſe; quod mihi quidem ſtatim ſuboluit, quamvis locum illum non ſtatim reperi. Non enim Taciti hæc verba ſunt, ſcriptoris boni, & tyrannis adverſiſſimi, ſed apud Tacitum M. Terentii cujuſdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia quæ metu mortis ab eo dicta ſunt, ſic Tiberium adulatur, annalium ſexto. *Tibi ſummum rerum judicium dii dederunt, nobis obſequii gloria relicta eſt.* Hanc tu quaſi Taciti ſenten-
tiam

tiam profers; qui ſententias tibi commodas non ex piſtrina ſolùm aut tonſtrina, ſed ex ipſa carnificina oblatas non reſpueres: ita omnia vel oſtentationis cauſâ, vel imbecillitatis conſcientiâ undecunque corradis. Tacitum ipſum ſi legere maluiſſes, quàm alicubi decerptum negligentiùs tranſcribere, docuiſſet te is, jus illud imperatorum unde ortum ſit. *Poſt Actiacam victoriam, verſo civitatis ſtatu nihil uſquam priſci aut integri moris; omnes exutâ æqualitate juſſa principis aſpectare*; docuiſſet idem annalium tertiô, unde tuum omne jus regium; *Poſtquam exui æqualitas, & pro modeſtia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multoſque apud populos æternùm manſere.* Idem ex Dione poteras didiciſſe, ſi innata levitas & inconſtantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & ſimulatione Octaviani Cæſaris effectum ſit, ut imperatores legibus ſoluti eſſent; dum enim pro concione pollicetur ſe principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per cauſam belli in provinciis ſuis gerendi, retentis apud ſe ſemper legionibus, dum ſimulatè renuit imperium, ſenſim invaſit. Non eſt hoc legibus ritè ſolutum eſſe, ſed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi ſolvere; nomen

men deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορ@ ſibi arrogare, quaſi Deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi ſubjeciſſet. Vis altiùs paulo juris Cæſarei originem cognoſcere? Marcus Antonius, juſſu Cæſaris, qui armis in rempublicam nefariè ſumptis tum plurimum poterat, Conſul factus, cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex compoſito, ut videbatur, diadema capiti Cæſaris cum gemitu & plangore populi impoſuit: aſcribi deinde juſsit in faſtis ad Lupercalia, C. Cæſari Antonium Conſulem, juſſu populi, regnum detuliſſe. Quâ de re Cicero in ſecunda Philippica; *Ideone L. Tarquinius exactus, Spurius Caſſius, Sp. Melius, M. Manlius necati, ut multis pòſt ſeculis à M. Antonio, quod fas non eſt, rex Romæ conſtitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamiâ ſempiternâ etiam ipſo Antonio dignior es; quanquam tu hinc noli ſuperbire, non enim te hominem deſpicatiſſimum, ullâ re aliâ quàm ſcelere cum Antonio conferendum putem, qui in hiſce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, ſed omnibus tyrannis diadema cunctis legibus ſolutum, nullâ ſolvendum imponere ſtuduiſti. Certè ſi ipſorum Cæſarum oraculo credendum eſt, ſic enim appellant Chriſtiani imperatores Theodoſius & Valens edictum ſuum, cod. l. 1. tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas.

thoritas. Majeſtas ergo regnantis, vel ipſorum Cæſarum ſive judicio ſive oraculo, ſubmittenda legibus eſt, de quibus pendet. Hinc adultâ jam poteſtate Imperatoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diverſa ſunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipſum arcet ac ſummovet, ſedemque obtinet principis, ne ſit domino locus.* Et infra, *omnia quæ de aliis principibus à me dicta ſunt, eò pertinent ut oſtendam, quàm longa conſuetudine corruptos, depravatoſque mores principatus parens noſter reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatus mores Plinius, id tene pudet jus regium perpetuò vocitare? Verum hactenùs de jure regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos ſuos, ſive reges, ſive Imperatores fecerint, vulgo notum eſt. Tarquinium expulerunt. Sed *quomodo*, inquis, *expulerunt, an in jus vocarunt? nequaquam; Portas venienti clauſerunt.* Ridiculum caput; quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare juſſus fuerit an mori, modò pœnas dediſſe conſtat? Ca. Cæſarem tyrannum excellentiſſimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipſe vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cum alibi paſſim, tum in 2da Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni quantum in ipſis fuit, Cæſarem occi-*

occiderunt ; *aliis conſilium* , *aliis animus*, *aliis occaſio defuit*, *voluntas nemini.* Et infrà. *Quæ enim res unquam*, *proh ſancte Iupiter*, *non modò in hac urbe*, *ſed in omnibus terris eſt geſta major* , *quæ glorioſior*, *quæ commendatior hominum memoriæ ſempiternæ ? in hujus me conſilii ſocietatem*, *tanquam in equum Trojanum* , *includi cum principibus non recuſo.* Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri poteſt, & ad Romanos :

—— *Victima haud ulla amplior*
Poteſt, *magiſque opima mactari Iovi*
Quam rex iniquus ——

Nam ſi ad Herculem ſpectes, cujus hæc ſententia inducitur , quid ſenſerint illa ætate Græcorum ſummi viri oſtendit : ſi ad poëtam, qui ſub Nerone floruit (& ſenſum fere ſuum poëtæ perſonis optimis affingere ſolent) ſignificabat & quid ipſe, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno cenſuerint ; quamque pium, quamque diis gratum eſſe duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in ſe erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius ſecundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Iuvabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus*, *inſtare ferro* , *ſævire ſecuribus* , *ut ſingulos ictus ſanguis dolorque ſequeretur* : *nemo tam temperans gaudii*, *quin inſtar ultionis videtur*

cernere laceros artus, truncata membra, poſtremò truces horrendaſque imagines abjectas excoctaſque flammis. Et deinde, *non ſatis amant bonos principes, qui malos ſatis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis utcunque interfectorem trucidaverit. *An excidit dolori noſtro modò vindicatus Nero, permitteret credo famam vitamque ejus carpi, qui mortem ulciſcebatur?* Planè quaſi ſceleri proximum eſſe judicaret, non interfeciſſe Neronem, ſcelus graviſſimum vindicaſſe interfectum. Ex his manifeſtum eſt, Romanorum præſtantiſſimos quoſque viros non ſolùm tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidiſſe, ſed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude poſuiſſe: Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Iunii Bruti collega cum videret non poſſe ſtipatos ſuis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit qua indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Caſſius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Aſiaticus, vir conſularis cum non adeſſet, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfeciſſem*; Senatus eodem tempore abolen-

dam

dam Cæſarum memoriam, ac diruenda templa cenſuit; tantum abfuit ut Caſſio iraſceretur; Claudium à militibus imperatorem mox ſalutatum vetant per tribunum plebis principatum capeſſere; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hoſtem judicavit, &, ut puniretur more majorum, quærebat; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix infereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quanto mitiùs & moderatiùs Angli cum tyranno egerint ſuo, qui multorum judicio plus ipſo Nerone ſanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coràm detrahi, & ſolo affligi juſſit. Commodus à ſuis interfectus, non vindicatus à Senatu aut Populo, ſed hoſtis judicatus eſt, qui etiam cadaver ejus ad ſupplicium quærebant. Ea de re Senatuſconſultum extat apud Lampridium; *Hoſti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in ſpoliario lanietur, hoſtis deorum, carnifex Senatus unco trahatur*, &c. Iidem Didium Julianum imperatorem frequentiſſimo Senatu capitis damnarunt; & miſſo Tribuno, occidi in Palatio juſſerunt. Idem Maximino imperium abrogarunt, hoſtemque judicarunt. Iuvat ipſum Senatuſconſultum ex Capitolino recitare. *Conſul retulit*; *Patres Conſcripti, de Maximinis quid placet?* reſponſum eſt, *hoſtes,*

ſtes, hoſtes, qui eos occiderit præmium merebitur. Vis ſcire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut communi ſaluti, libertatique ſubveniant; quæ auditæ ſunt ab omnibus. Vbique amici, adminiſtratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti ſunt: paucæ civitates fidem hoſti publico ſervaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Iam apud finitimas nationes quale jus regum illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *ſua ejuſmodi eſſe imperia* fatetur, *ut non minus haberet in ſe juris multitudo, quàm ipſe in multitudinem.* Iudicabatur ergo non minùs quàm judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis inſimulatus eſt à ſuis; tradit hæc Cæſar bellum Gallicum ſcribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera poteſtas* erat, *de minoribus rebus principes conſultant, de majoribus omnes. Rex aut princeps auditur authoritate ſuadendi magis quàm jubendi poteſtate; ſi diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur.* Hæc Tacitus. Tu vero quod inauditum prorſus eſſe modò exclamabas, nunc ſæpiùs factum concedis, *quinquaginta* nimirùm *Scotorum reges aut expulſos aut incarceratos, aut necatos, quoſdam etiam in publico capi-*

tali

tali ſupplicio affectos. Quod in ipſa Britannia factitatum eſt, cur tu, tyrannorum veſpillo, infandum, inauditum eſſe tanta ejulatione vociferaris? Pergis Iudæorum & Chriſtianorum erga tyrannos ſuos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis ſerere, quæ jam toties refutavimus. Modò Aſſyriorum & Perſarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellaſſe paulò antè dixeras, nunc cur iidem toties rebellaverint multas cauſas affers. Ad narrationem deinde ſumpti de rege ſupplicii tandiu intermiſſam revertis, ut, ſi tunc fortè ſatis ſedulò ineptus & ridiculus non eras, nunc eſſes. *Per aulæ ſuæ membra ductum*, narras. Quid per aulæ membra intelligas ſcire geſtio. Romanorum calamitates ex regno in rempub. verſo recenſes, in quo te tibimet turpiſſimè mentiri ſuprà oſtendimus. Qui ad Lojolitam, *ſeditiones tantùm ſub optimatibus & populo, certam ſub tyranno perniciem eſſe* demonſtrabas, nunc hominum vaniſſime & corruptiſſime *ob reges olim ejectos ſeditionum illa mala tanquam ſupplicia illos hauſiſſe* audes dicere? ſcilicet quia centum Iacobæis donavit te poſtea rex Carolus, idcirco reges expulſos luent Romani. At malè ceſſit Iulii Cæſaris interfectoribus. Sanè ſi cui unquam tyranno, huic parcitum vellem; quamvis enim regnum in republic.

 violen-

violentiùs invadebat, erat tamen regno fortaſſe digniſſimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæſaris pœnas pependiſſe, quàm deleti Catilinæ Cajum Antonium Ciceronis collegam: quo poſtea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *ſepulchrum Catilinæ floribus ornatum eſt.* Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *juſta Catilinæ tum facta eſſe dictitabant*, ad invidiam cæteris conflandam, qui Catilinam ſuſtulerant. Hæ ſunt improborum artes, quibus viros præſtantiſſimos à ſupplicio tyrannorum, & puniendis etiam ſæpè facinoroſiſſimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile eſſet, quoties bene ceſſit, & proſperè tyrannorum interfectoribus, ſi quid certi de eventu rerum colligere quis poſſet. Objectas, quòd *regem hæreditarium Angli non illo affecerint ſupplicio, quo tyranni ſolent mactari, ſed eo quo latrones & proditionis rei.* Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat neſcio: conferre quicquam ut credat ſapiens fieri vix poteſt. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potiùs Anglorum, & moderatio prædicanda erat; qui, cum tyrannum eſſe, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduelliones in ſe complectatur, ſatis habebant ſupplicium haud gravius de tyranno ſumere, quàm

de

de ſimplici latrone quovis, aut proditore vulgari ſumere ſolebant. Speras *exorituros eſſe aliquos Harmodios & Thraſybulos, qui, noſtrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citius animum deſpondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis execrandus, antè ſuſpendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum ſanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere, veriſimillimum eſt, déque te tam ſcelerato quis augurari rectiùs poſſit: alterum eſt impoſſibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui ſub Gallieno rebellarunt. Quid ſi tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergo qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipſi? haud tu id perſuaſeris, mancipium equeſtre; neque is qui author tibi eſt, Trebellius Pollio, hiſtoricorum propè ignobiliſſimus. *Si qui hoſtes*, inquis, *à Senatu judicati ſunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis & ut planiùs dicam, furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populumque Romanum ipſi priùs rebellarent. *Dedit,* inquis, *pœnas Galba qui contra Neronem inſurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Veſpaſianus, qui contra Vitellium. *Tantum,* inquis, *abfuit Carolus à Nerone, quantum iſti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Trifurcifer, à quo laudari

dari vituperium eſt, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpoſitis hac ipſa de re ſcribens, *Senatum ſub imperatoribus togatorum mancipiorum conſeſſum fuiſſe* ajebas, nunc eundem *Senatum* ais *conſeſſum regum fuiſſe*: hoc ſi ita eſt, quid obſtat quin reges, te authore, togata mancipia ſint. Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: niſi ſi hoc illi peculiare dicam eſſe, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis eſſe ſimiliorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptiſſimas conglutinandi ſimilitudines, ut corrigam te; & quàm ſimilis Neroni fuerit Carolus, oſtendam. *Nero*, inquis, *matrem ſuam* ferro *necavit*. Carolus & patrem & regem veneno; nam ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipſe reus quoque fuerit. Nero multa millia Chriſtianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teſte Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui deſiderarent, qui per longum tempus, *vernis æſtiviſque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non deſunt qui Carolum eâdem inſaniâ deſiderent, & ſummis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Angli moloſſis ſuis fero-*

ferociores novum & inauditum tribunal inſtituerunt. En acutiſsimum Salmaſii ſive ſymbolum ſive adagium, jam ſexies inculcatum, *Moloſſis ſuis ferociores*; adeſte rhetores, voſque ludimagiſtri, delibate, ſi ſapitis, floſculum hunc elegantiſsimum, qui tam Salmaſio in deliciis eſt; codicillis veſtris & capſulis mandate copioſiſsimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeone etiam verba tua conſumpſit rabies, ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monſtri eſſe dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te S^ti^ Lupi dominum vertit in cuculum. Iam novas exordiris repugnantias: ſupra *p.* 113. affirmaveras *Principem legibus ſolutum eſſe, non cogentibus* ſolùm, ſed *dirigentibus, nullas eſſe omnino quibus teneatur*; nunc dicturum te ais *infra de regum differentia quatenus poteſtate alii minore alii majore in regnando fuerunt.* Vis probare, *reges non potuiſſe judicari, nec damnari à ſubjectis ſuis argumento*, ut ipſe ais, *firmiſſimo*, revera ſtolidiſsimo; *nihil*, inquis, *aliud inter judices & reges diſcrimen fuit: atqui Iudæi judicium tædio odioque adducti reges poſtulabant.* An quia judices illos magiſtratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideone putas tædio odioque eorum adductus poſtulaſſe reges quos jura omnia violantes punire, aut

in ordinem cogere non poterant? quis, excepto te uno, tam fatuè ratiocinari ſolet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quàm ut haberent dominum legibus ſuperiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: quicquid erat, haud prudenti conſilio factum & Deus & Propheta ejus teſtatus eſt. Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probaſſe te ſupra aſſerebas regem Iudæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari poſſe tradiderint: quod idem planè eſt ac ſi faterere ementitum te tunc eſſe, quod ex Rabbinis probaſſe dixeras. Eo demùm deſcendis ut de numero equilium Solomonis, quot *is equorum præſepia habuerit*, oblitus regiæ defenſionis, controverſias putidulas concites. Tandem ab agaſone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monſtri quod prius eras, cuculum rabioſum. Quæreris enim *poſtremis* hiſce *ſeculis diſciplinæ vigorem laxatum, regulam corruptam*; quòd uni ſcilicet tyranno cunctis legibus ſoluto diſciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Bruniſtas inter reformatos* introduxiſſe ais. Ita Lutherus, Calvinus, Zwinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Bruniſtæ ſunt. Quo æquiore animo tua maledicta

per-

perferunt Angli, cum in eccleſiæ doctores præſtantiſsimos, totamque adeò eccleſiam reformatam, iiſdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAP. VI.

POſt legem Dei & naturæ agitatam abs te fruſtrà, & peſsimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ ſimul & improbitatis ignominiam retuliſti, quid deinde, in hac causâ regiâ, præter nugas agere poſsis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam cauſæ nobiliſsimæ abunde me ſatisfeciſſe ſperem, etiamſi hoc loco finem reſpondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potius & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugiſſe, quo voles uſque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, ſi minus quæ dignitas, at ſaltem quæ neceſsitas cauſæ requirebat, nunc hominum quorumvis expectationi, vel etiam curioſitati morem gerere. *Hinc alius*, inquis, *& major argumentorum mihi ſurget ordo.* An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ ſuppeditabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmaſius; non de nihilo nupſit uxori; fœtum aliquem ingen-

tem exſpectate mortales. *Si is qui rex eſt ac dicitur, poſtulari poſſet apud aliam poteſtatem, eam omnino regia majorem eſſe oporteret, quæ autem major ſtatuetur; hanc vere regium dici & eſſe neceſſe eſſet. Sic enim definienda poteſtas regia: Quæ ſumma eſt in repub. & ſingularis, & ſupra quam nulla alia agnoſcitur.* O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum eſt non de lege Dei aut naturæ, ſed de gloſſario. Quid ſi ſic reſponderem tibi? cedant nomina rebus, non eſt noſtrum nomini cavere, qui rem ſuſtulimus; curent id alii quibus cordi ſunt reges; nos noſtrâ utimur libertate: reſponſum ſanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non eſt mea ſolùm, ſed ex optimorum olim & prudentiſsimorum virorum ſententia reſpondebo, qui & nomen & poteſtatem regiam cum poteſtate legum & populi majore, poſſe optimè conſiſtere judicarunt. Lycurgus imprimis, vir ſapientia clariſsimus, cum vellet maximè poteſtati regiæ conſulere, ut author eſt Plato, nullam aliam ejus conſervandæ rationem invenire potuit, quàm ut Senatus & Ephororum, id eſt, populi poteſtatem regia majorem in ſua patria conſtitueret. Idem ſenſit Theſeus Euripideus, qui cum Athenarum rex eſſet, populo tamen Athenienſi in li-

ber-

bertatem cum magna ſua gloria vindicato, & poteſtatem popularem extulit ſupra regiam, & regnum nihilo ſecius in illa civitate ſuis poſteris reliquit. Vnde Euripedes in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον κατέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθερώσας τὴν δ' ἰσόψηφον πόλιν.
Populum conſtitui ipſum in monarchiam,
Liberans hanc Vrbem æquale jus ſuffragii
habentem.

Et rurſus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἦρξω τοῦ λόγου ψευδῶς ξένε
Ζητῶν τύραννον ἐνθάδ'· οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει. ——
Primùm incœpiſti orationem falsò hoſpes
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, ſed eſt libera hæc civitas,
Populus autem regnat ——

Hæc ille; cum tamen rex in illa civitate & eſſet & dictus eſſet. Teſtis eſt etiam divinus Plato in epiſtola octava, *Induxit Lycurgus ſenatum & Ephororum poteſtatem,* τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον *poteſtati regiæ maxime ſalutarem. quæ hac ratione per tot ſæcula magna cum laude conſervata eſt; poſtquam lex domina, rex facta eſt hominum.* Lex autem rex eſſe non poteſt, niſi ſit qui in regem quoque, ſi uſus venerit, lege poſſit agere. Sic temperatam poteſtatem regiam Sicilienſibus

commendat, ἐλευθερία γιγνέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *ſit libertas cum regia poteſtate; ſit regia poteſtas* ὑπεύθυνος *reddenda rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus ſiquid prater legem fecerint.* Ariſtoteles denique politicorum 3^tio^, *In repub, Spartanorum videtur*, inquit, *regnum eſſe maximè, eorum regnorum qua ſunt ſecundùm legem*: omnes autem regni ſpecies ſecundùm legem fuiſſe ait, præter unam quam vocat παμβασιλείαν, neque talem uſquam extitiſſe meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & eſſe regnum ſenſit Ariſtoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regem non minus propriè & dici & eſſe regem, ubi tamen populus ſupra regem erat, negare non potuit. Cum tot tantique authores & nomen & rem regiam ſuâ fide ſalvam regi præſtiterint, etiam ubi populus penes ſe ſummam poteſtatem, tametſi exercere non ſolet, tamen, quoties opus eſt, obtinet, noli tam anguſto animo ſummæ rerum Grammaticalium, hoc eſt vocabulorum, ſic timere, ut potius quàm gloſſarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam dehinc, nomina rebus ſervire, non res nominibus; ita plus ſapies, nec *in infinitum*, quod metuis, *ibis*. *Fruſtra ergo Seneca tria illa genera ſtatuum ita deſcribit.* Fruſtretur Seneca, nos li-

beri

beri ſimus; & niſi fallor, non ii ſumus quos Flores Senecæ in ſervitutem reducant. Seneca autem, ſi ſummam in uno poteſtatem eſſe dicit, *populi* tamen *eam* dicit *eſſe*, commiſſam videlicet regi ad ſalutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, ſed uſu duntaxat à populo datam. *Non jam ergo per Deum reges regnant, ſed per populum.* Quaſi verò Deus non ita regat populum, ut cui Deus vult, regnum tradat populus; cum in ipſis inſtitutionibus Imperator Iuſtinianus palàm agnoſcat, exinde Cæſares regnaſſe, ex quo *lege regiâ populus iis & in eos omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Sed quouſque iſta recoquemus? quæ jam toties refutavimus. Rurſus, quod ingenium tuum importunum & agreſte, mores odioſiſſimos indicat, id noſtra repub. quæ ad te nihil pertinet, alienigena & peregrinus curioſum te inferſ. Accede igitur, ut te tanto ardelione dignum eſt, cum inſigni ſolœciſmo. *Quicquid*, inquis; *illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent.* O ſcelerate! hoccine erat, quòd deminutus capite Grammaticus in noſtram rempub. te ingerere cupiebas, ut ſolœciſmis nos tuis & barbariſmis opplerès? Verùm tu dic populum quo modo decepimus? *Forma regiminis quam introduxere non popularis eſt, ſed militaris.* Iſta ſcilicet grex ille perfugarum mercedula conductum juſsit

juſsit te ſcribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, ſed iis qui te pretio conduxerunt reſpondebitur. Quis *ordinem procerum è parlamento ejecit? an populus?* Imo populus; eoque facto ſervitutis jugum à cervicibus ſuis haud ferendum dejecit. Ipſi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri, ſed cives, & magna pars populi fuere; idque cætero ferè conſentiente populo & cupiente, nec ſine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebejum ordinem domus inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus inquam; quod enim Senatus pars potior, id eſt ſanior, fecit, in quo vera populi poteſtas reſidebat, quid ni id populum feciſſe dicam? Quid ſi ſervire, quid ſi vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, ſi in manu eſt ſua, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus ſuis.* Habenda igitur gratia eſt ducibus quod operas & tabernarios Londinenſes qui paulo antè, veluti fæx illa Clodiana, ipſam curiam obſederant; ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Tune idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi ſive pace ſive bello proſpiciat, *militarem dominationem* appellabis? Verum hoc à perduellibus dici, qui tibi iſta dictarunt, non eſt mirum; ſic enim perditiſſima

ma olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hoſtes patriæ ad ſaga euntem, *Caſtra Pompeji* appellare ſolebat. Iam verò fortiſsimo noſtri exercitus ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine ſtipatus, non ſine favore populi ſecundo, votis etiam bonorum omnium proſequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratiſsimum proficiſceretur, invidiſſe tuos gaudeo; auditis enim poſtea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuiſſe. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod ſequitur à veritate remotiſsimum eſſe quis non videt? *Populi*, inquis, *poteſtas eſſe deſinit ubi regis eſſe incipit.* Quo tandem jure? cum ſatis conſtet, omnes fere ubique gentium reges ſub certis conditionibus traditum ſibi regnum à populo accipere: quibus ſi rex non ſteterit, cur illa poteſtas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm à conſule, vel ab alio quovis magiſtratu, tu velim doceas: nam quòd *ſalutem reipub. id* ais *poſtulare*, ineptias dicis; cum ſalutis ratio eadem omninò ſit, ſive à rege, ſive ab optimatibus, ſive à triumviris imperio ſibi tradito perperam utentibus *poteſtas illa ad populum revertatur*; poſſe autem à magiſtratibus quibuſcunque præterquam à rege ſolo ad populum reverti ipſe concedis. Sanè ſi neque regi, neque

ullis magiſtratibus imperium in ſe populus mentis compos dederit, niſi tantummodò communis omnium ſalutis causâ, nihil obſtare poteſt quo minùs ob cauſas planè contrarias ne interitus omnium ſequatur, haud ſecus regi quàm aliis magiſtratibus, quod dedit imperium adimere poſſit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & poteſtatem in ſe pluſquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere ſummæ eſſet inſaniæ: neque credibile eſt ullum ab orbe terrarum condito populum, qui quidem ſuæ ſpontis eſſet, adeò miſerè deſipuiſſe, ut vel omnem prorſus poteſtatem ab ſe alienaret, aut ſuis magiſtratibus concreditam ſine cauſis graviſsimis ad ſe revocaret. Quod ſi diſcordiæ, ſi bella inteſtina inde oriantur, regium certè jus nullum inde oritur illius poteſtatis per vim retinendæ, quam populus ſuam ſibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum eſt, quodque nos non negamus, *rectorem non facile mutandum eſſe*: nunquam ergo aut nulla prorſus de cauſa, nullo modo ſequitur: neque tu adhuc quicquam allegaſti, neq; jus ullum regis expromſiſti, quo minùs liceat conſentienti populo, regem haud idoneum regno privare; ſiquidem id, quod etiam in Gallia tua ſæpiùs factum eſt, ſine tumultu ac civili bello fieri poſſit. Cum itaque ſalus populi ſuprema lex ſit non ſalus tyranni, ac
pro-

proinde populo in tyrannum non tyranno in populum prodeſſe debeat, tu, qui tam ſanctam legem, tam auguſtam tuis præſtigiis pervertere es auſus, qui legem inter homines ſupremam, & populo maximè ſalutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluiſti, tu inquam ſcito, quandoquidem Angli *Enthuſiaſtæ*, & *Enthei*, & *vates* toties tibi ſumus, me vate ſcito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam univerſum genus humanum ſubjicere tyrannis; id eſt, quantum in te fuit, ad beſtias damnare, hoc ipſum ſcelus tam immane ſua partim in te ultio eſt, ſuis te furiis quocunque fugis terrarum, atque oberras, vel citiùs vel ſeriùs inſequetur; & pejore etiam ea, quam nunc inſanis, inſaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud diſsimile; ſi populo reſumere liceret poteſtatem ſuam, *nihil tum eſſet diſcriminis inter popularem & regalem ſtatum, niſi quòd in hoc ſinguli rectores conſtituuntur, in illo plures.* quid ſi nihil aliud intereſſet, nunquid inde reſpub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temet ipſo allatæ, *temporis* nimirum & *ſucceſſionis*; *cum populares magiſtratus annui ferè ſint*, reges, niſi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. Differant ergo inter ſe aut non differant, de iſtis enim minutiis nihil

hil laboro, in hoc certè conveniunt, quod utrobique populus quoties id intereſt reipub. poteſt quam alteri poteſtatem ſalutis publicæ cauſâ tradiderat, eam ad ſe rurſus nec injuriâ eandem ob cauſam revocare. *At lege regiâ Romæ ſic appellata de qua in inſtitutis, Populus Romanus principi & in eum omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Nempe vi Cæſarum coactus, qui honeſto legis titulo ſuam tantummodò violentiam ſanxerunt; de quo ſupra, id quod ipſi juriſconſulti in hunc locum non diſsimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo conceſſum non eſt, id revocabile quin ſit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè conſentaneum eſt, populum Romanum non aliam poteſtatem tranſtuliſſe in principem, atque prius conceſſerat ſuis magiſtratibus; id eſt imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & abſurdum; quocirca & coſularem, & tribunitiam poteſtatem Cæſares recepere; dictatoriam nemo poſt Iulium; populum in Circo adorare etiam ſolebant, ut ex Tacito & Claudiano ſuprà meminimus. Verùm ut *multi olim privati ſe in ſervitutem alteri vendiderunt, ſic poteſt populus univerſus.* O equitem ergaſtularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem ſervitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam ſervitia infima cujuſvis cataſtæ ab-

abhorrere atque conſpuere deberent! Sanè ſi populus hunc in modum ſe regibus mancipaſſet, poſſent & reges eundem populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen conſtat regem ne patrimonium quidem coronæ poſſe alienare. Qui igitur coronæ, quod ajunt, & patrimonii regii uſumfructum ſolùm à populo conceſſum habet, is populi ipſius manceps erit? Non ſi pertuſis auribus utriſque perforatus eques, non ſi gypſatis pedibus curſitares, tam eſſes omnium ſervorum viliſsimus, quàm nunc es, hujus tam pudendæ author ſententiæ. Perge pœnas tuorum ſcelerum invitus, quod nunc facis, de temetipſo ſumere. Multa poſtremò de jure belli balbutis quæ hîc locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etſi maximè viciſſent, iſti tamen juri ſæpius renuntiaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in noſtras leges non viciſsim jurarent; quas cum Carolus inſigniter violaſſet, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipſo laceſſiti armis debellavimus: ex tua autem ſententia *quod armis quæritur, tranſit in ejus dominium qui acquiſivit*. Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verboſus, ſis quod in Solino dudùm fuiſti, exercitator Plinianus; blateronum omnium verboſiſſimus quicquid

quid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem uſque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, ſed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem deſudare te ſcias.

Cap. VII.

PRopter duo incommoda ſanè maxima, & pro tuo pondere graviſsima, poteſtatem populi eſſe regia majorem proximo capite negaſti: quippe, ſi concederes, quærendum regi aliud nomen eſſet, tranſlato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii diſpendium foret, alterum, tuorum crux politicorum. Ad ea ſic à nobis reſponſum eſt, ut primum ſalutis & libertatis noſtræ, deinde etiam, nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio eſſet. Nunc *aliis rationibus evincendum eſſe* ais, *regem à ſibi ſubjectis judicari non poſſe, quarum hæc erit maximè potens & valida, quòd rex parem in ſuo regno non habeat.* Quid ais? non habet rex in ſuo regno parem? quid ergo illi regis Franciæ duodecim vetuſtiſsimi Pares; an fabulæ ſunt & nugæ? an fruſtra & ad ludibrium ſic nominati? Cave iſtam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. Quòd
niſi

niſi revera ſint regis pares, ut nominantur, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in noſtra repub. quod unicum tuâ intereſt, gloſſario illudatur. Age verò, fac planum, non eſſe regi in regno ſuo parem. *Quia*, inquis, *populus Romanus poſt reges exactos, duos conſtituit Conſules, non unum; ut ſi unus peccaret, coërceri à collega poſſet.* Vix fingi quicquam potuit ineptius: cur igitur unus duntaxat Conſulum faſces apud ſe habuit, non uterque, ad alterutrum coërcendum alter datus erat? quid ſi etiam uterque contra rempub. conjuraſſet, an meliore loco res fuiſſet, quam ſi collegam alteri nullum dediſſent? Conſtat autem & ambos Conſules & Magiſtratus omnes obtemperare Senatui ſemper debuiſſe, quoties id è repub. eſſe, patribus & plebi viſum eſt. Illuſtri exemplo eſſe poterunt Decemviri; qui cùm poteſtate conſulari, & ſumma præditi eſſent, eos tamen omnes ſimul, etiam renitentes, patrum authoritas in ordinem coëgit; Conſules etiam nonnullos, antequam magiſtratum depoſuerant, hoſtes judicatos & contra eos ſumpta arma eſſe legimus: hoſtilia enim facientem, eſſe conſulem nemo putabat. Si bellum contra Antonium Conſulem Senatus authoritate eſt geſtum: in quo victus pœnas capitis dediſſet, niſi Octavianus Cæſar regnum affectans evertendæ reipub. conſilium

cum

cum eo iniiſſet. Iam quòd *hoc proprium eſſe* ais *Majeſtatis regalis* , *ut imperium penes unicum ſit* , haud minùs lubricum eſt , & à te quidem ipſo ſtatim refellitur : *Iudices enim Hebræorum & ſinguli*, *& toto vitæ ſpatio imperium obtinebant* ; *Scriptura quoque reges eos vocat* ; *& tamen à Synedrio magno* judicabantur. Ita fit , dum dixiſſe omnia vis videri , ut nihil fere niſi pugnantia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis eſſe dicas , cùm Romanum imperium duo ſimul treſve imperatores habuerunt ; an imperatores tibi , id eſt reges , an optimates , an triumviri videntur fuiſſe ? An verò dices Romanum imperium ſub Antonino & Vero,ſub Diocletiano & Maximiano, ſub Conſtantino & Licinio , non unum imperium fuiſſe ? Iam iſta tua *ſtatuum tria genera* tuiſmet ipſius argutiis periclitantur , ſi reges iſti non fuere : ſi fuere , non eſt ergo proprium imperii regii , ut penes unicum ſit. *Alter* , inquis , *horum ſi delinquat* , *poteſt alter de eo referre ad populum vel ad ſenatum* , *ut accuſetur & condemnetur*. Annon ergo judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert ? Si quid igitur ipſe tribuis tibi , collega opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defenſorem, niſi execrabilis potius eſſes , planè miſerandum ! undiquaque ictibus adeò opportunum,ut ſi forte

per

per luſum deſtinare quis vellet, quovis te loco punctim ferire, vix eſſe credo ubi temerè poſſit aberrare. *Ridiculum* eſſe ſtatuis, *regem in ſe judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non rediculum, ſed optimum tibi oppono imperatorem Trajanum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei inſigne poteſtatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò ſic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, ſi rectè agam, ſin aliter, in me magis, quòd moderatorem omnium vel errare minùs fas ſit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides ut judicem in ſe ſtatuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per ſimulationem & vaniloquentiam fortaſſe dixiſſet; Trajanum autem virum optimum & ſanctiſſimum non id ex animo dixiſſe quod verum, quod jus & fas eſſe ſentiebat, ſceleſtus penè ſit qui arbitretur. Quanto juſtius ergo Senatui, cum viribus ſuperior potuerit non parere, planè ex officii ratione paruit; & jure ſuperiorem eſt faſſus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut ſuſciperes quartum Conſulatum & rogavit & juſſit; imperii verbum hoc non adulationis eſſe obſequio tuo crede:* & paulo pòſt, *hæc nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas.* Quod Trajanus de ſe, idem Senatus de Trajano ſenſit, ſuámque authoritatem revera eſſe ſupremam: nam qui imperatorem jubere

potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cum præfectus Syriæ Caſſius regnum ei eripere conaretur, obtulit ſe in judicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere ſiquidem iis ita videretur. Iam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio exiſtimare & ſtatuere queat, quàm ex ore ipſo regum optimorum. Profectò jure naturali rex quiſque bonus vel ſenatum vel populum habet ſibi ſemper & parem & ſuperiorem: Tyrannus autem cum naturâ infimus omnium ſit, nemo non illi par atque ſuperior exiſtimandus eſt, quicunque viribus plus valet. Quemadmodum enim à vi olim ad leges duce natura deventum eſt, ita ubi leges pro nihilo habentur, neceſſariò, eadem etiam duce, ad vim eſt redeundum. *Hoc ſentire*, inquit Cicero pro Seſtio, *prudentiæ eſt; facere, fortitudinis; & ſentire verò & facere, perfectæ cumulatæque virtutis*. Maneat hoc igitur in natura, nullis paraſitorum artibus concutiendum, rege ſive bono, ſive malo, vel ſenatum vel populum eſſe ſuperiorem. Quod & ipſe confiteris, cum poteſtatem regiam à populo in regem transiiſſe dicis. Quam enim regi poteſtatem dedit, eam natura; ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in ſe habet: Quæ enim cauſæ naturales iſto modo per eminentiam quandam

dam quidvis efficiunt, plus ſemper ſuæ retinent virtutis quàm impertiunt; nec impertiendo ſe exhauriunt. Vides, quo propius ad naturam accedimus, eò evidentiùs poteſtatem populi ſupra regiam eminere. Illud etiam conſtat, populum, modò id ei liberum ſit, poteſtatem regi ſuam ſimpliciter & mancipio nunquam dare, neque naturâ poſſe dare; ſed tantùm ſalutis & libertatis publicæ causâ, quam cum rex procurare deſtiterit, intelligitur populum nihil dediſſe; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipſâ naturâ; quem finem ſi neque natura neque populus aſſequitur, non erit magis ratum quod dedit, quàm pactum quodvis aut fœdus irritum. His rationibus firmiſſimè probatur ſuperiorem rege eſſe populum; unde argumentum hoc tuum *maximè potens & validum*, *non poſſe regem judicari quia parem in ſuo regno non habet*, *nec ſuperiorem*, diluitur. Id enim aſſumis quod nullo modo concedimus. *In populari ſtatu*, inquis, *Magiſtratus à populo poſitus ab eodem ob crimen plecti poteſt*; *In ſtatu Ariſtocratico optimates, ab iis quos habent collegas*, *ſed pro monſtro eſt*, *ut rex in regno ſuo cogatur cauſam capitis dicere*. Quid nunc aliud concludis quàm miſerrimos eſſe omnium & ſtultiſſimos, qui regem ſibi conſtituunt? Sed quamobrem, quæſo, non poterit populus tam re-

 gem

gem punire reum, quàm popularem magiſtratum, aut optimates? An putas omnes populos qui ſub regibus vivunt, amore ſervitutis uſque eò deperiiſſe, ut, liberi cum eſſent, ſervire maluerint, ſéque omnes, ſéque totos in unius dominium viri ſæpe mali, ſæpe ſtulti ita tradere, ut contra dominum, ſi ſors ferat, immaniſſimum nullum in legibus, nullum in natura ipſa præſidium ſalutis, aut perfugium ſibi reliquerunt? cur ergo regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut ſperni ſe eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum univerſum ſe abjicere, ſe deſerere, ſibi deeſſe, ſpem omnem in uno homine; eóque fere vaniſſimo, collocare? cur item jurant reges nihil ſe contra legem facturos? ut diſcant nempe miſeri mortales ſuo maximo malo, ſolis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda conſectaria demonſtrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum ſacramento promiſerit, quæ niſi promiſiſſet, fortaſſe nec ſumptus eſſet, ſi ſtare nolit conventis, à populo judicari non poteſt. Imò ſi ſubditis ſuis juraverit in electione, ſe ſecundùm leges regni juſtitiam adminiſtraturum, & niſi id faciat, eos ſacramento fidelitatis fore ſolutos, & facto ipſo abiturum eſſe poteſtate, à Deo non ab hominibus pœna in fallentem expoſcenda eſt.* Deſcripſi hæc

hæc, non ob elegantiam, ſunt enim incultiſſima, nec quod ampliùs refutationis indigeant, etenim ipſa ſe refutant, ſe explodunt, ſe damnant apertiſſimâ falſitate ſua, atque turpitudine; ſed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi proſpiciant: cum enim alii ſint à rationibus, alii à poculis, alii à voluptatibus, tu iis commodiſsimè ſanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam inſcitus nimiùm es, ſed perfidiæ ſummus arbiter eris. Verùm ut ſummam in te ſtultitiam ſummâ improbitate conjunctam eſſe omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmaſti: *Rex*, inquis, *etſi ſubditis juraverit in electione, ſe ſecundùm leges regnaturum*, & ni faciat, *eos ſacramento fidelitatis ſolutos fore, & ſe facto ipſo abiturum poteſtate*, abdicari tamen aut puniri ab iis non poterit. Quî minus quæſo rex quàm popularis magiſtratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit poteſtatem ſuam ad magiſtratum. An hic igitur in regem? cui regnum in ſe non diutius tradunt, quàm id benè geſſerit. Tam itaq; rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magiſtratus. Nam argumento illo Pancratico omnes in regem tranſlatæ poteſtatis, amplius uti non potes, quod tuis

ipſe machinis imprudens arietaſti. Cognoſcite nunc *aliam potentiſſimam & invictam ejus rationem cur ſubditi regem* judicare nequeant, *qui legibus ſolutus eſt*, *quia leges ſolus rex omnes fert*; quæ cum falſiſsima eſſe jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterùm rex ob delicta quævis privata, utpote ſtuprum, adulterium, & ſimilia, ſi rarò plectitur, non tam juſtitiâ quàm æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus eſſe incipit, tum quidem, quoquo poſſunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas eſſe ſemper credidere. Vnde Marcus Tullius in ſecunda Philippica de Cæſaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, ſed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipſum factum per ſe præclarum atque divinum eſt, tum eſt poſitum ad imitandum.* Quàm hujus tu diſſimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina regia ſunt, ſed privata.* Euge paraſite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruiſti; O quàm lepidè ſimul & paraſitaris, & eâdem operâ lenocinaris! *Rex adulter bene poteſt regnare, & homicida, ideoque vita privari non debet,*

bet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis, ut duplex vindicta de uno crimine ſumeretur. Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magiſtratus, nec optimates, ne duplici pœna afficerentur, ne judex quidem, aut ſenator flagitioſus pœnas capite ullas perſolvere debebit; cum vita enim & ipſi ſuo magiſtratu privarentur. Vt poteſtatem, ſic majeſtatem etiam populo adimere & regem conferre ſtudes; vicariam ſi vis & tranſlatitiam, primariam certè non potes, uti nec poteſtatem. *Crimen*, inquis, *majeſtatis non poteſt committere rex adverſus populum ſuum; poteſt autem populus adverſus regem.* Et tamen rex propter populum duntaxat rex eſt, non populus propter regem. Populus igitur univerſus aut pars major plus ſemper rege debet poſſe: negas, & calculos ponis *plus poteſt quàm ſinguli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Eſto. *Plus quàm dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid ſi alterius dimidiæ pars altera accedat, annon adhuc plus poterit?* Minimè. Progredere; quid aufers abacum, peritiſſime Logiſta, an progreſſionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *annon rex cum optimatibus plus poteſtatis habeat*, quærit; iterum nego, Vertumne, ſi pro optimatibus proceres intelligas; quoniam ac-

cidere poteſt, ut nemo inter eos optimatis nomine ſit dignus: fit etiam ſæpiùs, ut multo plures de plebe ſint, qui virtute & ſapientiâ proceres antecellant; quibus cum pars populi major vel potior accedit, eos univerſi populi inſtar eſſe haud verear dicere. *At ſi plus quam univerſi non poteſt, ergo rex erit tantum ſingulorum, non omnium univerſim ſumptorum*, rectè, niſi ipſi voluerint. Rationes jam ſubducito; comperies te imperitè ſupputando ſortem perdidiſſe. *Dicunt Angli penes populum jus majeſtatis ex origine & natura reſidere, hoc verò eſt omnium ſtatuum everſionem inducere.* Etiamne Ariſtocratiæ, & Democratiæ? Credibile ſanè narras: quid ſi etiam Gynæcocratiæ, ſub quo ſtatu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpuſilli homo animi? ſed hac fruſtra ſperaveris; æquiſſimè enim eſt comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipſe domi tuæ ſervitutem ſervias turpiſſimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet* inquis, *quid nomine populi intelligi velimus*. Permulta ſunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propiùs attingunt, videris ea penitùs neſcire, & præter literulas nihil unquam didiciſſe, ne percipere quidem potuiſſe. Hoc tamen ſcire te putas, nos populi nomine plebem ſolùm intelligere quòd *optimatum conſeſſum abrogavimus.*

mus. At illud eſt ipſum quod demonſtrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuſcunque cives comprehendere; qui unam tantummodò populi curiam ſupremam ſtabilivimus, in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro ſeſe quidem ſolis, ut antea, ſed pro iis municipiis, à quibus electi fuerint, ſuffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cœcam* eam & *brutam, regendi artem non habere, nil plebe ventoſius, vanius, levius, mobilius*; Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe ſunt etiam vera, de media non item; quo ex numero prudentiſſimi fere ſunt viri, & rerum peritiſſimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egeſtas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ ſtudio plerunque avertit. *Plures* nunc eſſe *modos* aſſeris *regum conſtituendorum, qui nihil populo debent hoc nomine*, & imprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium*. At verò ſervæ ſint iſtæ nationes oportet, & ad ſervitutem natæ, quæ talem agnoſcant dominum, cui ſe ſine aſſenſu ſuo hæreditate obveniſſe credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non poſſunt; nec rempubl. habere ullam cenſendæ; quinimmò inter facultates, & poſſeſſiones quaſi heri ſui & herilis filii numerandæ ſunt: nam quod ad jus dominii, quid diſtent à ſervitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis ſibi*

regnum fecit, populum, inquis,*non poteſt autorem agnoſcere imperii prolati vel uſurpati.* At nobis non de victore, ſed de ſubacto rege ſermo nunc eſt; quid victor poſſit, aliàs diſputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patrisfamilias antiquum toties attribuis, ut inde *abſoluta poteſtatis in regibus exemplum* petas, diſſimillimum id eſſe jam ſæpiùs oſtendi: Ariſtoteles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, ſi legiſſes, idem te docuiſſet: ubi ait malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm intereſſe exiſtimant; *regnum enim à familia, non numero ſolùm, ſed ſpecie differre.* Poſtquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnoſci deſitum eſt. Hinc ſcribit Diodorus. l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, ſed iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Iuſtinus, *Principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat; quos ad faſtigium hujus majeſtatis, non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat.* Vnde perſpicuum eſt, in ipſo gentium principio, imperium paternum & hæreditarium virtuti, & populari ſtatim juri ceſſiſſe. Quæ origo imperii regii & ratio & cauſa maximè naturalis eſt. Ob eam enim ipſam cauſam primò homines in unum convenere, non ut unus omnes inſultaret, ſed

ut quocunque alterum lædente, ne lex deeſſet, neve judex inter homines, quo læſus aut defendatur aut ſaltem vindicetur. Diſperſos olim homines & diſpalatos diſertus aliquis, & ſapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè conſilio*, inquis, *ut in congregatos imperium haberet*. Nimbrotum fortaſſe intelligis, qui tyrannorum primus fuiſſe dicitur: vel hæc tua ſolius malitia eſt, quæ in illos olim magnos & excelſi animi viros cadere non potuit, tuum ſolius commentum, à nemine, quod ſciam, ante te traditum; cum utilitatem & ſalutem generis humani, non ſua commoda, ſuumque dominatum reſpexiſſe illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum ſit. Vnum præterire non poſſum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluiſti: ſi *conſulem*, inquis, *in judicium venire oportuiſſet, priuſquam magiſtratu abiſſet, dictator ad hoc creandus fuiſſet*, cum initio dixeris, *ideo collegam ei fuiſſe datum*. Sic tua ſemper inter ſe congruunt, & quid de quaque re dicas, quidve ſcribas, quàm nullius momenti ſit, paginis fere ſingulis declarant. *Sub antiquis regibus Anglo-ſaxonicis plebem*, ais, *ad comitia regni nunquam vocari ſolitam eſſe*. Si quis noſtrorum hoc affirmaſſet, poſſem eum haud multo negotio erroris arguere; tua iſta peregrina affir-

matione res noſtras hallucinante minùs moveor. Et de communi regum jure quæ habuiſti hæc ferè ſunt. Reliqua multa, nam & ſæpiſſimè devius eſſe ſoles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra cauſam poſita ſunt: non enim id operam do, ut tibi par eſſe loquacitate videar.

Cap. VIII.

SI de communi regum jure, Salmaſi, quæ ſentires, ea ſine contumelia cujuſquam protuliſſes, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cum libertate ſcribendi uterere tuâ, neque erat cur quiſquam Anglorum tibi ſuccenſeret, neque in aſſerenda, quam tueris, ſententia minus effeciſſes. Nam ſi hoc & Moſis & Chriſti præceptum eſt, *omnes regibus ſuis tam bonis quàm malis ſubjici ſive Hiſpanos, ſive Gallos, ſive Italos, ſive Germanos, ſive Anglos, ſive Scotos*, quod ſupra (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura noſtra balbutire, eaque velle nobis è cathedra quaſi ſchedulas tuas, & miſcellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc ſatis conſtat non tam tuopte ingenio ad cauſam regiam adjeciſſe te animum, quàm partim pretio, pro ejus, qui te con-

conduxit, copia, maximo, partim ſpe præmii cujuſdam majoris conductum fuiſſe, ut Anglos vicinorum nemini moleſtos, rerum tantummodò ſuarum arbitros libello infami lacerares. Hoc niſi eſſet, quenquamne tanta credibile eſt impudentia eſſe aut inſania, ut longinquus & extraneus immergere ſe gratis in res noſtras, ad partes etiam ſe adjungere non dubitaret? Nam quid tua malùm refert quid rerum Angli inter ſe gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihilne domi habes quod ad te pertinet? Vtinam eadem haberes quæ habuit ille notiſſimus in epigrammate Olus; & fortaſſe habes; dignus profecto es. An uxor tua ſtimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc ſcriberes etiam currentem incitaſſe fertur, ampliores forte in Anglia profeſſiones, & honoraria neſcio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi eſt? At ſcitote fœmina Virque, non eſſe locum in Anglia neque lupo neque Lupi Domino. Vnde mirum non eſt te toties in moloſſos noſtros tantam rabiem effudiſſe. Quin redis ad illuſtres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad conſiſtorium illud regis Chriſtianiſſimi ſacrum; nimis longo intervallo conſiliarius peregrè abes à patria. Verùm illa, quod planè video, neque te deſiderat neque conſilia tua; ne cum

redires quidem paucis abhinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere & ſectari cœpiſſes: ſapit mehercule, ſapit, teque oberrare ſemivirum Gallum cum uxore viro, & refertiſſimis inaniarum ſcriniis facile ſinit; donec ſtipem ſive equiti grammatiſtæ, ſive illuſtri Hippocritico ſatis largam alicubi gentium inveneris; ſi cui fert animus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne ſis, & quanti, jam ſtatim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani ſtatum mixtum eſſe, non merè regium.* Pertendit idem ſub Eduardo VI. Smithus noſter, juris-conſultus idem bonus, & politicus, quem fuiſſe parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de republ. Anglicana ſcripſit; neque id de noſtrâ ſolùm, ſed de omni penè republ. idque ex Ariſtotelis ſententia verum eſſe affirmat; neque aliter ullam rempubl. ſtare poſſe. At enim quaſi piaculum eſſe crederes quicquam dicere ſine repugnantiis, ad priores illas & jam tritiſſimas fœdè revolveris. *Nullam gentem* ais *eſſe nec fuiſſe unquam quæ regis appellatione non intellexerit eam poteſtatem quæ ſolo Deo minor eſt, quæque ſolum Deum judicem haberet*; & tamen paulo pòſt fateris, *nomen regis datum vel olim fuiſſe ejuſmodi poteſtatibus & magiſtratibus qui plenum*

num & liberum jus non haberent, ſed à populi nutu dependens, ut *ſufetes Carthaginienſium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum*, & poſtremò *Aragonenſium*. Satiſne bellè tibi conſtas? Tum quinque monarchiæ ſpecies ex Ariſtotele recenſes, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus eſſe dicis. De qua haud ſemel jam dictum eſt, nullum ejus exemplum vel ab Ariſtotele allatum, vel uſquam extitiſſe: quatuor reliquas, & legitimas, & legibus fuiſſe minores dilucidè oſtendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus ſententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat barbaricum, hoc ſolo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuò non erit rex ſed tyrannus, ſi invito populo regnum retinuerit, eodem teſte Ariſtotele. lib. 5. Idem de tertia regum ſpecie dicendum eſt, quos ille Æſymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certaſque cauſas, quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta ſpecies eorum eſt, qui Heroïcis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultrò à populo delatum erat, ſed legitimum tamen; neque verò hi niſi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni ſpecies

à ty-

à tyrannide ait, quàm quòd illic volente, hîc invito populo regnetur. Quinta denique regni ſpecies, quæ παμβασιλεία dicitur, & eſt cum ſumma poteſtate, quale tu jus regum omnium eſſe vis, à philoſopho planè damnatur, ut neque utile, neque juſtum, neque naturale, niſi ſit ut populus ferre poſſit iſtiuſmodi regnum, iiſque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc tertio politicorum, cuivis obvia ſunt. Verùm tu, credo, ut vel ſemel ingenioſus & floridus eſſe viderere, *has quinque monarchiæ ſpecies quinque zonis* mundi aſſimilare geſtiebas; *Inter duo extrema potentiæ regalis tres aliæ ſpecies interpoſitæ magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent.* Feſtivum caput! quam pulchras nobis ſimilitudines ſemper concinnas! Tu igitur, quò regnum *abſolutæ poteſtatis* ipſe damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ poſt adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede ſphæram illam, quam deſcribis, mirabilem expectamus, in qua duæ ſint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, mortè multari fas non erat.* Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate perculſi, regem ducere ad mortem non eſſe fas

exſti-

exiſtimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quod rex capitali ſupplicio affectus fuerit, ſed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus eſſet. Sic itaque Plutarchus; *primus rex Agis ab ephoris eſt morte multatus*; quibus verbis non quid fas, ſed quid factum ſit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula poſſunt, illos non poſſe eundem ſupplicio ultimo afficere, puerile eſt credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus ſemper fuit*. Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non eſt niſi unus ſit & unicus*. Quod ſi ita eſt, aliquot ſanè quos credebam Angliæ reges fuiſſe, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui conſortes imperii vel filios vel fratres habuere; conſtat Henricum 2dum è ſtirpe Normanica cum filio regnaſſe. *Oſtendant*, inquis, *aliquod regnum ſub unius imperio cui non poteſtas abſoluta adjuncta fuerit, in quibuſdam tamen magis remiſſa, in aliis magis intenta.* Oſtende tu poteſtatem abſolutam remiſſam, aſine; annon abſoluta eſt ſumma? Quomodo ergò ſumma & remiſſa ſimul erit? quoſcunque fateberis reges cum remiſſa poteſtate eſſe, eos non eſſe cum abſoluta facile vincam; inferiores proinde eſſe populo natura libero, qui & ſuus ipſe legiſlator eſt, & poteſtatem re-

regiam vel intendere, vel remittere poteſt. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Veriſimilius eſt, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuiſſe. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & ſtudiis trahuntur*. Deſerti à Romanis, XL circiter annos ſine regibus fuere; *regnum* itaque *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit; fuiſſe autem hæreditarium præcisè nego; quod & regum ſeries, & mos creandi eorum demonſtrat: diſertis enim verbis petuntur populi ſuffragia. Poſtquam enim rex conſuetum juramentum dedit, accedens archiepiſcopus ad quatuor partes exſtructi ſuggeſti, toties rogat populum univerſum his verbis, *conſentire vultis de habendo ipſum regem?* planè ac ſi Romano more dixiſſet, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, ſi regnum jure eſſet hæreditarium; verùm apud reges uſurpatio pro jure ſæpiſsimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus ſcilicet cognomento *conquæſtor* nos ſubjugavit. At ſciunt qui in noſtra hiſtoria peregrini non ſunt, Anglorum opes uno illo prælio Haſtingenſi non adeò attritas fuiſſe, quin bellum facilè inſtaurare potuiſſent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque

jus-

jusjurandum Guilielmo, ſe fidem ei ſervaturos; dat pariter Guilielmus juramentum illis, admotus altari, ſe omnia, quæ par eſt bonum regem, iis eſſe viciſsim præſtiturum. Cum falleret fidem, & rurſus Angli arma caperent, diffiſus ipſe ſuis viribus juravit denuò, tactis Euangeliis, antiquas ſe leges Angliæ obſervaturum. Si poſtea igitur Anglos miſerè afflixit, non id jure belli, ſed jure perjurii fecit. Certum eſt præterea jam multis ab hinc ſeculis victos & victores in unam gentem coaluiſſe; ut jus illud belli, ſi quod unquam fuit, antiquari jam diu neceſſe ſit. Ipſius verba morientis quæ ex libro Cadomenſi fide digniſsimo deſcripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni conſtituo hæredem.* Quâ voce jus illud belli, ſimulque illud hæreditarium, cum ipſo mortuo Guilielmo conclamatum atque ſepultum eſt. Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prædixi fore, eſſe adeptum, ſummus nimirum aulicæ aſtutiæ quæſtor regius & procurator es factus. Vnde hoc quod ſequitur videris ex officio ſcribere, Vir magnifice. *Siquis prædeceſſorum regum factionibus procerum, vel ſeditionibus plebis coactus, aliquid de ſuo jure remiſerit, id non poteſt ſucceſſori obeſſe, quin id iterum ſibi vindicet.* Rectè mones; itaque ſi quo tempore majores noſtri aliquid de jure ſuo

per

per ignaviam amiſere, an id oberit nobis, eorum poſteris? Pro ſe illi quidem ſervitutem ſpondere, ſi vellent, pro nobis certè non poterant; quibus idem ſemper jus erit noſmet liberandi, quod illis erat in ſervitutem ſe cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Britanniæ hodie debeat haberi pro magiſtratu tantum regni, qui autem alia regna in Chriſtianitate obtinent, plenâ & liberâ poteſtate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hoſpes eſſe videris, ad Francogalliam Hotomanni, & Girardum Franciæ Hiſtoricum, de cæteris ad alios, quorum nulli quod ſciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didiciſſe, quàm quæ doces. Cum jure belli tyrannidem regibus Angliæ aſſerere nequiveris, facis jam periculum in jure paraſitico. Edicunt reges ſe regnare *Dei gratiâ*: quid ſi Deos ſe eſſe edixiſſent? te credo flaminem facilè erant habituri; ſic Pontifex Cantuarienſis *Dei providentia* archiepiſcopari præ ſe tulit. Tune iſta fatuitate Papam non vis eſſe regem in Eccleſia, ut regem conſtituere pluſquam Papam in repub. poſſis? At in regni ſtatutis appellatur *rex Dominus noſter*. Mirus tu quidem ſtatutorum noſtrorum nomenculator repentè evaſiſti; neſcis tamen multos dici dominos qui non ſunt; neſcis quàm iniquum ſit ex titulis ho-

norariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum ſtatuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeoque non magis rex Parlamenti eſt dominus, quam equus eſt ſui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur*. Dicam tibi, quia convocatur etiam ſenatus à Conſule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio ſuo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis conſuleret, non de ſuis: aut ſiqua dici ſua poſſunt, de iis poſtremo ſemper loco agi ſolitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non ſuum. Nec verò ignorant, quorum id intereſt ſcire, Parlamentum ſive vocatum, ſive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitus ex lege potuiſſe convenire. At *regis etiam leges nuncupantur*. Sunt iſtæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per ſe poteſt nullam; neque enim ad leges ferendas, ſed ad cuſtodiendas à populo latas conſtitutus erat. Tuque hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet*. Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Vnde Ethelſtanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege veſtrâ* omnia largitus ſum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crea-

crearentur obſtringere ſe ſolebant, ſic populus à rege ſtipulatur. *Concedis juſtas leges quas vulgus elegerit*? reſpondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planéque totum regni ſtatum regiò jure gubernare* ais. Nam neque de bello, neque de pace quod magni ſit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere poteſt. Iurant itaque judices nihil ſe in judiciis exercendis niſi ex lege facturos, etiamſi rex ipſe dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obſignatis aliter imperaret. Hinc ſæpius in noſtro jure rex *infans* dicitur; nec ſua jura aut dignitates, niſi pueri aut pupilli in modum, poſſidere. Spec. Iuſt. c. 4. ſect. 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici ſolitum, *rex non poteſt facere injuriam.* Quod tu hoc modo ſcelerate interpretaris, *non eſt injuria quam facit rex, quia in eo non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam & improbitatem vel hoc ſolo interpretamento quis non perſpiciat? *Capitis eſt imperare,* inquis, *non membrorum, rex Parlamenti caput eſt.* Siccine nugarere, ſi cor tibi ſaperet? erras iterum (ſed quis finis errorum eſt tuorum) in quo regis conſiliarios à Parlamenti ordinibus non diſtinguis; nam neque illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex; in

ple-

plebejum autem ordinem ut quenquam eligeret, id ſibi ne ſumebat quidẽ unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia ſinguli ſuffragiis omnium eligebantur; notiſſima loquor, eoque brevior ſum. *Falſum* autem *eſſe* ais, *quod ſancta Independentia cultores aſſerunt*, *Parlamentum à populo fuiſſe inſtitutum.* Video jam quid ſit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipſe papatum in alvo, quod ajunt, geſtas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus ex lupa gravidus, niſi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat? certè Papa germanus quaſi jam eſſes, ſanctos & ſanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato abſolvis, &, quaſi ſtrato jam hoſte, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm quia Papa nondum per te planè cecidit, dum libri illius tui *de Primatu*, ſecunda & tertia, & fortaſſe quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio prius enecabit, quàm tu Papam eo libro ſubegeris, ſit ſatis interea, quæſo, ad Antipapatum ſaltem aliquem poſſe adſcendere; eſt altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irriſam, ſanctorum in numerum ſeriò retuliſti, Tyrannis regia: ſanctæ ergo Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid deſit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam ſervorum* eris, non Dei, ſed aulæ; quoniam illa Chenaani

maledictio adhæſiſſe tibi ad præcordia videtur. *Beſtiam* appellas *populum.* Quid interim es ipſe? Non enim ſacrum illud conſiſtorium, neque ſanctus ille Lupus te dominum ſuum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, ſicuti es, teterrima ipſe beſtia ſis. Certè libri ſacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Beſtiæ nomine ac ſpecie adumbrare ſoleat. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis; *nulla Parlamenti mentio exſtat.* De vocabulo Gallicano altercari non libet: res ſemper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari ſolitum concedis. Sapientes autem tam ſunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in ſtatuto Mertonenſi, vigeſimo Hen.* 3^tii *comitum & baronum tantùm fit mentio.* Ita te ſemper nomina decipiunt, qui tantum in nominibus ætatem omnem contriviſti; nobis enim ſatis conſtat, & Quinqueportuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo ſeculo baronum nomine appellatos fuiſſe, neque dubium omnino eſt, quin Parlamenti quoſque Senatores quantumvis plebejos, ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejuſdem regis 52. tam nobiles, quàm plebejos fuiſſe convocatos, Marlbrigii ſtatutum, ſicut & reliqua fere ſtatuta omnia diſertis verbis teſtantur: quos etiam plebejos, comitatuum

tuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de ſingulis civitatibus pro toto comitatu venerant*; qui quidem plebejum ordinem conſtituebant, neque erant proceres, aut eſſe poterant:. Tradit etiam liber ſtatutis illis vetuſtior, qui inſcribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe ſola Parlamentum habere, legeſque ferre, quamvis Comites & Epiſcopi non adſint; non itidem licere regi cum comitibus & epiſcopis, ſi plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut epiſcopi conſtituti eſſent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro ſe tantum veniunt; plebeji pro ſuo quiſque municipio. Ex quo iſte ordo univerſi populi nomine adeſſe intelligitur; eoque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omnique ex parte anteponendum eſſe. Sed *judicandi poteſtas*, inquis, *penes domum plebejam nunquam fuit*. Neque penes regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem poteſtatem à populo fluxiſſe, & etiamnum proficiſci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè oſtendit. *Cum omnes poteſtates, imperia, curationes ab univerſo populo proficiſci convenit, tum eas profectò maximè, quæ conſti-*

tuuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & univerſi deligant quem populo maximè conſulturum putent, & unuſquiſque ſtudio & ſuffragio ſuo viam ſibi ad beneficium impetrandum munire poſſit. Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetuſtiorem. Dum in hac luce veritatis & ſapientiæ verſari licebit, fruſtra nobis obſcuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quiſquam exiſtimet, quaſi ego de autoritate & prudentia majorum noſtrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plùs ſanè præſtiterunt, quàm vel illa ſecula, vel illorum ingenium & cultus tuliſſe videatur: & quamvis leges rarò non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ ſibi conſcii, hoc veluti fundamentum legum omnium poſteris tradi voluerunt, quod & noſtri Iuriſperiti omnes agnoſcunt, ut ſi qua lex aut conſuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege ſancita habeatur. Vnde tu, etiamſi edictum fortaſſe aliquod aut ſtatutum in jure noſtro, quo regi tyrannica poteſtas attribuatur, invenire poſſes, id, cum & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium ſit, intelligito, ex generali & primaria iſta lege noſtra quam attuli, reſcindi apud nos & ratum non eſſe; verùm tu jus nul-

lum

lum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi poteſtas primitùs in ipſo populo fuiſſe conſtet, Anglos autem eam ab ſe in regem nullâ lege regiâ unquam tranſtuliſſe, neminem enim judicare aut ſolet aut poteſt rex Angliæ, niſi per leges proviſas jam & approbatas: Fleta l. 1. c. 17. ſequitur eandem adhuc integram atque totam in populo ſitam eſſe; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure poſſe non negabis. At, *regis eſt*, inquis, *de vico municipium, de eo civitatem facere, ergo illos creat qui conſtituunt domum inferiorem.* At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora ſunt; etiam in agris populus eſt populus. Iam Anglicíſmis tuis magnoperè delectamur; *Countie Court, The Turn, Hundreda*; mira nempe docilitate centenos Iacobæos tuos Anglicè numerare didiciſti.

Quis expedivit Salmaſio ſuam Hundredam,
Picamque *docuit noſtra verba conari*?
Magiſter artis venter, & Iacobæi
Centum, exulantis viſcera marſupii regis.
Quòd ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Ipſe Antichriſti qui modò primatum Papæ
Minatus uno eſt diſsipare ſufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos*.

Longam deinde de Comitibus & Baronibus diſſertationem ſubtexis; ut oſtendas regem eſſe eorum omnium creatorem, quod facilè

concedimus, eoque nomine regibus plerunque ſerviebant; ideoque ne gentis liberæ deinceps judices eſſent rectè providimus. *Poteſtatem convocandi parlamentum quoties libet, & quando vult diſſolvendi ex omni temporis memoria penes regem eſſe* affirmas. Tibine igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exſcribenti, an diſertis legum noſtrarum verbis fides habenda ſit, infra videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ parlamento majus imperium habuiſſe alio argumento probatur, eoque invincibili; regis poteſtas perpetua eſt & ordinaria, qua per ſe ſine Parlamento regnum adminiſtrat, Parlamenti extraordinaria eſt authoritas, & ad certas tantum res, nec ſine rege quicquam validi ſtatuere idonea*: Vbinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetua*? Atqui minores multi magiſtratus habent poteſtatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an ſummam ergo habent? ſuprà etiam dixi poteſtatem regi idcirco traditam à populo fuiſſe, ut videret authoritate ſibi commiſſa ne quid contra legem fiat; utque leges cuſtodiret noſtras, non ut nobis imponeret ſuas: regis proinde poteſtatem niſi in regni curiis & per eas, eſſe nullam: imo populi potius ordinaria eſt omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc eſt quòd interrogatus

in

in curiâ reus, *Cui te permittis judicandum*; reſpondet ſemper ex more atque lege, *Deo & populo*, non Deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas quæ re & veritate, ſumma populi poteſtas in illum ſenatum collata eſt, ſi extraordinaria eſt dicenda, id tantùm propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum eſt, ipſi ordines appellantur, non extra ordinem ergo; & ſi non actu, quod ajunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & poteſtates ordinarias jus atque authoritatem; idque ſine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas noſtrorum barbaræ locutiones: cujus ego ſi vacaret, aut operæ pretium eſſet, tot barbariſmos hoc uno libro notare poſſem, quot ſi pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam peſſimo poëtæ; colaphos longè plures. *Prodigium eſſe* ais, *omnibus portentis opinionum monſtroſius, quòd fanatici perſonam regis à poteſtate ejus ſejungant*. Equidem dicta ſingulorum non præſtitero: perſonam autem ſi pro homine vis dici, ſeparari à poteſtate ejus nec abſurdè poſſe Chryſoſtomus haud fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apoſtoli de poteſtatibus ita explanat, ut poteſtatem ibi & rem, non hominem intelligi aſſerat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid

facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitima poteſtate præditum? Tu ſi uno in homine poſſe plures eſſe perſonas, eaſque ab ipſo homine, ſenſu & cogitatione ſeparabiles non intelligis, & ſenſus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni abſolvas, utque erepto Papæ primatu indutum te eſſe exiſtimemus: *Rex*, inquis, *non poſſe peccare intelligitur, quia peccatum ejus pœna non conſequitur.* Quiſquis ergo non punitur, non peccat; non furtum ſed pœna facit furem; Salmaſius Grammaticus non facit ſolœciſmos, quia manum ferulæ ſubduxit; poſt everſum à te Papam ſint iſti ſanè Pontificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ; ſive ſanctæ Tyrannidis, ſive ſanctæ Servitutis Pontifex dici mavis. Congeſta extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Eccleſiæ ſtatum* prætereo: hoc enim habent tui ſimiles, homo contemptiſſime; ut quidque plurima dignum eſt laude, id ſolent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, ſeu potius de jure populi in regem nequid temerè affirmaſſe videar, proferre ex ipſis monumentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò ſatis conſtabit, Anglos ex lege & inſtituto, & more etiam majorum ſuorum, regem nuper judicaviſſe. Poſt Romanorum

rum

rum ex inſula diſceſſum ſui juris Britanni circiter annos 40. ſine regibus fuere; quos primos crearunt, eorum nonnullos, ſupplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contrà quàm tu facis, reprehendit, non quod reges necavere, ſed quod injudicatos, vel ut ejus verbis utar, *non pro veri examinatione.* Vortigernus ob inceſtas cum filia nuptias, teſte Nennio hiſtoricorum noſtrorum poſt Gildam antiquiſsimo, damnatur *à beato Germano, & omni concilio Britonum*, ejuſque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multo hæc poſt Auguſtini obitum geſta ſunt: unde vanitas tua facilè redarguitur, qui ſupra aſſeruiſti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariam docuiſſe, judicari reges poſſe. Circa annum Chriſti 600. Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Epiſcopo in exilium damnatur; quamquam is exilii ſententiam latifundiis quibuſdam eccleſiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam poteſtatem regibus dedere, & de rebus majoribus conſultare omnes ſolebant; ex quibus intelligere eſt, Parlamentum, ſi ſolum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores ſumma authoritate viguiſſe. Et ab iis quidem

Concilium Sapientum paſsim nominatur; ipſis Ethelberti temporibus, quem *decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum conſtituiſſe* memorat Beda; ſic Edwinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum ſapientibus & Senioribus concilio*, novas leges promulgavit; alias Aluredus edidit *ex concilio*, item *prudentiſſimorum*; *atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum obſervationes*. His atque aliis multis hujuſmodi locis luce clarius eſt, delectos etiam ex plebe conciliis maximis interfuiſſe; niſi ſiquis Proceres ſolos ſapientes eſſe arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Speculum Juſticiariorum*, in quo traditur primos Saxones, poſt Britanniam ſubactam, cum reges crearent, ab iis jusjurandum exigere conſueviſſe, ſe, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis ſubjectos fore. cap. 1. ſect. 2. ibidem ait jus eſſe & æquum ut rex ſuos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoſcerent; regnante Aluredo ſancitum legibus fuiſſe, ut ſingulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo ſæpius, ſi opus eſſet, haberetur. Quæ lex cùm peſſimo juris neglectu in deſuetudinem abiiſſet, duabus ſub Edouardo 3tio ſanctionibus renovata eſt. In alio etiam antiquo manuſcripto, qui Modus Parlamenti in-

inſcribitur, hæc legimus; ſi rex Parlamentum prius dimiſerit, quàm ea omnia tranſigantur quorum cauſa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violaſſe cenſebitur. Quomodo enim, quod juratus eſt, juſtas leges concedit, quas populus elegerit, ſi earum eligendi facultatem petenti populo non dat vel rariùs Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Ius autem illud jurandum, quo rex Angliæ ſe obligat, noſtri juriſperiti pro ſanctiſſimâ lege ſemper habuere. Quod autem maximis reipub. periculis remedium inveniri poteſt (qui ſolus convocandi Parlamenti finis erat) ſi conventus ille magnus, & auguſtiſſimus ad regis libitum ſtultiſſimi ſæpe & pervicaciſſimi diſſolvetur? Poſſe à Parlamento abeſſe, procul-dubiò minus eſt, quàm Parlamentum diſſolvere: at rex per leges noſtras illo Modorum libro traditas abeſſe à Parlamento, niſi planè ægrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem niſi inſpecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adverſa regis valetudine teſtimonium perhibere in ſenatu poſſent: ſoléntne ſervi cum domino ſic agere? Contrà verò plebejus ordo, ſine quo Parlamentum haberi non poteſt, etiam à rege convocatus potuit non adeſſe, & ſeceſſione factâ, de rep. malè geſtâ cum rege expoſtulare: quod

& prædictus liber teſtatur. Verùm, quod caput eſt, inter leges Edouardi regis vulgò Confeſſoris, una eſt eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio ſi deſit, *nomen regis in eo non conſtabit*. Hoc quid eſſet, ne non ſatis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum ſubnectit, cui idcirco regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus ſententia oportere, ſignificabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat, quem in regum creatione & pompâ geſtare Comes Palatii ſolebat; *in ſignum*, inquit noſter Matthæus Paris, *quòd & regem ſi oberret, habeat de jure poteſtatem cohibendi:* gladio autem nemo fere niſi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Guilielmus ipſe conquæſtor anno regni quarto ratam habuit: & frequentiſſimo Anglorum Concilio prope Verulamium religioſiſſimè juratus confirmavit: quo facto non ſolùm jus omne belli, ſi quod in nos habuit, ipſe extinxit, ſed etiam hujus legis judicio atque ſententiæ ſe ſubjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem eſt electus. Iurarunt eadem omnes deinceps reges, antequam inſignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noſter juriſcon-

ſul-

ſultus Bractonus. l. 1. c. 8. *Non eſt rex ubi dominatur voluntas & non lex.* Et l. 3. c. 9. *rex eſt dum benè regit, tyrannus dum populum ſibi creditum violenta opprimit dominatione.* Et ibidem, *exercere debet rex poteſtatem juris, ut vicarius & miniſter Dei; poteſtas autem injuriæ diaboli eſt, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli miniſter eſt.* Eadem ferme habet vetuſtus alter juriſconſultus, libri illius author qui Fleta inſcribitur, memor nempe uterque & legis illius Eduardinæ, verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure noſtro primariæ à me ſupra dictæ, qua nihil Dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege poteſt; uti nec tyrannus pro rege, nec miniſter diaboli pro miniſtro Dei. Cùm itaque lex maximè ratio recta ſit, ſiquidem regi, ſiquidem Dei miniſtro obediendum eſt, eâdem prorſus & ratione & lege, tyranno & diaboli miniſtro erit reſiſtendum. Et quoniam de nomine ſæpius quàm de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamſi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen, ut quilibet è vulgo, & poſſe & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta. l. 1. c. 17. *Non debet eſſe rege major quiſquam in exhibitione juris; minimus autem eſſe debet in judicio ſuſcipiendio, ſi peccat*, alii legunt *ſi petat*. Iudicari igitur cum debeat rex noſter, ſive tyranni ſub nomine, ſive regis, quos habeat item judi-

ces legitimos dictu difficile non debet eſſe. Eoſdem conſulere authores haud pejus erit. Bracton. l. 2. c. 16. Fleta. l. 1. c. 17. *In populo regendo rex habet ſuperiores, legem, per quam factus eſt rex, & curiam ſuam, videlicet comites & Barones: comites dicuntur quaſi ſocii regis, & qui habet ſocium, habet magiſtrum; & ideò ſi rex fuerit ſine fræno, id eſt ſine lege, debent ei frænum ponere.* Baronum autem nomine plebejum ordinem comprehendi ſupra oſtendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eoſdem fuiſſe dictos; libri legum noſtrarum antiqui paſſim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur*, inquit *de omnibus regni paribus*. 25. quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id eſt urbium delegati, *quinque municipes: & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contradicendo quàm major comes Angliæ*; & meritò quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio ſuffragia ferunt, iſti pro ſe quiſque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas, & *reſcriptitios*, cum feudales jam nulli ſint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos eſſe, quis non videt? Cum itaque jus noſtrum ſit, ut eſt in illo ſpeculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoſcant & judicent, *ſi quid rex in aliquem popu-*

populi ſui peccaverit, ſi notiſſimum ſit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibuſque curiis injuriarum actionem regi intendere, quanto juſtius eſt, quantoque magis neceſſarium, ſi rex in univerſos peccaverit, ut habeat qui eum non refrænare ſolùm & coërcere, ſed judicare & punire poſſint. Peſſimè enim & ridiculè inſtitutam eſſe eam neceſſe eſt rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum ſit, de maximis nihil in commune proviſum, nihil de ſalute omnium, quo minùs liceat ei univerſos ſine lege perdere, qui ne unum quidem lædere per legem poterat. Comites autem eſſe regis judices, cum oſtenſum ſit neque decere neque expedire, ſequitur judicium illud totum ad plebejum ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius poteſtate ſibi delegatâ præditi ſunt, jure optimo pertinere. Cum enim (ut in noſtro jure ſcriptum eſt, quod ſupra attuli) plebs ſola cum rege ſine comitibus aut epiſcopis parlamentum conſtituat, quia rex cum ſola plebe etiam ante comites aut epiſcopos natos, parlamenta peragere ſolebat, eâdem prorſus ratione plebs ſola ſupremam & ſine rege, & regem ipſum judicandi poteſtatem habebit, quòd etiam ante ullum regem creatum, ipſa univerſi populi nomine concilia & parlamenta peragere, judicare, ferre

leges, ipſa reges creare ſolita erat; non ut populo dominarentur, ſed ut rem populi adminiſtrarent. Quem ſi rex contrà injuriis afficere, & ſervitute opprimere conatus fuerit, ex ipſa legis noſtræ ſententiâ nomen regis in eo non conſtat, rex non eſt; quòd ſi rex non ſit, quid eſt quod ei pares amplius quæramus? Tyrannum enim jam re ipſa ab omnibus bonis judicatum nulli non ſatis pares atque idonei ſunt, qui ſupplicio mactandum eſſe pro tribunali judicent. Hæc cum ita ſint, tot teſtimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propoſitum, eviciſſe arbitror, cum judicare regem penes plebem jure optimo ſit, cúmque plebs regem de repub. déque eccleſia, ſine ſpe ulla ſanitatis, peſſimè meritum ſupplicio ultimo affecerit; rectè atque ordine, exque repub. ſuáque fide, dignitate, legibus deníque patriis feciſſe. Neque poſſum hîc non gratulari mihi de majoribus noſtris, qui non minore prudentia ac libertate, quàm Romani olim, aut Græcorum præſtantiſſimi, hanc rempub. inſtituerunt; neque poterunt illi, ſiquid noſtrarum rerum ſentiunt, non ſibi etiam gratulari de poſteris ſuis; qui tam ſapienter inſtitutam, tanta libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cum redacti penè in ſervitutem eſſent, tam fortiter, támque prudenter vindicarunt.

CAP. IX.

SAtis jam arbitror palàm eſſe, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari poſſe; ſuos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porro? (nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipſis propter quas comitia indici ſolent, proclive*, inquis, *eſt oſtendere regem eſſe ſupra Parlamentum.* Sit ſanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam ſtatim ſenties. *Parlamentum*, inquis, *congregari ſolet ad majoris momenti negotia in quibus regni ſalus & populi verſatur.* Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non ſuas, neque id niſi aſſenſu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud eſt, obſecro, niſi miniſter populi & procurator? cum, ſine ſuffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de ſeipſo decernere poſſit. Quod etiam argumento eſt, officium eſſe regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidem & res populi, non regis, iis comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque aſſenſus honoris cauſa peti ſoleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda ſpectantibus poterat non præbere, pote-

poterat pro illa formula dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad ſalutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorſùs abnuere nullo modo poterat; cum id & contra juramentum regium eſſet, quo veluti lege firmiſſima tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut juſtitiam.* Non negabit rex juſtitiam, negabit ergò juſtas leges? non cuiquam, an ergò omnibus? ne in Curiâ quidem ullâ minori; an ergò in Senatu ſupremo? an verò rex ullus tantum ſibi arrogabit, ut quid juſtum ſit, quid utile, ſe unum univerſo populo ſcire melius exiſtimet? Cum *ad hoc creatus & electus ſit, ut juſtitiam faciat univerſis*, Bracton. l. 3. c. 9. per eas nimirum leges *quas vulgus* elegerit. Vnde illud in archivis noſtris 7. H. 4. Rot. Parl. num. 59. *non eſt ulla regis prærogativa, quæ ex juſtitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recuſantes, Chartam videlicet magnam & hujuſmodi alia, majores noſtri ſæpenumerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas eſſe juriſperiti noſtri ſtatuunt: quandoquidem aſſenſum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque ſponte aſſentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in poteſtate vel Synedrii vel Se-

natus,

natus, vel Concilii ſui æquè fuiſſe, non nos in ſervitutem aſſeris, ſed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio feciſti, quodque faciunt pragmaticorum ſtultiſſimi, ut incauti ſeipſos in lite ſæpiùs contra veniant. At nos ſcilicet fatemur *regem, ubicunque abſit, in Parlamento tamen cenſeri præſentem vi poteſtatis: ergò quodcunque illic agitur à rege ipſo actum intelligi.* Tum quaſi bolum aliquem nactus eſſes aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quod dant*: accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quod ſperabas, inde ſequi *curiam illam non alia potiri poteſtate quàm à rege delegata.* Si enim dicitur, poteſtas regis, quæcunque ea ſit, à Parlamento abeſſe non poteſt, an ſuprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum poteſtas regia videtur, utque minor majore contineri? ſanè ſi Parlamentum poteſt, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibuſvis data revocare atque reſcindere, ſi ipſius regis prærogativas, prout videtur, circumſcribere, ſi proventus ejus annuos & impenſas aulæ, ſi famulitium ipſum, ſi totam denique rem domeſticam regis moderari, ſi vel intimos ejus conſiliarios atque amicos amovere, vel etiam è ſinu abripere ad ſupplicium poteſt, ſi cuivis denique de plebe à rege ad Parlamen-

tum

tum quacunque de re provocatio eſt lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & poſſe fieri, & fuiſſe ſæpiùs facta, cum monumenta publica, tum legum noſtrarum conſultiſſimi teſtantur, neminem eſſe arbitror, modò mens ei ſana ſit, qui Parlamentum ſupra regem eſſe non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod hiſtoriis noſtris teſtatiſſimum eſt, nulla hæreditatis ratione habita, ſæpè, quem ſibi viſum eſt, ſuffragiis liberrimis regem creavit. Vt ſummatim dicam quod res eſt, Parlamentum eſt ſupremum gentis Concilium, ad hoc ipſum à Populo planè libero conſtitutum, & poteſtate plenâ inſtructum, ut de ſummis rebus in commune conſulat; rex ideo erat creatus, ut de conſilio & ſententiâ illorum Ordinum conſulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipſum edicto nuper ſuo publicè declararet, neque enim pro æquitate ſua recuſabat vel externis gentibus actionum ſuarum rationem ultrò ac ſpontè reddere, ecce tibi è gurguſtio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iſte Verna, qui ſummum Angliæ Senatum, jus patrium atque ſuum ſcripto aſſerentem, *deteſtandæ & horribilis impoſturæ* inſimulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, ſe tantæ impudentiæ homuncionem genuiſſe. Sed habes fortaſſe quæ ſalutariter

moni-

monitos nos velis; agedum, auſcultamus. *Quas*, inquis, *leges ſancire poteſt Parlamentum, in quo nec præſulum ordo comparet?* Tune ergo, furioſe, præſules ex eccleſia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque eccleſia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla reſpubl. recipere communem libertatis peſtem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Euangelio, id ex Ariſtotele & Halicarnaſſæo, deinde ex ſtatutis Papiſticis graviſſimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput eſſe Anglicanæ Eccleſiæ, ut epiſcopos compranſores ſuos & neceſſarios nuper factos, quos ipſe Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili ſua parte, ſanctæ Dei eccleſiæ imponat; quorum univerſum ordinem, tanquam religioni Chriſtianæ perniencioſiſſimum, eradicandum eſſe ſtirpitùs, editis antea libris clamosè contenderat. Quis unquam Apoſtata, non dico à ſua, quæ nulla certa eſt, ſed à Chriſtiana doctrina, quam ipſe aſſeruerat, defectione tam fœdâ atque nefariâ deſcivit? *Epiſcopis de medio ſublatis, qui ſub rege, & ex ejus arbitrio de cauſis eccleſiæ cognoſcebant*, quæris *ad quos redibit ea cognitio*. O perditiſſime, verere tandem vel conſcientiam tuam; memineris dum licet, niſi ſi hoc ſerò nimis te moneo, memineris

quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm ſit, ſanctum Dei Spiritum ſic illudere. Subſiſte aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accenſa ira numinis repente corripiat; qui Chriſti gregem, unctoſque Dei minimè tangendos; iis hoſtibus & ſæviſſimis tyrannis obterendos iterum & perſultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: tuque ipſe, neſcio eorumne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos eſſe docuiſti. Quod ſi jus nullum dominandi in eccleſiam eſt epiſcopis, certè multò minùs eſt regibus; quicquid hominum ſtatuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto pluſquàm primoribus Euangelium guſtarunt, eccleſiæ gubernationem divinam eſſe totam ac ſpiritualem, non civilem. *In ſecularibus* autem, quòd ais *ſupremam juriſdictionem habuiſſe regem Angliæ*, id falſum eſſe jura noſtra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, ſed Parlamenti authoritas vel conſtituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare; neque rarò judices contra regem pronuntiare ſolebant; id ſi rex vel interdicto, vel mandato, vel ſcriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, ſed ejuſmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat

terat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona in publicum addicere; poterat neminem ſupplicio punire, niſi in aliquam curiam prius citatum, ubi non rex, ſed conſueti judices ſententias tulere; idque ſæpe, ut ſupra dixi, contra regem. Hinc noſter Bractonus l. 3. c. 9. *regia poteſtas juris eſt, non injuria; & nihil aliud poteſt rex, niſi id ſolum quod de jure poteſt.* Aliud tibi ſuggerunt Cauſidici tui, qui nuper ſolum verterunt; ex ſtatutis nempe quibuſdam haud antiquis ſub Edouardo 4to, Henrico 7timo, Edouardo 6to. promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi poteſtatem ſtatuta illa concedunt, eam à Parlamento conceſſam eſſe omnem & quaſi precariam; quam & eadem authoritas poterat revocare. Cur ſic paſſus es naſuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis poteſtatem ex decretis Parlamenti pendere demonſtratur, eo abſolutam eſſe & ſupremam probare te crederes? Nam & monumenta noſtra ſanctiora teſtantur, reges noſtros non hæreditati, non armis, non ſucceſſioni, ſed populo ſuam omnem poteſtatem debere. Talis poteſtas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo II. à plebejo ordine conceſſa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. num. 108. haud ſecùs atque rex aliquis præſidibus ſuis præfecturas & provincias edicto & diplomate ſolet concedere. Id nempe

literis

literis publicis conſignari diſertè juſſit Communium Domus, *conceſſiſſe ſe regi Richardo, ut tali bonâ libertate* frueretur, *qualem ante eum reges Angliæ habuere*; quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti ſui* ad everſionem legum abuteretur, ab iiſdem orbatus regno eſt. Iidem etiam, quod & eadem rotula teſtatur, in Parlamento edicunt, ſe prudentiâ & moderatione Henrici IV. confiſos, *velle ac jubere ut in eadem magna libertate regia ſit quam ejus progenitores obtinuere*. Illa autem niſi fiduciaria planè fuiſſet, quemadmodum hæc fuit, neceſſe eſt profectò & Parlamenti illius ordines, qui concederent quod ſuum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod ſuum jam erat, conceſſum ab aliis vellent accipere, & ſibi & poſteris injurios nimis fuiſſe: quorum utrumvis credibile non eſt. *Tertia pars*, inquis, *regiæ poteſtatis verſatur circa militiam*; *hanc partem reges Angliæ ſine pari & æmulo tractarunt*. Neque hoc verius quàm cætera quæ perfugarum fide ſcripſiſti. Primùm enim pacis & belli arbitrium penes magnum regni ſenatum ſemper fuiſſe, & hiſtoriæ paſſim noſtræ, & exterorum quotquot res noſtras paulo accuratiùs attigere teſtantur. Sancti etiam Eduardi leges, in quas jurare noſtri reges tenebantur, certiſſimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuiſſe quaſdam poteſtates per provin-*

cias

cias & ſingulos comitatus regni conſtitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* ſolùm, ſed *ad utilitatem regni*. Iſti verò eligebantur *per commune concilium, & per ſingulos comitatus in pleno conventu populari, ſicut & vicecomites eligi debent*. Ex quo facilè perſpicitur, & copias regni & copiarum ductores in poteſtate populi, non regis & antiquitùs fuiſſe, & eſſe oportere: illamque legem æquiſſimam noſtro in regno haud minus valuiſſe, quàm olim in populari Romanorum ſtatu valebat. De qua & M. Tullium audire non ab re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copiæ quæ ubique ſunt, Populi R. ſunt. Neque enim legiones quæ Antonium, Conſulem reliquerunt, Antonii potius quàm reipubl. fuiſſe dicuntur.* Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquæſtor dictus, populo ſic volente ac jubente, juratus confirmavit; ſed & hanc inſuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, caſtella, ſingulis noctibus ita cuſtodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæterique præpoſiti per commune concilium ad utilitatem regni meliùs providebunt*; & lege 62. *ideo caſtella, burgi, civitates ædificatæ ſunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & obſervari debent cum omni liberta-*

te,

te, integritate, & ratione. Quid ergo? cuſtodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non niſi per commune Concilium ejuſdem loci, non cuſtodientur in maximo belli metu contra hoſtes ſive externos ſive inteſtinos per commune concilium totius gentis? ſanè illud niſi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio* denique in iis cuſtodiendis ulla eſſe poterit; neque earum rerum quicquam aſſequemur, quarum causâ fundari primùm urbes & arces lex ipſa dicit. Majores certè noſtri quidvis potiùs regi quàm ſua arma & oppidorum præſidia tradere ſolebant, idem eſſe rati ac ſi libertatem ipſi ſuam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in hiſtoriis noſtris uberrima cum ſint, & jam notiſſima, inſerere huic loco ſupervacaneum eſſet. At *protectionem rex debet ſubditis, quomodo eos protegere poterit, niſi arma viroſque habeat in ſua poteſtate?* At, inquam, habebat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum eſt, non ad civium interitum & regni diſperditionem: quod & Henrici tertii temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in epiſcoporum conventu reſpondit Ruſtando Papæ nuntio & regis procuratori: *omnes eccleſiæ ſunt Domini Papæ, ut omnia principis eſſe dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel*

vel proprietatem, quod ajunt; ad defenſionem, *non ad diſperſionem*: eadem & prædictæ legis Edouardi ſententia erat; quid eſt hoc aliud niſi poteſtate fiduciaria; non abſoluta? qualem cum imperator bellicus fere habeat, id eſt delegatam, non planè propriam, non eò ſegniùs populum, à quo eligitur, ſive domi ſive militiæ defendere ſolet. Fruſtra autem Parlamenta, & impari ſane congreſſu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendiſſent, ſi penes regem ſolùm arma eſſe oportere exiſtimaſſent; nam & leges quamlibet iniquas ipſe dare ſi voluiſſet, fruſtra ſe *charta* quantumvis *magna* contra ferrum defendiſſent. *At quid proderit*, inquis, *Parlamento militiæ magiſterium habere, cum ne teruncium quidem ad eam ſuſtinendam queat, nolente rege, de populo cogere.* Ne ſit ea tibi cura: primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non poſſe ſine rege tributa populo imponere*, à quo & ipſi miſſi ſunt, & cujus cauſam ſuſcipiunt. Deinde non poteſt te fugere tam ſedulum de alienis rebus percontatorem, ſua ſponte populum, vaſis aureis atque argenteis conflatis; magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendiſſe. Ampliſſimos exinde regum noſtrorum annuos reditus recenſes: nil niſi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patrimonio regis maximas largi-*

 tiones

tiones fieri ſolitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad ſuam cauſam perduxere; ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obſtrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injuſto ac violento tam immenſæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorſus eorum, quæ ſpe ingenti devoraveras, perveniſſe audio præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape iſtam Balaame, quam adamaſti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim deſipere; *Erectio ſtandardi*, id eſt, *vexilli ad regem ſolùm pertinet.* Quapropter? quia

—— *Belli ſignum Laurenti Turnus ab arce Extulit.*

Tune verò neſcis, Grammatice, hoc idem cujuſvis imperatoris bellici munus eſſe? At *ait Ariſtoteles, neceſſe eſt regi præſidium adſiſtere, quo leges tueri poſſit*; *ergo oportet regem plus armis poſſe quàm populum univerſum.* Tales homo conſequentias torquere ſolet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli ſunt uſui, niſi ut comedantur ab aſinis: aliud enim eſt præſidium à populo datum, aliud armorum omnium poteſtas, quam Ariſtoles hoc ipſo, quem protuliſti, loco à regibus abjudicat. Oportet, inquit, habeat rex

tan-

tantam circa ſe manum armatorum, *quanta ſingulis vel compluribus fortior ſit, populo verò minor*; εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω. Polit. l.3.c.11. Alioqui ſanè, ſub ſpecie tuendi, poſſit ſtatim & populum & leges ſibi ſubjicere. Hoc autem rex & tyrannus intereſt; rex à ſenatu & populo volente, ac libente, quod ſatis eſt præſidii circa ſe habet contra hoſtes, & ſeditioſos: tyrannus invito ſenatu ac populo, vel hoſtium, vel perditorum civium præſidium ſibi quàm maximum comparare ſtudet, contra ſenatum ipſum & populum. Conceſſit itaque Parlamentum regi, ut alia omnia, ſic *ſtandardi erectionem*; non ut infeſta patriæ ſigna inferret, ſed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hoſtes judicat; ſi ſecus feciſſet, ipſe hoſtis judicandus erat: cùm juxta ipſam S[ti] Edouardi, vel quod ſanctius eſt, ipſam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Vnde in prædicta Philippica, *amittit is omne exercitus & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempubl. oppugnat*. Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decreviſſet; id quod ex ſtatutis pluribus manifeſtum eſt. Idem de vectigalibus & cenſu navali cenſendum; quem imperare civibus ſine ſenatuſconſulto rex non potuit: atque ita

graviſſimi legum noſtrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cum adhuc firmiſſimum erat regium imperium, publicè ſtatuerunt. Sic diu ante eos Forteſcutius Henrici V I. cancellarius juris noſtri conſultiſſimus; rex Angliæ, inquit, neque leges mutare poteſt, neque tributa, nolente populo, imponere, ſed nec probaverit quiſquam ullis teſtimoniis antiquorum *regni Angliæ ſtatum mere* eſſe *regalem*. *Habet rex*, inquit Bractonus, *juriſdictionem ſuper omnes*. Id eſt in curiâ; ubi regis quidem nomine noſtris autem legibus jus redditur. *Omnis ſub rege eſt*; id eſt ſinguli: atque ita ſe explicat ipſe Bractonus locis à me ſupra citatis. Ad eaque reſtant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipſum, credo, Siſyphum delaſſare, ex ſupra dictis abunde reſpondetur. De cætero, ſi quando Parlamenta ſuum regibus bonis obſequium ampliſſimis verbis citra aſſentationem & ſervitutem detulere, id quaſi eodem modo tyrannis delatum eſſet, intelligi, aut populo fraudi eſſe non debet; neque enim juſto obſequio libertas imminuitur. Quod autem ex Edouardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum abſolutum eſt imperium*, id eſt ſi ad ullum regem externum, aut Cæſarem reſpicias; vel, ut Cambdenus ait, *quia in imperii clientela non eſt*: alioqui adjicit uterque imperium hoc conſiſtere non

ex

ex rege ſolo, ſed *ex corpore politico.* Vnde Forteſcutius, Forteſc. de laud. legum Angl. c. 9. *rex*, inquit, *Angliæ* populum gubernat *non mera poteſtate regia, ſed politica; populus enim iis legibus gubernatur quas* ipſe fert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat. Hinc Philippus Cominæus author graviſſimus commentariorum quinto: *inter omnia orbis terræ regna, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ, ubi publicum moderatiùs tractetur, neque ubi regi minùs liceat in populum, quàm in Angliâ.* Poſtremò *ridiculum eſt,* inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante Solem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante Solem extitiſſe, quaſi ridiculum, negas. Ita dum in alienis curioſus eſſe vis, elementa didiciſti. Miraris denique, *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſedentem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare utrum penes regem an penes Parlamentum majeſtas ſit.* Incredulos profectò homines narras, quos tam lucidum argumentum è cœlo ipſo petitum nihil movit. Quod tum cœlum aureum homo ſtoïcus adeò es religioſè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaïci & & Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare:

cum in illo *lucem ante Solem exſtitiſſe* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas eſſe ſupra docueris. Quot Zonas in illo regis aureo & ſerico cœlo obſervaveris, neſcio: hoc ſcio, te Zonam unam centum ſtellis aureis bene temperatam ex illa tua cœleſti contemplatione abſtuliſſe.

CAP. X.

CVm hæc omnis controverſia de jure, ſive generatim regio, ſive ſeparatim regis Angliæ, obſtinatis partium contentionibus, quàm ipſa rei natura difficilior facta ſit, ſpero, qui ſtudium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, jureque gentium, ex inſtitutis denique patriis, copiosè attuliſſe, quæ regem Angliæ judicari poſſe, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cum cæteris, quorum animos aut ſuperſtitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii ſplendoris admiratio ita perſtrinxit, ut nihil in virtute ac libertate vera illuſtre ac ſplendidum videre poſſint, ſive ratione & argumentis agamus, ſive exemplis, fruſtra contendimus. Tu verò, Salmaſi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam abſurdè admodùm facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non deſinas, regem ipſum

ipſum quem defendis, maximè omnium independentem fuiſſe ſtatuis: neque *regnum populo, ſed generi debuiſſe*: deinde quem *capitis cauſam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inauditum periiſſe* quereris. At verò totam cauſæ dictionem ejus, fide ſumma Gallicè editam, inſpicere ſi libet, perſuaſum tibi aliud fortaſſe erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos ampliſſima loquendi facta copia eſſet, non ille quidem eſt ea uſus ad objecta ſibi crimina diluendum, ſed ad judicium illud ac judices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena ſemper reſpondet, eum non eſt injuria, ſi manifeſtus criminum ſit, vel inauditum condemnari. Carolum ſi *mortem* ais *planè egiſſe vitæ reſpondentem*, aſſentior: ſi dicis *piè* & *ſanctè* & *ſecurè* vitam finiiſſe, ſcito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in ſpeciem pietate, ſanctitate, conſtantia in pegmate occubuiſſe: ne animi præſentiæ, quæ in morte quibuſvis è vulgo maleficis permagna ſæpè eſt, nimium tribuas: ſæpè deſperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam ſpeciem & quaſi perſonam induit; ſæpè ſtupor tranquillitatis: videri ſe bonos, intrepidos, innocentes, interdum & ſanctos peſſimi quique non minùs in morte quàm in vita cupiunt; inque ipſa ſcelerum ſuorum capitali pœna ſolent ultimam ſimulationis

ſuæ & fraudum, quàm poſſunt ſpecioſiſſimè, pompam ducere; &, veluti poëtæ aut hiſtriones deterrimi, plauſum in ipſo exitu ambitioſiſſimè captare. Nunc *ad iſtam quaſtionem perveniſſe te* ais, *quâ tractandum eſt quinam fuerint illius regia condemnationis pracipui authores.* Cum de te potiùs inquirendum ſit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæſtionem de rebus noſtris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo ſatis conſtat. Te verò percontantem de rebus noſtris quis demùm docuit? ipſi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vaniſſimum nacti mercede ad maledicendum facile adduxerunt. Data deinde tibi eſt aliqua aut furibundi cujuſpiam ſacellani ſemipapiſtæ, aut ſervientis aulici, de ſtatu rerum ſcriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc iſtæ narrationes confectæ, quas, ſi videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena milleſima pars populi conſenſit.* Quid ergo cæteri, qui ſeſe nolentibus tantum facinus fieri ſunt paſſi? an ſtipites, an trunci hominum, an forte quales illi in ſcena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulaa Britanni?
Non enim veros tu quidem Britannos, ſed pictos neſcio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cum itaque incredi-

bile

bile ſit gentem bellicoſam à tam paucis, iiſque infimis de plebe ſua, ſub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id eſſe falſiſsimum apparet. *Ordo eccleſiaſticus erat ab ipſo ſenatu ejectus.* Eo miſerior itaque tua eſt inſania, necdum enim te ſentis inſanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex eccleſia ejiciendos eſſe, libro longiſſimo ſcribis? *Senatus alter ordo qui in proceribus conſiſtebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, ſtatione ſua dejectus eſt.* Et meritò, à nullo enim municipio miſsi pro ſe tantùm ſedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, ſuo quodam inſtituto refragari in pleriſque conſueverant; erant à rege conſtituti, ejus comites, & famuli, & quaſi umbræ, quo ſamoto, ipſi neceſſe eſt ad plebem, unde orti ſunt, redigerentur. *Vna & deterrima portio Parlamenti poteſtatem ſibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebejus ordo, quod te ſupra docui, non ſolùm Parlamenti pars erat potiſsima, etiam ſub regibus, ſed per ſe ipſe Parlamentum omnibus numeris abſolutum & legitimum, etiam ſine Comitibus, nedum Eccleſiaſticis, conſtituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipſa pars ad ſententiam de regis capite ferenda admiſſa eſt.* Pars illa nempe non admiſſa, quem verbo regem, te hoſtem toties judicaverat, ad eum

L 5 ani-

animis atque coñſiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento miſsi erant legati, idibus Ianuarii 1645. reſcripſerant regi, doloſas inducias & habenda ſecum Londini colloquia petenti, non poſſe ſe eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus juſſu factis reipub. ſatisfeciſſet; deque pace firma atque ſincera iis conditionibus caviſſet, quas ei utriuſque regni Parlamenta & tulerant ſæpius, & latura eſſent: ipſe è contrario poſtulata eorum æquiſsima jam ſepties humillimè oblata reſponſionibus aut ſurdis repudiaverat, aut ambiguis eluſerat. Ordines tandem poſt tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rempub. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundiſsimum ex noſtris diſsidiis fructum capiens, de victoribus etiam ſuis reſtitutus hoſtis inſpiratum ſibi triumphum ageret, decernunt, ſe regis deinceps rationem non habituros, nullas ſe ei poſtulationes amplius eſſe miſſuros, aut ab eo accepturos: poſt hæc tamen decreta reperti ſunt ex ipſo Ordinum numero, qui invictiſſimi exercitus odio, cujus maximis rebus geſtis invidebant, quemque poſt ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & miniſtris aliquot ſeditioſis, quibus miſerè ſerviebant,

viebant, morem gerentes, opportunum ſibi tempus nacti, cum eorum multi, quos à ſe longè diſſentire ſciebant, ad ſedandos Presbyterianorum gliſcentes jam tumultus, miſſi ab ipſo ordine, in provinciis abeſſent, mirâ levitate, ne dicam perfidiâ, decernunt, inveteratum hoſtem, verbotenus duntaxat regem, nulla penè ab eo ſatisfactione prius accepta, aut cautione facta, ad urbem eſſe reducendum; in ſummam dignitatem atque imperium æquè eſſe reſtituendum, ac ſi de repub. præclarè meritus eſſet. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à ſe toties jactato regem præponebant. Quid illi interea qui integri tam peſtifera agitari conſilia videbant? An ideo deeſſe patriæ, ſaluti ſuorum non proſpicere debuerant, eò quòd iſtius mali contagio in ipſorum Ordinem penetraverat? At quis iſtos excluſit malè ſanos? *Exercitus*, inquis, *Anglicanus*, id eſt, non externorum, ſed fortiſsimorum & fidiſſimorum civium; quorum tribuni plerique, Senatores ipſi erant, quos illi boni excluſi patria ipſa excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos eſſe cenſuerant; dum Scoti interim dubiâ jam fide quatuor Angliæ provincias ſuis finibus proximas magnis copiis inſidebant, firmiſsima earum regionum oppida præſidiis tenebant, regem ipſum in cuſtodia habebant: dum ipſi etiam factiones

ſuorum atque tumultus, Parlamento ipſi pluſquam minaces, & in urbe & in agris paſsim fovebant, qui paulò pòſt in bellum non civile ſolùm, ſed & Scoticum illud erupere. Quod ſi privatis etiam conſiliis aut armis ſubvenire reipublicæ laudatiſsimum ſemper fuit, non eſt certè cur exercitus reprehendi poſsit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accerſitus imperata fecit; & regiorum factionem atque tumultum ipſi curiæ ſæpiùs minitantem facilè compeſcuit. In id autem diſcrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nobis opprimi neceſſe eſſet. Stabant ab illis Londinenſium plerique inſtitores atque opifices, & miniſtrorum factioſiſsimi quique; à nobis exercitus magna fide, modeſtia, virtute cognitus. Per hos cum retinere libertatem, rempub. ſalutem liceret, an hæc omnia per ignaviam & ſtultitiam prodenda fuiſſe cenſes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hoſtilem non depoſuerant: omnibus belli renovandi occaſionibus intenti ad urbem ſe receperant. Cum his, quamvis inimiciſsimis, quamvis ſanguinem eorum avidè ſitientibus, Presbyteriani, poſtquam non permitti ſibi in omnes tam civilem quàm eccleſiaſticam dominationem viderunt, clandeſtina conſilia, & prioribus tum dictis tum factis indigniſsima conſociare cœperant:

perant:

perant: eoque acerbitatis proceſſere, ut mallent ſe regi denuò mancipare, quàm fratres ſuos in patrem illam libertatis quam & ipſi ſuo ſibi ſanguine acquiſiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfuſum irâ in ſuperſtites, & concepta jam ultione ardentem rurſus experiri dominum, quàm fratres, & amiciſsimos æquo jure ferre ſibi pares. Soli Independentes qui vocantur, & ad ultimum ſibi conſtare, & ſua uti victoria ſciebant: qui ex rege hoſtem ſe fecerat, eum ex hoſte regem eſſe amplius, ſapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacem idcirco non volebant, ſed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam ſervitutem prudentes metuebant. Exercitum autem noſtrum quo fuſius infamare poſsis, narrationem quandam rerum noſtrarum inconditam & ſtrigoſam exordiris: in qua tametſi multa falſa, multa frivola reperio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda eſſent, huic tamen alteram ex adverſo narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et ſanè ſunt ejuſmodi res iſtæ, ut niſi juſta hiſtoria dici pro dignitate nequeant: Melius itaque puto, quod de Carthagine Salluſtius, ſilere tantis de rebus, quàm parum dicere: neque committam ut non ſolùm

virorum illuſtrium, ſed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum ſerie mirabili ſæpiſsimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ argumenti habere ſpeciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quod ais *ſolenni conventione promiſiſſe, ſe regis majeſtatem conſervaturos*, omittis quibus id conditionibus promiſere; ſi ſalvâ nimirum religione & libertate id fieri poſſet: quibus utriſque ad extremum uſque ſpiritum iniquus adeò & inſidioſus rex iſte erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram eſſe facile appareret. Sed redis jam ad illos regii ſupplicii authores. *Si res ipſa ponderibus ſuis & momentis rectè æſtimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progreſſus gloriam Presbyteriani ſibi poſſent vindicare.* Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentiæ & fidelitatis opinionem veſtræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantoperè videremini? Vos iſto regis actore verboſiſsimo, accuſatore veſtro, *pluſquam dimidium itineris confeciſtis*; *vos ad quartum actum & ultra in dramate hoc deſultando frigultientes ſpectati eſtis*; vos *meritò regis occiſi crimine notari debetis; ut qui viam ad ipſum occidendum muniiſtis*; vos *nefariam illam ſecurim cervicibus ejus infliχiſtis,*

*xiſtis,non alii.*Væ vobis imprimis,ſi unquam ſtirps Caroli regnum poſthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite,cudetur hæc faba. Sed Deo vota perſolvite, fratres diligite liberatores veſtros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere. Poſtulamini vos item, quòd *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti eſtis,quod voces contumelioſas regi illis ipſis libellis quos nomine Senatus regi porrexiſtis, inſertas publicaſtis*; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium, Maji 26. 1642. apertè quid ſenſiſtis de regis authoritate aliquot perduellionem ſpirantibus & inſanis poſitionibus faſſi eſtis.Hullæ oppidi portas* Hothamus, *tali mandato à ſenatu accepto, venienti regi occluſit*; vos *quid rex pati poſſet, hoc primo rebellionis experimento cognoſcere concupiviſtis.* Quid hoc dici potuit accommodatius ad conciliandos inter ſe Anglorum animos, atque à rege penitus abalienandos? cum intelligere hinc poſſint, ſi rex revertatur, ſe non ſolùm regis mortem, ſed etiam petitiones quondam ſuas, & frequentiſsimi Parlamenti acta de liturgia & epiſcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunque ſummo populi conſenſu ac plauſu ſancita ſunt, tanquam ſeditioſas atque *inſanas Presbyterianorum poſitiones* luituros. Sed

repente mutat animum homo leviſsimus; & quod modo *rem ipſam rectè æſtimanti* ſibi videbatur ſolis Presbyterianis deberi, id nunc *rem* eandem *ab alto revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi aperta atque armis contra regem graſſatos eſſe*, eumque ab iis *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium eſſe ſcribit. O hominis fidem & conſtantiam! quid aliam jam opus eſt narrationem comparare contra tuam, quæ ipſa ſibi tam turpiter decoxit? Verùm de te ſiquis dubitat, albuſne an ater homo ſis, tua legat quæ ſequuntur. *Tempus eſt*, inquis, *pandere unde & quando proruperit inimica regibus ſecta: belli iſti ſanè Puritani ſub regno Eliſabethæ prodire tenebris Orci, & Eccleſiam inde turbare primum cœperunt, imo remp. ipſam: non enim ſunt minores reip. peſtes quàm eccleſiæ.* Nunc te verè Balamum vox ipſa ſonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi inſciens atq; invitus benedixiſti. Hoc enim tota Anglia notiſsimum eſt, ſi qui ad exemplum eccleſiarũ vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quaſque reformatiores eſſe judicabant, puriorem cultus divini rationem ſequi ſtudebant, quàm penè omnem Epiſcopi noſtri cæremoniis & ſuperſtitionibus contaminaverant ſi qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ in-

integritate cæteris præſtabant, eos ab Epiſcoporum fautoribus Puritanos fuiſſe nominatos. Hi ſunt quorum doctrinam regibus inimicam eſſe clamitas; neque hi ſolum, nam *plerique reformatorum*, inquis, *qui in alios diſciplinæ ejus articulos non jurarunt, hunc tamen unum videntur approbaſſe, qui regiæ adverſatur dominationi.* Ita Independentes, dum graviſſimè inſectaris, laudas; qui eos ab integerrima Chriſtianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentium eſſe propriam ubique aſſeris, eam nunc *reformatorum pleroſque approbaſſe* confiteris; eò uſque demùm audaciæ, impietatis, apoſtaſiæ provectus es, ut etiam Epiſcopos, quos tanquam peſtes & Antichriſtos ex Eccleſia radicitùs evellendos, atque exterminandos eſſe nuper docuiſti, eos nunc *à rege tuendos fuiſſe* affirmas, ne quid *Sacramento* ſcilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nihil eſt ulterius jam ſceleris aut infamiæ quò poſſis procedere, quàm, quòd ſolum ſupereſt, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos ais *omnes ſectas & hæreſes tolerare*, id noli accuſare; quandiu te impium, qui Chriſtianorum ſanctiſſimos, & pleroſque etiam reformatos tibi adverſos *è tenebris orci prodire* audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apoſtatam eccleſia tamen

men toleret. Tuas autem exinde ſycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem inſumis,& quæ monſtroſa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omittam? cum neque ad cauſam hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè ſint quæ riſum potiùs aut contemptum cujuſvis quàm refutationem mereantur.

CAP. XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Sálmaſi, quamvis nullo cum pudore, cum aliqua tamen conſcientia futilitatis tuæ accedere. Cum enim hoc loco perquirendum tibi propoſueris *quâ authoritate* pronuntiatum de rege fuerit, ſubjungis quod à te nemo expectabat, *fruſtra id quæri*; ſcilicet *quæſtioni huic vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere.* Cum igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac cauſa ſuſcipienda compertus, tam ſis nunc etiam loquacitatis tibi conſcius, eò à me brevius reſponſum feres. Quærenti jam tibi *quâ authoritate* ordo plebejus vel judicavit ipſe regem, vel aliis id judicium delegavit, reſpondeo ſupremâ: ſupremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta ſunt, cum te ſuprà, hac ipſa de re gnaviter

viter

viter ineptientem redarguerem. Quòd ſi tibi ſaltem crederes, poſſe te ullo tempore quod ſatis eſt dicere, non eadem toties cantare odioſiſſimè Toleres. Aliis autem delegare ſuam judicandi poteſtatem ordo plebejus eadem ſanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipſe omnem poteſtatem à populo accepit, eandem aliis delegare potuiſſe dicis. Vnde in illa ſolenni conventione, quam nobis objeciſti, cum Angliæ tum Scotiæ ſummi ordines religiosè profitentur ac ſpondent, ea ſe ſupplicia de perduellibus eſſe ſumpturos, *quibus utriuſque genti poteſtas judiciaria ſuprema, aut qui ab ea delegatam poteſtatem accepturi erant*, plectendos judicarent. Audis hìc utriuſque gentis Senatum unâ voce teſtantem ſe poſſe ſuam authoritatem judiciariam, quam *ſupremam* ipſi vocant aliis delegare: vanam ergò & frivolam de iſta poteſtatis delegatione controverſiam moves. At *cum his*, inquis, *judicibus è domo inferiori ſelectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus militaribus ſumpti*; *nunquam autem militum fuit civem judicare*. Pauciſſimis te retundam; non enim de cive nunc, ſed de hoſte memineris nos loqui: quem ſi imperator bellicus cum tribunis militaribus ſuis, bello captum, & è veſtigio, ſi ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præter jus belli aut mo-

mis in ipſo curſu deſeruit. Pars hæc ſervitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat; pars altera tamen libertatem poſcebat, pacem non niſi firmam atque honeſtam. Quid hîc ageret Senatus? partem hanc ſanam, & ſibi & patriæ fidelem defenderet, an deſertricem illam ſequeretur? Scio quid agere oportuiſſe dices; non enim Eurylochus, ſed Elpenor es, id eſt vile animal Circéum, porcus immundus, turpiſſima ſervitute etiam ſub fœmina aſſuetus; unde nullum guſtum virtutis, & quæ ex ea naſcitur, libertatis habes; omnes eſſe ſervos cupis, quòd nihil in tuo pectore generoſum aut librum ſentis, nihil non ignobile atque ſervile aut loqueris aut ſpiras. Injicis porrò ſcrupulum quòd *& Scotiæ rex erat, de quo ſtatuimus*, quaſi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Vt hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo ſaltem facetè dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *ſunt voculæ iiſdem ac totidem elementis conſtantes, ſolo literarum ſitu differentes, ſed immane quantum ſignificatione differentes, Vis, & Ius.* Minimè profectò mirum eſt, te trium literarum hominem tam ſcitam ex tribus literis argutiolam exculpere potuiſſe, hoc magis mirandum eſt quod toto libro aſſeris, duas res tam inter ſe cæteroqui *differentes*, in regibus

unum

unum atque idem eſſe. Quæ enim vis eſt unquam à regibus facta, quam non jus regium tu eſſe affirmaſti? Hæc ſunt quæ novem paginis benè longis reſponſione digna animadvertere potui; cætera ſunt ea, quæ aut identidem repetita haud ſemel refutavimus, aut ad hanc cauſam diſceptandam nullum habent momentum. Itaque ſolito nunc brevior ſi ſum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc ſummo tædio langueſcere non patior, ſed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam caſſæ atque inani, imputandum erit.

CAP. XII.

VEllem equidem, Salmaſi, ne cui forte videar in regem Carolum, ſuo fato atque ſupplicio defunctum, iniquior eſſe aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis conſultius fuiſſet, ſilentio præteriiſſes. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis præfidenter & verboſè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantius potuiſſe, quàm ut deterrimam cauſæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reſervares; quæ, cum vera & atrociſſima oſtendero fuiſſe, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque invi-

ſam

ſam, & tui defenſoris odium quàm maximum in animis legentium noviſſimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accuſationis fieri poſſunt*; *una in reprehenſione vitæ verſatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapſam facilè tacebo: quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, ſi tantùm privatus feciſſet? poſtquam voluit rex eſſe, ut nec ſibi vivere, ita ne peccare quidem ſibi ſolùm potuit. Primùm enim exemplo ſuis vehementiſſimè nocuit ſecundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam ſuſceperat gubernandam, ſubduxit; poſtremò immenſas opes, innumerabilem pecuniam non ſuam, ſed publicam luxu domeſtico dilapidavit. Itaq; domi rex malus primùm eſſe cœpit. Verum ad ea potius crimina *quæ malè regnando commiſiſſe arguitur tranſeamus*. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuiſſe judicatum. Id non injuriâ factum demonſtrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, ſed ex Ariſtotelis doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus eſt qui ſuam duntaxat, non populi utilitatem ſpectat. Ita Ariſtoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suane commoda an populi ſpectarit

ctarit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodò perſtringam, teſtimonio erunt. Cum aulæ ſumptibus patrimonium & proventus regii non ſufficerent, imponit graviſſima populo tributa; iiſque abſumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, ſed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret; vel una in domo diſſiparet. Hunc in modum ſine lege cum pervolaret omnia, quod unicum ſciebat ſibi fræno fore, Parlamentum aut funditùs abolere, aut convocatum haud ſæpius quàm id ſuis rationibus conduceret, ſibi ſoli reddere obnoxium conatus eſt. Quo fræno ſibi detracto, aliud ipſe populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, pérque oppida quaſi in præſidiis, cum bellum eſſet nullum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod ſupra per occaſionem abs te datam oſtendi (quanquam tu Carolum Neroni crudeliſſimo conferri indignaris) Neroni perquàm ſimilis erat: nam & Senatum ille è repub. ſe ſublaturum perſæpe erat minatus. Interea conſcientiis religioſorum hominum ſupra modum gravis, ad cæremonias quoſdam & ſuperſtitioſos cultus, quos è medio papiſmo in eccleſiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio

aut

cere multabat; Scotos bis eam ob cauſam bello adortus eſt. Huc uſque ſimplici ſaltem vice nomen tyranni commeruiſſe videatur. Nunc cur adjectum in accuſatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento ſæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmaſſet, ſe nihil contra rempub. moliri, eodem ipſo tempore aut papiſtarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm miſſis, arma, equos, auxilium diſertè contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio ſollicitabat; illis Vrbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas promiſit, ſi ſibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare ſuam operam vellent. Cum hæc non ſuccederent, cuidam Dillonio perduelli dat ſecretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus inſulæ colonos repente armis adoriri. Hæc fere proditionum ejus monumenta ſunt, non vanis rumoribus collecta, ſed ipſis literis ipſius manu ſubſcriptis atque ſignatis comperta. Homicidam denique fuiſſe, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in ſumma pace nihil tale metuentium exquiſitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus

regnis bellum civile conflarit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectenſi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palàm in ſe ſuſcepit, eóque omni Parlamentum notiſſima confeſſione ſuâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & homicidia judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neque in illo *ſolenni fœdere*, neque poſtea cum de ditius eſſet, vel *à Presbyterianis* vel ab *Independentibus* ſic judicatus eſt, ſed potius *ut regem decuit accipi*; *omni reverentia eſt exceptus?* Vel hoc ſolo argumento perſuaderi cuivis intelligenti queat, non niſi ſerò tandem, & poſtquam omnia ſuſtinuerant, omnia tentaverant, omnia perpeſſi erant, deliberatum Ordinibus fuiſſe regem abjicere. Tu id ſolus malitiosè nimis in invidiam rapis, quod ſummam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationem, faſtúſque regii tolerantiam nimis fortaſſe longam apud omnes bonos teſtabitur. At *menſe Auguſto qui præceſſit ejus ſupplicium, domus Communium quæ ſola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, ſcripſit literas ad Scotos, quibus teſtabatur nunquam ſibi in animo fuiſſe mutare ſtatum qui huc uſque in Anglia obtinuerat ſub rege, domo dominorum & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda ſit. Qui

ſuam

ſuam diſſimulare doctrinam non ſolent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam ſibi in animo fuiſſe ſtatum regni mutare.* Quod ſi id poſtmodùm in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis eſſe videbatur, id potiſſimum ſequi? præſertim cum Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut juſtiſſimis eorum poſtulatis, quæque ſemper eadem ab initio obtulerant, aſſentiretur. Quas initio de religione, quas de jure ſuo ſententias perverſiſſimas tuebatur; nobíſque adeò calamitoſas, in iiſdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid eſt aſſenſus, id & invitè facere, & quamprimùm ſui juris foret, pro nihilo ſe habiturum haud obſcuris indiciis ſignificabat: idem apertè filius, abducta ſecum per eos dies claſſis parte, ſcripto, idem ipſe per literas ad ſuos quoſdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hoſtibus immaniſſimis, reclamante Parlamento, fœdis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni ſtudio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita reſpub. erat, quò ſe verterent? an commiſſam ſibi noſtram omnium ſalutem in manus hoſti acer-

biſſimo traderent? An alterum belli propè internecim ſeptennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipſo illo fœdere ſolenni anteponerent; quæ quidem ſtante rege conſtare non poſſe, tardiùs illi quidem quàm oportuit, ſed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum eſſe debet, ex re natâ quàm optimè reipub. conſulere; neque ita ſe prioribus addicere ſententiis, ut religio ſit in poſterum, etiamſi Deus dederit, vel ſibi, vel reipub. plus ſapere. At *Scoti non idem ſentiunt, quinimo ad filium Carolum ſcribentes, ſacratiſſimum regem appellant parentem ejus, & ſacerrimum facinus quo necatus eſt*. Cave plura de Scotis, quos non noviſti, nos novimus, cum eundem regem *ſacerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus necaretur *ſacratiſſimum* appellarent. Nunc regi quam dicam ſcripſimus, quaſi parùm commodè ſcriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos*, quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat*: tum quis tyrannus ſit grammaticè & gloſſematicè etiam

iam doces. Aufer nugas iſtas literator, quas una Ariſtotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuâ nihil intereſt præter nomina intelligere, poſſe citra proditionem & homicidium ſtare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere ſi procuraverit ſeditionem contra ſe i vel populum ſuum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læſæ Majeſtatis reum eſſe, ſi malum regem tollat, aut unquam fuiſſe, cum ſæpius olim ſuſtulerit: poſſe autem regem ſuam majeſtatem lædere atque minuere, imò amittere, clarâ voce teſtantur. Quod enim in illa lege S[ti] Edouardi legitur, *nomen regis perdere*, nihil aliud eſt quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illuſtrandæ rei cauſa eodem loco lex ipſa ponit. Committi autem ſummam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non eſt apud nos juriſperitus qui inficias ire poſſit. Provoco ad ipſum, quem profers Glanvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel ſeditionem regni, crimen proditionis eſſe.* Sic illa machinatio quâ Papiſtæ quidam Parlamenti curiam cum ipſis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras disjicere parabant, non in regem ſolùm, ſed in Parlamentum & regnum, ab ipſo Iacobo

& utraque ordinum domo *ſumma proditio* judicata eſt. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè poſſem, ſtatuta noſtra allegare? cum ridiculum planè ſit & ratione ipſa abhorrens, committi perduellionem in regem poſſe, in populum non poſſe, propter quem & cujus gratiâ, cujus, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex eſt id quod eſt. Fruſtra igitur tot ſtatuta noſtra deblateras, fruſtra in vetuſtis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas ſemper valuit; cujus etiam ſolius eſt, quid ſit perduellio, quid læſa majeſtas interpretari: quam majeſtatem nunquam ſic à populo in regem transiiſſe, ut non multo celſior atque auguſtior in Parlamento conſpiciatur, jam ſæpiùs oſtendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura noſtra interpetantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot epiſcopi, doctores, jurisconſulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiſcum ex Anglia aufugiſſe prædicatis, adeóne ex veſtrûm numero nullus cauſam regiam atque ſuam defendere ſatis ſtrenuè ſatíſque latinè ſciebat, gentibúſque exteris dijudicandam exponere, ut cerebroſus iſte & crumenipeta Gallus mercede accerſendus in partes neceſſariò eſſet, qui regis inopis, tot doctorum & ſacerdotum infantiâ ſtipati,

pati, patrocinium ſuſciperet? magnâ, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidiſſe causâ omnes exiſtimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute ſuſtinere valuiſtis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, ſi tute modò ad te rediiſti; nam ſtertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria neſcio quid ab re ſomniantem offendo; tum ſtatim negas *cadere in regem ſuæ mentis compotem*, *ut populum ſeditionibus diſtrahat, exercitus ſuos hoſtibus debellandos tradat*, *ut factiones contra ſe ſuſcitet*. Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipſe fecerit, dubitare non potes, præſertim Stoïcus, quin ut omnes improbi, ſic omnes quoque tyranni prorſus inſaniant. Flaccum audi:

Quem mala ſtultitia, & quæcunque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex
Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. ——

Si igitur inſani cujuſpiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eo priùs amovere quàm inſaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui vaſſalli ipſius & ſubjecti fuere.*

 Pri-

Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi ſimus, nullum barbarum morem fraudi nobis eſſe patiemur; fac deinde *vaſallos* fuiſſe nos regis, ne ſic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnis ea ſubjectio, ut ipſæ leges noſtræ loquuntur, *honeſto & utili* definita eſt. Leg. Hen. 1. c. 55. Fidem eam eſſe *mutuam* juriſconſulti omnes tradunt, ſi dominus *ligeam*, quod ajunt, *defenſionem* præſtiterit: ſin è contrario nimiùm ſævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *diſſolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem.* Hæc ipſa Bractoni verba & Fletæ ſunt. Vnde vaſſallum eſt ubi lex ipſa in dominum armat; eumque ſingulari certamine à vaſſallo, ſi acciderit, interimendum tradit. Idem ſi univerſæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm ſervorum erit Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim juſtè factis excuſare contendis. De laniena Hibernienſi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Baſilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclaſtem. *Captam Rupellam*, proditos Rupellenſes, *oſtentatam potiùs quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur necne meritò, non habeo dicere; ſatis ſuperque ab eo peccatum eſt domi, ne externa perſequi curem: omnes interim eccleſias proteſtan-

ſtantium , quotquot ullo tempore ſe contra reges religionis hoſtes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno ſuo ſibi illatam quanti interſit ad diſciplinam eccleſiaſticam, ſuamque tuendam integritatem, non negligere, ſecum ipſi cogitent: nos etiam Anglos ea expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, niſi extincto priùs militari civium robore ac flore, cogitata perficere ſe poſſe arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jurejurando à regibus regnum capeſſentibus dari ſolito verba quædam ejus juſſu eraſa fuerint, antequam juraſſet. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio eſſe major? quid illi ſanctius poſt ſacratiſſima religionis myſteria illo jurejurando eſſe debuit? Quis quæſo ſceleratior, iſne qui in legem peccat, an qui ſecum legem ipſam ut peccare faciat dat operam? aut denique ipſam legem tollit ne peccaſſe videatur? Agedum, jus hoc religioſiſſimè jurandum rex iſte violavit; ſed ne palàm tamen violaſſe videretur, turpiſſimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejeraſſe diceretur, jus ipſum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit

ſperari, niſi injuſtiſſimè, verſutiſſimè, atque infeliciſſimè regnaturum eſſe eum, qui ab injuria tam deteſtanda auſpicatus regnum eſt; juſque illud primum adulterare auderet, quod ſolum impedimento ſibi fore, ne jura omnia perverteret, putabat. At enim *Sacramentum* illud, ſic enim defendis, *non magis obligare reges poteſt*, *quàm leges*; *legibus autem ſe devinciri velle præ ſe ferunt*, *& ſecundùm eas vivere, cum tamen revera iis ſoluti ſint.* Quemquamne tam ſacrilego, tamque inceſto ore eſſe, ut ſacramentum religioſiſſimum tactis Euangeliis datum, quaſi per ſe leviculum ſolvi ſine cauſa poſſe aſſerat? Te verò, ſcelus atque portentum, ipſe Carolus redarguit; qui cum ſacramentum illud non eſſe per ſe leve quidpiam exiſtimaret, idcircò ejus religionem aut ſubterfugere, aut falláciâ quâvis eludere ſatius duxit, quàm apertè violare, & corruptor jusjurandi hujus & falſarius eſſe maluit, quàm manifeſtè perjurus. At verò *jurat quidem rex populo ſuo*, *ut populus viciſſim regi*, *ſed populus jurat regi fidelitatem*, *non populo rex*. Lepidum ſanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque ſpondet ſe quidpiam fideliter præſtiturum, fidem ſuam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex ſanè omnis quoad præſtanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obſequium*, & *obedientiam populo*

jurat

jurat. Hic ad Guilielmum Conquæſtorem recurris, qui ipſe, non quod ſibi collibitum erat, ſed quod populus ab eo & magnates poſtulabant, id omne haud ſemel jurare eſt coactus ſe præſtiturum. Quòd, ſi multi reges *coronam* ſolenni ritu non *accipiunt*, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo reſponderi poteſt; cujus pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam cauſam ſolutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi ſolùm, ſed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus eſt, & quidem eatenus tantùm regi, quoad is leges obſervaret, *quas vulgus*, id eſt, communitas ſive plebejus ordo *elegerit*. Stultior enim ſit, qui legum noſtrarum loquelam ad puriorem ſemper latinitatem exigere velit. Hanc clauſulam, *quas Vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, *ſine regis aſſenſu nullas leges vulgus elegerit*; eoque nomine duo ſtatuta citas, unum Anni xxxvii. Hen. vi. *c.* xv. alterum *decimo tertio*, Edouardi iv. *c.* viii. Tantùm autem abeſt quo minùs eorum alterutrum in libro ſtatutorum uſquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iſte neque ille ullum omninò ſtatutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, ſtatuta tibi dictantium, eluſus querere; dum alii tuam admirantur im-

pudentiam ſimul & vanitatem; quem non pudebat iis in libris verſatiſſimum videri velle, quos inſpexiſſe nunquam, ne vidiſſe quidem tam facilè argueris. Clauſulam autem iſtam jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam* audes dicere, *regis*, inquis, *defenſores fieri poſſe ajunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, *ſed in deſuetudinem abiiſſe, quòd commodam ſignificationem non haberet*. Verùm ob id ipſum majores noſtri illam clauſulam in hoc regis jurejurando poſuere, ut ſignificationem tyrannidi ſemper non commodam haberet. In deſuetudinem autem ſi abierat, quod tamen falſiſſimum eſt, quis neget multo meliori jure revocandam fuiſſe? fruſtra, ſi te audiam: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus eſt*, *cæremonialis eſt tantùm*. Atqui rex, cum epiſcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere ſibi cauſatus eſt. Atque ita ſacramentum illud ſanctiſſimum, quoties ex uſu eſt regis, vel ſolidum quiddam & firmum erit, vel inane tantùm & *cæremoniale*. Quod ego vos obteſtor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem eſtis regem habituri, ſi redierit, vobiſcum reputetis: non enim in mentem veniſſet unquam huic Grammatico ſceleroſo & extraneo de jure regis Anglorum velle ſcribere, aut poſſe, niſi Carolus ille extorris,

diſci-

diſciplina patria imbutus, unaque illi monitores ejus profligatiſsimi, quid hac de re ſcribi vellent omni ſtudio ſuggeſsiſſent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem inſimulari poſſe*, vel ob hoc ſolum, quòd *ſine aſſenſu regis declaravit omnes eſſe proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ ſumpſerunt*; *vaſſalum ſcilicet regis eſſe Parlamentum*; jusjurandum verò regium *cæremoniale tantùm* eſſe, quidni *vaſſallum* etiam? Ita neque legum ulla ſanctitas, neque ſacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit ad cohibendam à vita atque fortunis veſtrûm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita inſtitutus à pueritia eſt, ut leges & religionem, ipſam denique fidem vaſſallari ſibi, & ſervire ſuis libitis arbitretur debere. Quanto præſtabilius eſſet, vobiſque dignius ſi opes, ſi libertatem, ſi pacem, ſi imperium vultis, à virtute, induſtria, prudentia, fortitudine veſtra indubitanter petere hæc omnia, quàm ſub regio dominatu incaſsùm ſperare? Certè qui ſine rege ac domino parari hæc poſſe non putant, dici non poteſt, quàm abjectè, quàm non honeſtè, non dico quàm indignè, de ſe ipſi ſtatuant: quid enim aliud niſi ſe inertes, imbecillos, mentis inopes, atque conſilii, corpore atque animo ad ſervitium natos, fatentur eſſe? Et ſervitus quidem omnis
ho-

homini ingenuo turpis eſt; vobis autem poſt libertatem Deo vindice; veſtroque marte recuperatam, poſt tot fortia facinora, & exemplum in regem potentiſsimum tam memorabile editum, velle rurſus ad ſervitutem, etiam præter fatum, redire, non modò turpiſsimum, ſed & impium erit, & ſceleratum: parque veſtrum ſcelus illorum ſceleri erit, qui ſervitutis olim Ægyptiacæ deſiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitùs abſumpti, Liberatori Deo pœnas tam ſervilis animi dedere Quid tu interim, ſervitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere; quod ſatis evincit legibus eum ſolutum fuiſſe.* Proditionis quidem, non quæ in regnum, ſed quæ in ſe commiſſa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortaſſe maleficiorum, quanquam non id ſemper: an ideò qui maleficum ſervandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eamque inferiorem, reſpondere non tenetur, niſi per procuratorem, rex; an ideo in Parlamentum citatus ab univerſis non veniet? non ipſe reſpondebit? *Conari* nos ais *Batavorum exemplo factum noſtrum tueri*, atque hinc, ſtipendio ſcilicet metuens quo te Batavi luem atque peſtem alunt, ne Anglos in-

infamando etiam Batavos altores tuos infamaſſe videaris, demonſtrare cupis quàm *diſſimile ſit quod hi & quod illi fecerunt.* Quam ego collationem tuam, quanquam in ea quædam ſunt falſiſsima, alia, ne ſalario fortaſſe tuo non ſatis litares, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus ſibi eſſe ut exterorum quorumvis exemplo facta ſua tueantur. Habent leges, quas ſecuti ſunt, patrias, hac in parte, ſicubi terrarum aliæ ſunt, optimas: habent quos imitentur, majores ſuos, viros fortiſsimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam ceſſere; multos eorum intolerantius ſe gerentes per ſupplicium necavere. In libertate ſunt nati, ſibi ſufficiunt, quas volunt leges; poſſunt ſibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquiſsimam, à natura ipſa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, ſed ad bonorum maximè civium ſalutem refert. Iam præter quiſquilias & rudera ſuperiorum capitum reſtare nihil video; quorum quidem acervum cum ſatis magnum in fine congeſſeris, neſcio quid aliud tibi volueris, niſi hujus tuæ fabricæ ruinam quaſi præſagire. Tandem aliquando poſt immenſam loquacitatem rivos claudis; *Deum teſtatus te hanc cauſam tuendam ſuſcepiſſe, non tantùm quia rogatus, ſed quia meliorem nullam te potuiſſe defendere conſcientia tibi ſuggeſſit.* Rogatus

tu in res noſtras tibi alieniſsimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani ſummos magiſtratus pro authoritate proque imperio ſibi commiſſo quod ſuum munus eſt in ſua ditione agentes, nulla injuria laceſsitus (neque enim natum te eſſe ſciebant) indigniſsimis verborum contumeliis laceres, libroque infami edito proſcindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obſcœno, centones modò conſuiſti (*p.* 320.) *aut* ſcribe *aut pugnemus* ait: unde tu, ne ſigna canerent, ſcribere malebas. An rogatus fortaſſè à Carolo minore, & perditiſsimo illo peregrinantium aulicorum grege, quaſi alter Balaamus ab altero Balaco rege accerſitus, ut jacentem regis cauſam, & malè pugnando amiſſam maledicendo erigere dignarere? Sic ſanè fieri potuit; niſi quod hoc ferè interfuit; ille enim vir ſagax aſino inſidens locutulejo ad execrandum venit; tu aſinus loquaciſsimus inſeſſus à fœmina, & ſanatis quos vulneraveras epiſcoporum capitibus obſitus, apocalypticæ illius beſtiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituiſſe te hujus libri, pòſt paulò quàm ſcripſiſſes: Bene profectò habet; tuam itaque ut teſtere omnibus pœnitentiam, nihil tibi prius faciendum erit, quàm ut pro

libro

libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim pœnituit Iſcarioten illum Iudam cui ſimilis es; idque novit puer Carolus, qui crumenam idcirco tibi, inſigne illud Iudæ proditoris, dono miſit, quòd primùm audierat, & poſtmodùm ſciebat, te apoſtatam eſſe & Diabolum. Iudas ille Chriſtum prodidit, tu Chriſti Eccleſiam; Epiſcopos Antichriſtos eſſe docueras, ad eos defeciſti: quos inferis damnaveras, eorum cauſam ſuſcepiſti: Chriſtus omnes homines liberavit, tu omnes ad ſervitutem redigere conatus es: ne dubita, poſtquàm in Deum, in eccleſiam, in omne genus hominum tam impius fuiſti, quin te etiam idem exitus maneat, ut deſperatione magis quàm pœnitentiâ ductus, tuique pertæſus, ab infelici tandem arbore pendens, ſicut & par ille tuus olim, medius crepes; illamque malefidam & fallacem conſcientiam, bonorum & ſanctorum inſectatricem, ad deſtinatas tibi quandoque ſupplicii ſedes præmittas. Hactenus, quod initio inſtitueram ut meorum civium facta egregia contra inſanam & lividiſsimam furentis ſophiſtæ rabiem, & domi & foris defenderem, juſque populi commune ab injuſto regum dominatu aſſererem, non id quidem regum odio, ſed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi abſolviſſe, neque ullum ſine reſponſo vel argumentum:

vel exemplum, vel teſtimonium ab adverſario allatum ſciens prætermiſi, quod quidem firmitatis in ſe quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortaſſe partem culpæ propior, quòd ſæpiuſculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritiſſimis, quaſi argumentis, reſpondendo, id iis tribuiſſe videar, quo dignæ non erant. Vnum reſtat, & fortaſſe maximum, ut vos quoque, ô Cives adverſarium hunc veſtrum ipſi refutetis; quod nullâ ratione video poſſe fieri, niſi omnium maledicta veſtris optimè factis exuperare perpetuò contendatis. Vota veſtra & preces ardentiſsimas Deus, cum ſervitutis haud uno genere oppreſsi, ad eum confugiſtis, benignè exaudiit. Quæ duo in vita hominum mala ſanè maxima ſunt, & virtuti damnoſiſſima, Tyrannis & ſuperſtitio, iis vos gentium primos glorioſè liberavit; eam animi magnitudinem vobis injecit, ut devictum armis veſtris & dedititium regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Poſt hoc facinus tam illuſtre, nihil humile aut anguſtum, nihil non magnum atque excelſum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut aſſequamini, hac ſola incedendum eſt via, ſi ut hoſtes bello domuiſtis, ita ambitionem, avaritiam, opes & ſecundarum rerum corruptelas, quæ ſubigunt cæteras gentes hominum, oſtenderitis

ritis poſſe vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortiſsimè debellare; ſi, quam in repellenda ſervitute fortitudinem præſtitiſtis, eam in libertate conſervanda juſtitiam, temperantiam, moderationem præſtiteritis. His ſolis argumentis & teſtimoniis evincere poteſtis, non eſſe vos illos, quos hic probris inſequitur, *Perduelles*, *latrones*, *ſicarios*, *parricidas*, *fanaticos*; non vos ambitionis aut alieni invadendi ſtudio, non ſeditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentia aut furore percitos regem trucidaſſe, ſed amore libertatis, religionis, juſtitiæ, honeſtatis, patriæ denique charitate accenſos, tyrannum puniiſſe. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam ſiveris, aliter in animum induxeritis, ſi in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifeſtum ſenſiſtis numen vobis tam propitium, hoſtibus tam grave, neq; exemplo tam inſigni & memorando ante oculos poſito, Deum vereri, & juſtitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam ſanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis peſſimè aut loquuntur aut ſentiunt, vera eſſe: voſque multo iratiorem brevi tempore experturi eſtis Deum, quàm aut infenſum inimici veſtri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis, experti eſtis.

FINIS.

814.178